

ลพ
1
2525
ฉ.1

ลพ
1
2525
ฉ.1

ที่ระลึก
พิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดอำนาจ
อำเภอบัวลาย วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๒๕

ห้องสมุดวิทยาลัยเกษตร
(www.library.ajacc.ac.th)

เลขทะเบียน.....	66
เลขหมู่.....	PK
วันที่.....	2525
วันที่.....	2-1

คำขวัญ

ในโอกาสทำพิธีเปิดที่ทำการศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่

วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๒๕

ในโอกาสเปิดที่ทำการศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่ ผมขอแสดงความยินดีมายังท่านผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และบรรดาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ที่จะได้รับความสะดวกในการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น ในเวลาเดียวกัน ผมก็หวังว่า ประชาชนจะได้รับบริการที่ดีและรวดเร็วจากท่านด้วยเช่นกัน

ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้โปรดดลบันดาลให้ศาลจังหวัดลำพูนสถิตสถาพร เป็นสถาบันอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง กับขอให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ศาลทุกท่าน ประสบแต่ความสุขความเจริญโดยทั่วกัน

พลเอก

(เปรม ติณสูลานนท์)

นายกรัฐมนตรี

คำขวัญ

ผมมีความยินดีที่ศาลจังหวัดลำพูนได้มีอาคารหลังใหม่ ซึ่งได้กระทำพิธีเปิดในวันนี้

การอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้ที่มีกิจธุระเกี่ยวข้องกับศาล นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายกระทรวงยุติธรรม ในอันที่จะช่วยให้ศาลยุติธรรมมีประสิทธิภาพในการประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชนทั่วไป และศาลยุติธรรมก็ถือเป็นหลักเสมอมาว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ของศาลเพื่อที่จะให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมและได้รับความสะดวกสบายในการมาขอรับความเป็นธรรมจากศาลนั้น จะต้องประกอบด้วยมีผู้พิพากษาที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรู้ความสามารถ มีผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการเพียงพอแก่การปฏิบัติงาน มีสถานที่ทำการของศาลกว้างขวาง สะอาด โอ่โถง เหมาะสมที่จะใช้เป็นสถานที่ที่จะประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมให้แก่ปวงชนได้อย่างแท้จริง ดังนั้นเมื่อกระทรวงยุติธรรมได้จัดสร้างอาคารศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่ขึ้นแทนหลังเดิม ซึ่งคับแคบไม่สว่างงาม จึงเป็นที่น่ายินดีอย่างยิ่ง และชาวจังหวัดลำพูนควรจะภาคภูมิใจที่อาคารศาลแห่งนี้เป็นอาคารที่เชิดหน้าชูตาของชาวจังหวัดลำพูนแห่งหนึ่ง

ผมขอให้อาคารศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่นี้ จงสถิตยสถาพรเป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชนชาวจังหวัดลำพูน และชาวจังหวัดอื่นผู้มีอรรถคดีในศาลสืบไปชั่วกาลนาน.

(นายบุญญิตติ สุชีวะ)

ประธานศาลฎีกา

คำขวัญ

ของ

พลอากาศเอก หะริน หงสกุล

ประธานรัฐสภา

เนื่องในโอกาสเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่

วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๒๕

สันติสุขจะบังเกิดขึ้นในสังคมของมนุษย์ได้ ก็ต่อเมื่อมนุษย์ทุกคนต่างเว้นไม่กดขี่ ข่มเหง รังแก เบียดเบียน เอรัดเอาเปรียบกัน ในประการทั้งปวงชาติใดไร้เสียซึ่งสันติสุข จะเป็นชาติที่มีเสถียรภาพและมั่นคงได้ยาก

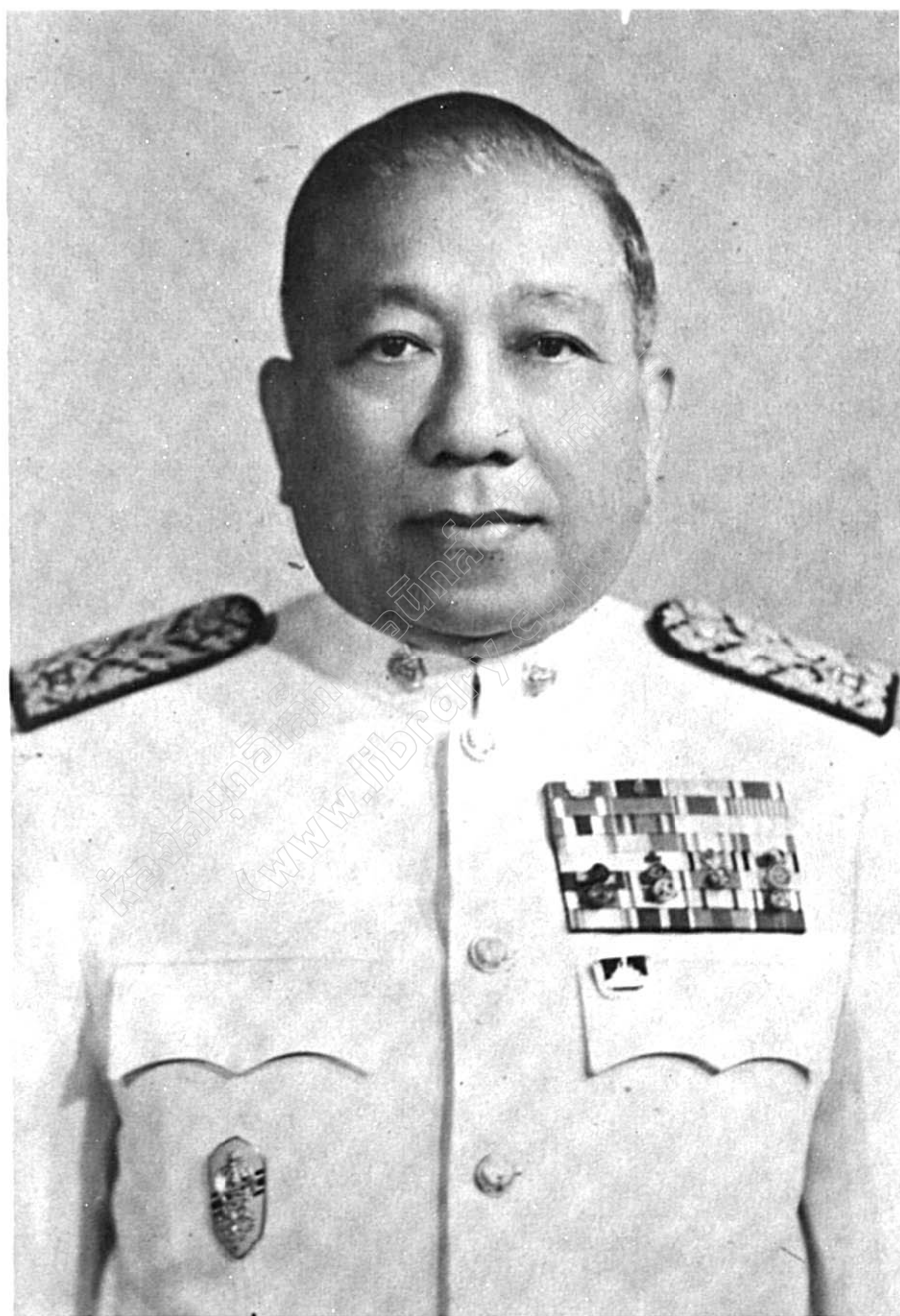
ศาล เป็นสถาบันสำคัญของชาติ สถาบันหนึ่ง ที่ได้ช่วยเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้บังเกิดขึ้น ศาลจะช่วยปกป้องมิให้มีการกดขี่ ข่มเหง รังแกกัน อันเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำสันติสุขมาสู่ชาติ

ในโอกาสที่ศาลจังหวัดลำพูน จะประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการหลังใหม่ ในวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๒๕ นั้น ผมขออาราธนาอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และสรรพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ในสากลพิภพ ขององอภิบาลรักษา ให้อาคารหลังนี้ เป็นสถานที่ที่สถิตย์ไว้ด้วยความยุติธรรม และ นำความสุขสถาพรมาสู่บรรดาท่านข้าราชการฝ่ายตุลาการ และประชาชน ผู้ซึ่งได้มาใช้ศาลสถิตย์ยุติธรรมแห่งนี้ จงทุกประการ

พลอากาศเอก

(หะริน หงสกุล)

ประธานรัฐสภา

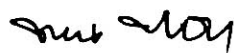

คำขวัญ

ของ

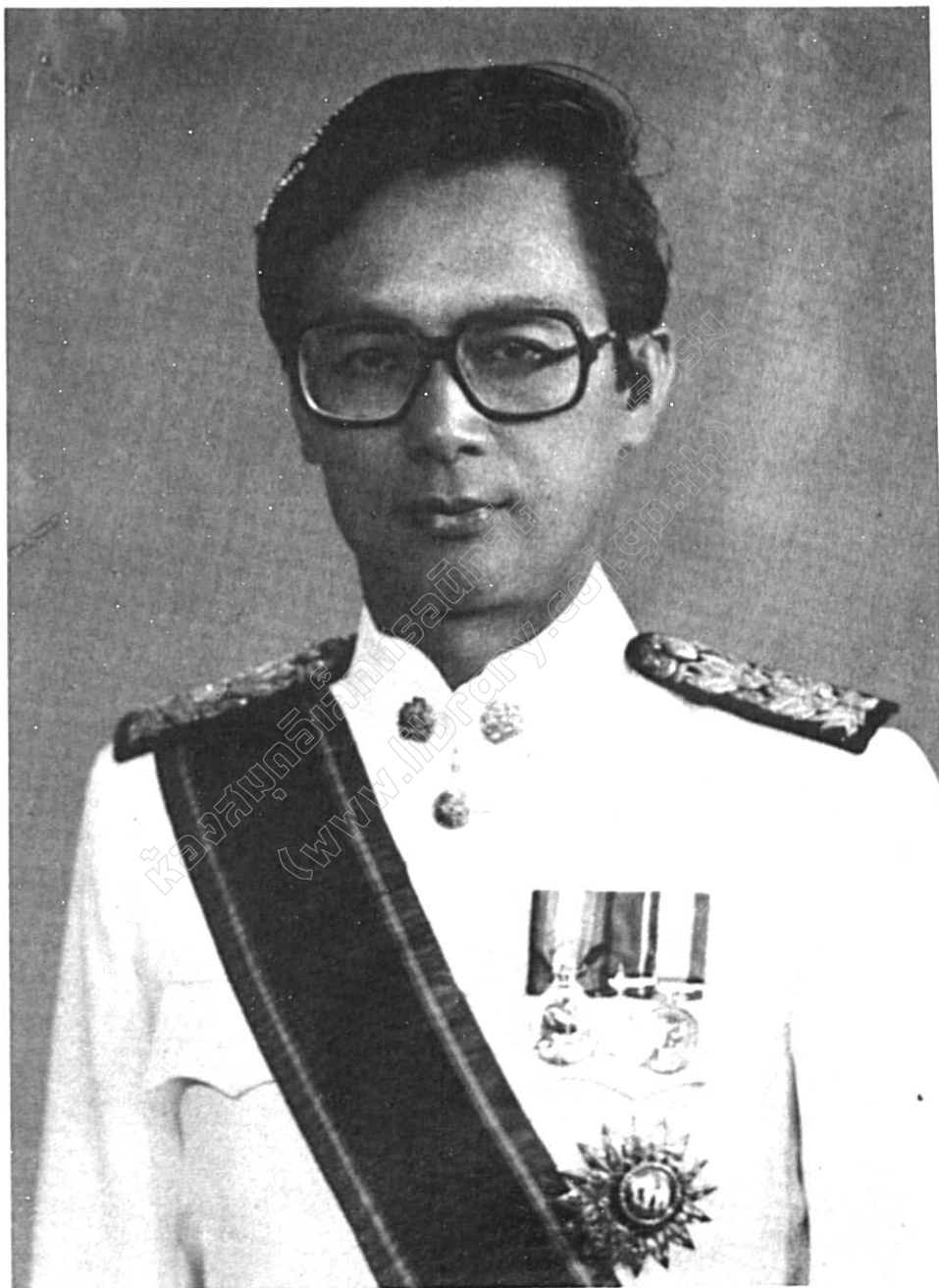
อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ขอให้ศาลจังหวัดลำพูนเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างและรักษา
ความเป็นธรรมในสังคม ให้เป็นที่เชื่อถือ ศรัทธา และเป็นที่พึ่งอย่าง-
แท้จริงของประชาชน

(นายชวน หลีกภัย)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตรัง
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สำเนาปฏิญญานตรว่าด้วยการกระทรวงยุติธรรม

ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันสุดท้ายซึ่งเป็นที่พักของประชาชน ได้รับความเลื่อมใสและไว้วางใจจากปวงชนจากอดีตจนถึงปัจจุบันโดยไม่มีสิ่งใดมาฉกฉวยได้ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า บรรดาบรรพบุรุษได้สร้างแบบฉบับอันดีงาม ในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเที่ยงตรงและความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี โดยมีได้หวนเกรงอิทธิพลใดทั้งสิ้น ซึ่งผู้พิพากษาทุกรุ่นได้ยึดถือปฏิบัติแบบอย่างที่ดีนั้นตลอดมา

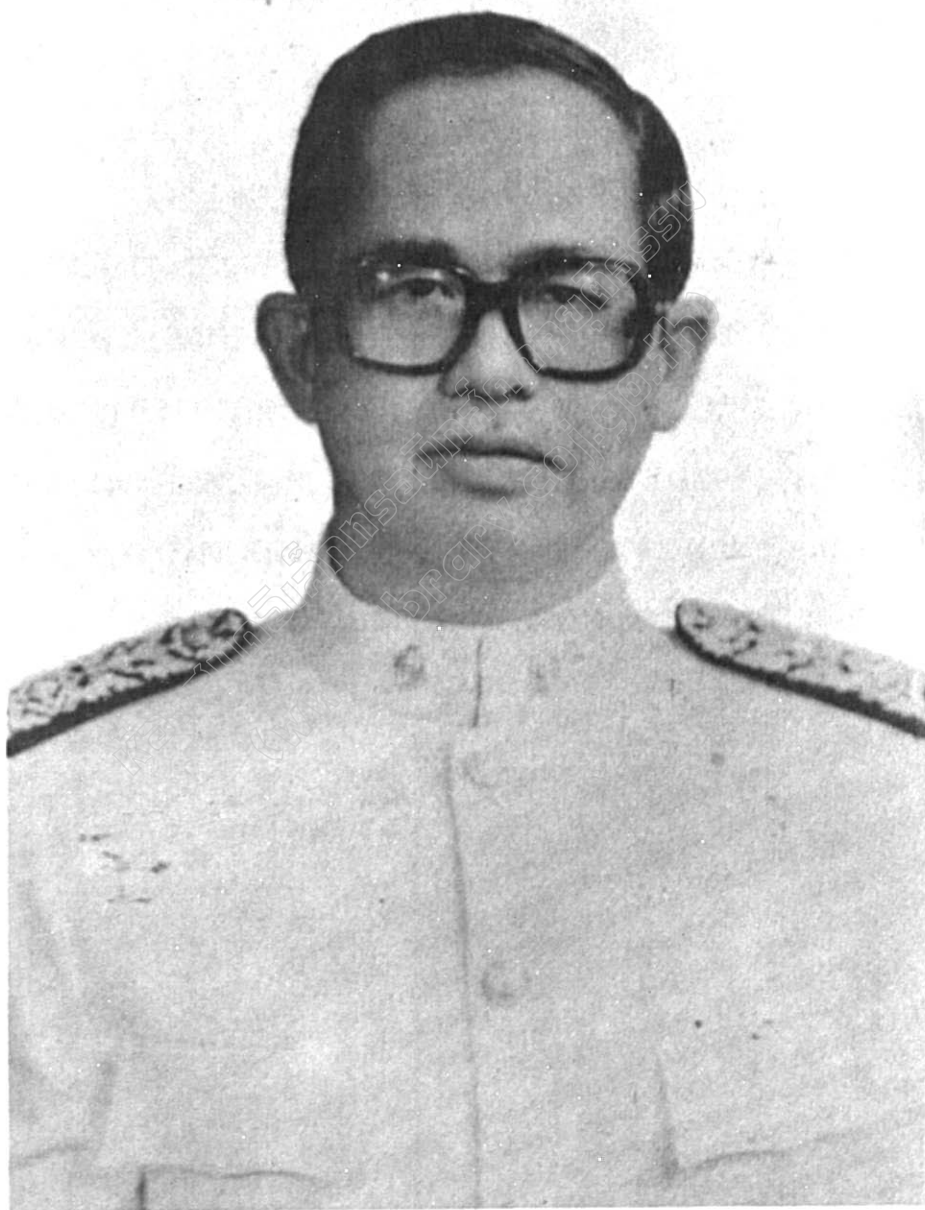
ศาลจังหวัดลำพูนเป็นสถาบันแห่งความยุติธรรมแห่งหนึ่ง ที่ได้สร้างความเชื่อถือและศรัทธาจากปวงชนมาชั่วนิรันดร์ยาวนาน ปัจจุบันนี้คดีความได้เพิ่มขึ้นมากทุกที กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดงบประมาณสร้างอาคารหลังใหม่ขึ้นจนกระทั่งได้กำหนดพิธีเปิดเป็นทางการในวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๒๕ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มบริการในด้านอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชนได้มากขึ้น

ดังนั้นจึงเป็นที่เชื่อมั่น ได้ว่าศาล จังหวัดลำพูนนี้ จะเป็น ศาลสถิตย์ ยุติธรรมที่อยู่ในศรัทธาแห่งความเชื่อถือของมวลชนในภูมิภาคนี้ตลอดไป.

มารุต บุณนาค

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

๑๓ สิงหาคม ๒๕๒๕

คำขวัญ

อดีตปลัดกระทรวงยุติธรรม

การพิจารณาคดีได้รวดเร็ว เป็นปัจจัยหนึ่งของการยุติธรรม
อาคารที่ทำการ และบ้านพัก ที่สมบูรณ์ เรียบร้อย ก็เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดความ
สะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ ในวาระที่ทำพิธีเปิดอาคารศาลจังหวัดลำพูน
หลังใหม่นี้ ข้าพเจ้าขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและพระธาตุทศพร
ชัยอันศักดิ์สิทธิ์ ช่วยคุ้มครองให้ความยุติธรรมได้ดำเนินไปด้วยดี อำนวย
ความสงบสุขให้แก่ชาวจังหวัดลำพูนชั่วกาลนิรันดร์

ศิริ อติโพธิ

คำขวัญ ของ ปลัดกระทรวงยุติธรรมคนปัจจุบัน

ผมขอแสดงความยินดีกับคณะผู้พิพากษาและข้าราชการศาลจังหวัดลำพูน ที่ได้อาคารใหม่อัน
สว่างาม และคิดว่าชาวลำพูนก็คงภูมิใจกับอาคารหลังนี้เช่นกัน

กระทรวงยุติธรรมมีนโยบายว่าจะต้องให้ประชาชนได้รับบริการจากศาลโดยสะดวกรวดเร็ว และ
เป็นธรรม ทั้งจะพยายามส่งเสริมให้ศาลเป็นกันเองกับประชาชนให้มากขึ้น การก่อสร้างอาคารศาลจังหวัด
ลำพูนหลังใหม่นี้ ก็เป็นไปตามนโยบายที่จะให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบายในการมาติดต่อศาล
และให้ศาลมีห้องพิจารณาเพียงพอที่จะเร่งรัดพิจารณาคดีให้เสร็จโดยเร็วขึ้นเอง แต่ประชาชนผู้มาศาลจะ
ได้รับความสะดวกรวดเร็วจากศาลมากแค่ไหน จะได้รับความเป็นธรรมมากเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับผู้พิพากษา
และเจ้าหน้าที่ของศาลเป็นประการสำคัญ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่ายจะให้ความ
ร่วมมือกับศาลมากน้อยเพียงใดด้วย อาคารหลังนี้มีความสวยงามมาก แต่ถ้าทุกฝ่ายที่ปฏิบัติงานอยู่ใน
อาคารหลังนี้มีจิตใจไม่เที่ยงแล้ว อาคารหลังนี้ก็คงไม่มีความหมายแก่ประชาชนมากนัก

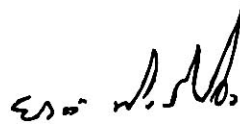
ผมจึงใคร่ขอวิงวอนให้ผู้พิพากษาและข้าราชการศาลจังหวัดลำพูนทุกท่าน ได้สนองนโยบาย
ของกระทรวงยุติธรรมดังกล่าวข้างต้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโปรดเป็นมิตร และให้ความเป็นกันเองแก่
ทุกคนที่มาศาล เพื่อศาลจังหวัดลำพูนแห่งนี้จะได้เป็นที่ภาคภูมิใจของชาวลำพูนตลอดไป.

โสภณ รัตนกร
ปลัดกระทรวงยุติธรรม
๑๗ สิงหาคม ๒๕๒๕

คำขวัญอธิบดีผู้พิพากษาศาล ๕

“เป็นผู้พิพากษาศาลการ นอกจากต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้งแล้ว ต้องรักษากฎหมายให้มั่นคง อย่าเมาอำนาจ ตัดสินความด้วยอารมณ์ ความดีความชั่วยอมเป็นเงาติดตัวผู้กระทำ การลงโทษผู้กระทำความผิด มิใช่เป็นการแก้แค้น แทนสังคมโดยแท้ แต่เพื่อให้เขากลับตนเป็นคนดี การตัดสินคดีความที่แฝงด้วยความเมตตา จะทำให้ผู้รับโทษสำนึกผิด และกลับตัวได้สมเจตนารมณ์ของกฎหมาย”

(นายยนต์ ภิรตนิจ)

อธิบดีผู้พิพากษาศาล ๕

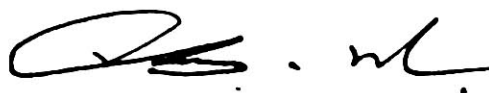

คำขวัญ

ของ

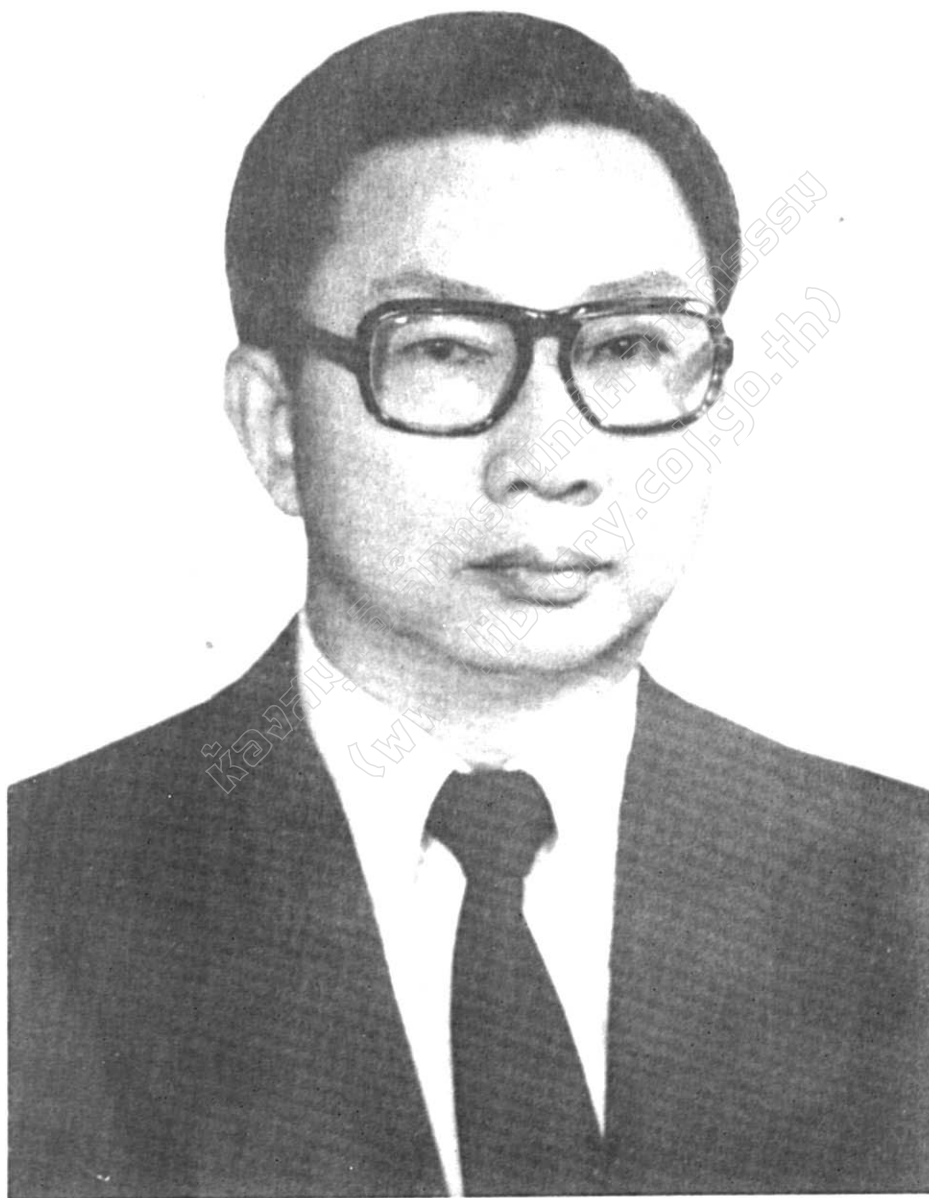
ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน

กระบวนการทางสังคมที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นที่พึงของสุจริตชนในปัจจุบันคือ
สถาบันทางศาสนาดียุติธรรม ศาลจังหวัดลำพูนได้ทำหน้าที่นี้ด้วยดีตลอดมา ในโอกาสพิเศษเปิด
อาคารอันสง่างามของศาลจังหวัดลำพูน หวังว่าอาคารนี้จะเป็นสถานที่ธำรงรักษาไว้ซึ่งความยุติ-
ธรรมแก่สังคม และอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่และประชาชนผู้มาติดต่อตลอดไป.

(นายเจริญญา พึ่งแสง)

ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน

ศาลจังหวัดลำพูน

เริ่มก่อสร้าง	วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๔
แล้วเสร็จ	วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๒๕
ประกอบพิธีเปิด	วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๒๕

ในสมัย

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์	นายกรัฐมนตรี
นายชวน หลีกภัย	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
นายมาร์ค บุญนา	
นายศิริ อติโพธิ์	ปลัดกระทรวงยุติธรรม
นายโสภณ รัตนกร	

รายนามคณะกรรมการตรวจการจ้าง

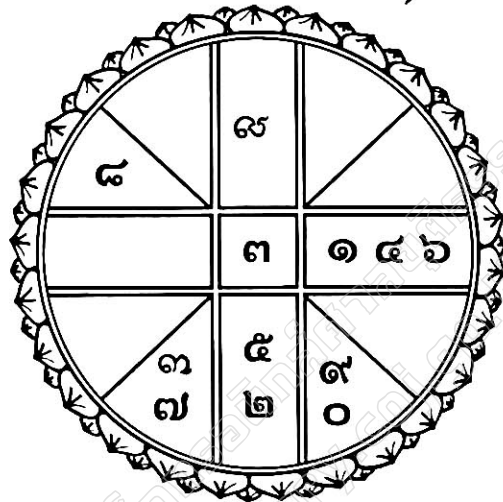
นายขนัด หิรวินิจ	อธิบดีผู้พิพากษภาค ๕
นายชชาติ ศรีแสง	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดลำพูน
ม.ล.ไกรฤกษ์ เกษมสันต์	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดลำพูน
นายอาหาร สิทธิเวช	สถานีพิเศษ กรมโยธาธิการ

รายนามผู้ประสานงาน

นายวิชัย ชื่นชมพูนุช	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง
นายไพบูลย์ จิระสุนทร	ผู้อำนวยการกอง กองคลัง
นายสำราญ พูลอนันต์	ช่างกรมโยธาธิการ ควบคุมการก่อสร้าง
ห้างหุ้นส่วนจำกัด ชัยศิริก่อสร้าง	ผู้รับเหมาก่อสร้าง
ออกแบบโดย กรมโยธาธิการ	ใช้เงินงบประมาณ ๑๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ที่ดินที่ใช้ก่อสร้างอาคารศาลแห่งนี้ จำนวนเนื้อที่ ๕ ไร่
บริจาคโดย นายทวี เทมสวัสดิ์

ดุจดั่งนกยูง
ค่าดั่งทองคำ

ត្រីវិញ្ញាណ លេខ ១៩២ ឆ្នាំ រ៉ាស្មី ១៩៩១ ទ.ព. ១៣៤៣

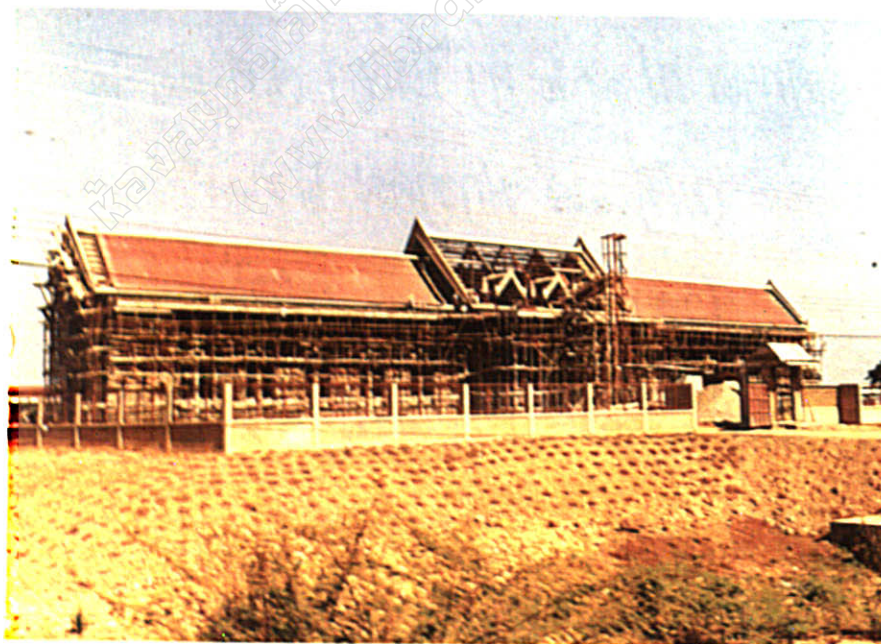
(විචිත්‍ර) ෧෨) ආරක්ෂා කළකළ

ເດືອນ ໑໑.໔໒-໑໒.໐໕ ວິຖີຟັກ

๑) ๒) ๓) ๔) ๕) ๖) ๗) ๘) ๙) ๑๐) ๑๑) ๑๒) ๑๓) ๑๔) ๑๕) ๑๖) ๑๗) ๑๘) ๑๙) ๒๐)
 ๒๑) ๒๒) ๒๓) ๒๔) ๒๕) ๒๖) ๒๗) ๒๘) ๒๙) ๓๐) ๓๑) ๓๒) ๓๓) ๓๔) ๓๕) ๓๖) ๓๗) ๓๘) ๓๙) ๔๐)
 ๔๑) ๔๒) ๔๓) ๔๔) ๔๕) ๔๖) ๔๗) ๔๘) ๔๙) ๕๐) ๕๑) ๕๒) ๕๓) ๕๔) ๕๕) ๕๖) ๕๗) ๕๘) ๕๙) ๖๐)
 ๖๑) ๖๒) ๖๓) ๖๔) ๖๕) ๖๖) ๖๗) ๖๘) ๖๙) ๗๐) ๗๑) ๗๒) ๗๓) ๗๔) ๗๕) ๗๖) ๗๗) ๗๘) ๗๙) ๘๐)
 ๘๑) ๘๒) ๘๓) ๘๔) ๘๕) ๘๖) ๘๗) ๘๘) ๘๙) ๙๐) ๙๑) ๙๒) ๙๓) ๙๔) ๙๕) ๙๖) ๙๗) ๙๘) ๙๙) ๑๐๐)

อาคารศาลจังหวัดลำพูนหลังเก่า

อาคารศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่ระหว่างก่อสร้าง

อาคารศาลจังหวัดลำพูนก่อสร้างใกล้เสร็จ

อาคารศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่

คำกล่าวรายงานของอธิบดีผู้พิพากษาศาล ๕

อธิบดีกล่าวรายงาน

คำกล่าวรายงาน

โดย

นายยนต์ ธีรวิจิ อธิบดีผู้พิพากษาศาล ๕

ในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดลำพูน

ณ วันอาทิตย์ที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๒๕

ขอประทานกราบเรียน ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

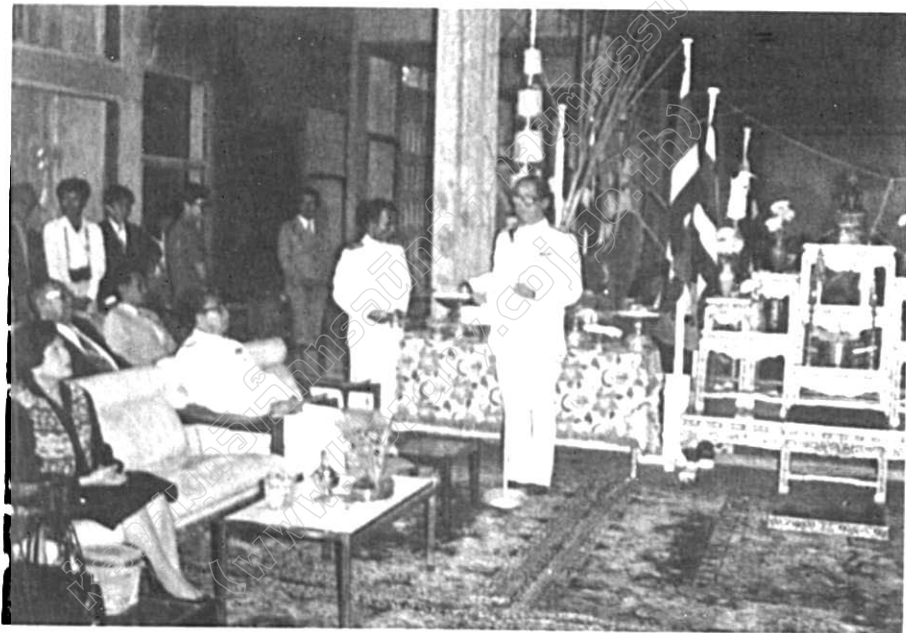
ข้าพเจ้าและข้าราชการศาลจังหวัดลำพูน ตลอดจนข้าราชการทุกฝ่าย รวมทั้งพ่อค้าและประชาชนชาว จังหวัดลำพูน รู้สึกเป็นเกียรติและปิติยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้กรุณามาเป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดลำพูน ท่ามกลางท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายที่มาร่วมงานในวันนี้

อาคารที่ทำการศาลจังหวัดลำพูนหลังเดิมเป็นอาคารชั้นเดียว หลังคามุงกระเบื้องสร้างมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๒ จนบัดนี้เป็นเวลา ๔๓ ปี มีห้องพิจารณาคดีเพียง ๒ ห้อง ภายในตัวอาคารคับแคบ ไม่สะดวกแก่การพิจารณา อรรถคดีที่เพิ่มขึ้นจำนวนมากและมีสถานที่ไม่เพียงพอที่จะเก็บรักษาสำนวนความ เอกสาร หนังสือหลักฐานทางราชการ ทั้งไม่เหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองในปัจจุบัน กระทรวงยุติธรรมได้ดำริที่จะสร้างอาคารศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่มาเป็นเวลานานแล้วแต่ก็ขัดข้องเรื่องหาที่ดินเป็นสถานที่ก่อสร้างไม่ได้ จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ นายทวี เพิ่มสวัสดิ์ ได้มอบที่ดินจำนวนเนื้อที่ ๕ ไร่ ให้กระทรวงยุติธรรมเพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารศาลหลังใหม่ กระทรวงยุติธรรมจึงได้ดำเนินการขออนุญาตงบประมาณก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดลำพูนชั้นใหม่ และได้รับอนุมัติเงินงบประมาณให้ก่อสร้างได้ตามที่ขอ

อาคารที่ทำการศาลจังหวัดลำพูนที่ก่อสร้างใหม่นี้ เป็นอาคารตึก ๒ ชั้น หลังคาทรงไทย ขนาด ๖ บัลลังก์ กว้าง ๓๓ เมตร ยาว ๗๔.๒๐ เมตร ก่อสร้างพร้อมบ้านพักผู้พิพากษา ๒ หลัง บ้านพักจำศาล ๑ หลัง รวมทั้งซ่อมแซมปรับปรุงบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลใหม่ ห้างหุ้นส่วนจำกัดชัยศิริก่อสร้าง เป็นผู้ประมูลรับเหมาก่อสร้าง ในราคา ๑๗,๐๐๐,๐๐๐ บาท กำหนดก่อสร้างแล้วเสร็จตามสัญญาภายในวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๕ ในการก่อสร้างนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากกรมโยธาธิการในการออกแบบอาคารและส่งนายช่างมาควบคุมการก่อสร้างด้วย

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นอุมงคลฤกษ์แล้ว ข้าพเจ้าขอกราบเรียนเชิญท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้โปรดประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดลำพูน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่อาคารศาลสถิตยุติธรรม ในอันที่จะประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชนสืบไป.

คำกล่าวตอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

รัฐมนตรี ฯ กล่าวตอบ

คำกล่าวตอบ

โดย

นายมารุต บุณนาท รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดลำพูน

ณ วันอาทิตย์ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๒๕

ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาล ๕ และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ข้าพเจ้ามีความยินดีและรู้สึก เป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มา ประกอบพิธีวาง ศิลาฤกษ์อาคาร ที่ทำการศาลจังหวัดลำพูนที่กำลังก่อสร้างใหม่ในวันนี้

กระทรวงยุติธรรมได้ตระหนักเป็นอย่างยิ่งว่า อาคารที่ทำการศาลและบ้านพักผู้พิพากษาทั่วราชอาณาจักรส่วนมากได้ก่อสร้างมาเป็นเวลานาน ย่อมชำรุดทรุดโทรม คับแคบ ไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่สะดวกแก่การปฏิบัติราชการ สมควรก่อสร้างใหม่เพื่อให้ศาลมีที่ทำการอันเหมาะสมสง่างามสมกับเป็นสถานที่ประสิทธิประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชน และให้ผู้พิพากษามีบ้านพักเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ จึงได้วางโครงการและดำเนินการก่อสร้างบูรณะอาคารที่ทำการศาลและบ้านพักให้สำเร็จลุล่วงไปตามโครงการที่กำหนดไว้และตามกำลังเงินงบประมาณที่ได้รับอนุมัติตลอดมา

สำหรับอาคารศาลจังหวัดลำพูนหลังเดิม เป็นอาคารชั้นเดียว สร้างมาเป็นเวลานาน ๔๓ ปี มีขนาดเล็ก คับแคบไม่ สะดวกแก่การพิจารณา พิพากษารรดคดีและการ ปฏิบัติงานธุรการของศาลจึงเป็นการสมควรที่จะได้สร้างอาคารศาลชั้นใหม่ให้เหมาะสมกับที่ใช้เป็นที่ทำการศาลสถิตยุติธรรมขอให้ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาล ๕ และ คณะกรรมการตรวจการก่อสร้างตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้โปรดช่วยกันเอาใจใส่ควบคุมดูแล ให้การก่อสร้างสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีสมตามความมุ่งหมายของทางราชการ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณกรมโยธาธิการ ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน นายทวี เพิ่มสวัสดิ์ ผู้มอบที่ดินให้เป็นสถานที่ก่อสร้าง ข้าราชการทุกฝ่ายและท่านผู้มีเกียรติที่มีส่วนช่วยเหลือในการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดลำพูน และมาร่วมในพิธีวางศิลาฤกษ์ไว้ ณ โอกาสนี้

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นสุกฤกษ์มงคลกาลแล้ว ข้าพเจ้าจะได้ประกอบการพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดลำพูนที่สร้างใหม่นี้ ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลกได้โปรดบันดาลให้การก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดลำพูนดำเนินไปโดยเรียบร้อยสมปรารถนา เพื่อจะได้ใช้เป็นสถานที่ประสิทธิประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชนสืบไป.

นายชูชาติ ศรีแสง

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล (พ.ศ. ๒๕๒๒ ถึงปัจจุบัน)

ม.ถ. ไกรฤกษ์ เกษมสันต์
ผู้พิพากษาศาลจังหวัดลำพูน (พ.ศ. ๒๕๑๘ ถึงปัจจุบัน)

นายเฉลิมศักดิ์ บุญบงก์
ผู้พิพากษาศาลจังหวัดลำพูน (พ.ศ. ๒๕๒๔ ถึงปัจจุบัน)

คณะข้าราชการศาลจังหวัดลำพูน

คณะข้าราชการศาลจังหวัดลำพูน

ตำรวจศาล

บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

บ้านพักผู้พิพากษาหลังใหม่

บ้านพักจำศาล

รายนาม ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล, ผู้พิพากษา, จำศาล จังหวัดลำพูน

พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๔๕๔	หลวงนิกรกิจพิหารณ์	ผู้พิพากษาศาลเมืองนครลำพูน
พ.ศ. ๒๔๕๔-๒๔๕๙	หลวงศุภกิจบัญชา	ผู้พิพากษาศาลเมืองนครลำพูน
พ.ศ. ๒๔๕๙-๒๔๖๑	หลวงอาณารามฤทธิ์	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดลำพูน
พ.ศ. ๒๔๖๑-๒๔๖๕	หลวงสารนิติปรีชา (นายบุญเต็ก เนติบัณฑิต)	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดลำพูน
พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๔๖๗	หลวงอินทบัญชา (พระวรวิมลวิมล)	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดลำพูน
พ.ศ. ๒๔๖๗-๒๔๖๙	พระนาคเบญญา	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดลำพูน
พ.ศ. ๒๔๖๙-๒๔๗๓	พระศุภธรรมปรีชาไวย	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดลำพูน
พ.ศ. ๒๔๗๔	ผู้พิพากษา	อ.ต. หลวงวุฒิชรเนตรักษ์
„	ผู้พิพากษารอง	อ.ต. หลวงศรีอาญา
„	จำศาล	ร.อ.ต. อ่อน ชำนาญ
พ.ศ. ๒๔๗๗	ผู้พิพากษา	หลวงพินิจคุณอุฏ
„	ผู้พิพากษารอง	นายวิน สุวรรณชาติ
„	จำศาล	นายกิมเลียง พันธุลาก เนติบัณฑิต
พ.ศ. ๒๔๗๙	ผู้พิพากษา	หลวงพินิจคุณอุฏ
„	ผู้พิพากษารอง	นายจวน เข็ญชัย
„	จำศาล	นายไพฑูรย์ เข็ญเสวี เนติบัณฑิต

พ.ศ. ๒๔๘๐	ผู้พิพากษา	หลวงพินิจดุลย์
„	ผู้พิพากษารอง	นายจวน เข็รณย์
„	จำศาล	นายไพฑูรย์ เที่ยงเสวี เนติบัณฑิต
พ.ศ. ๒๔๘๓	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	หลวงนิเทศยุติธรรม
„	ผู้พิพากษา	นายสวัสดิ์ นุคนันท์
„	จำศาล	นายเกษร จันทรกุล
พ.ศ. ๒๔๘๔	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายประเทือง ชลาชน
„	ผู้พิพากษา	นายศรี อติโพธิ
„	จำศาล	นายวิศิษฐ์ สวัสดิพงษ์
พ.ศ. ๒๔๙๐	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายเสถียร ติมปีญชัย
„	ผู้พิพากษา	นายชูเชิด รักตะบุตร
„	จำศาล	นายมาลินทร์ จันตัญญ์
พ.ศ. ๒๔๙๒	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายเสถียร ติมปีญชัย
„	ผู้พิพากษา	นายชูเชิด รักตะบุตร
„	จำศาล	นายมาลินทร์ จันตัญญ์
พ.ศ. ๒๔๙๓	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายจันทร์ วรรณทรง
„	ผู้พิพากษา	นายวิเชียร พูนคำ
„	จำศาล	นายมาลินทร์ จันตัญญ์

พ.ศ. ๒๕๐๖	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	
„	ผู้พิพากษา	นายวิเชียร พูนคำ
„	จำศาล	
พ.ศ. ๒๕๐๘	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายบำรุง ชมพบุตร
„	ผู้พิพากษา	นายวิเชียร พูนคำ
„	จำศาล	(ว่าง)
พ.ศ. ๒๕๑๐	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายบำรุง ชมพบุตร
„	ผู้พิพากษา	นายชุม สุกแสงเปล่ง
„	ผู้พิพากษา	นายรังสฤษฎ์ ไชยเลิศ
„	จำศาล	นายประวิทย์ พรเจริญ
พ.ศ. ๒๕๑๑	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายประเทือง วรรณพงษ์
„	ผู้พิพากษา	นายชุม สุกแสงเปล่ง
„	จำศาล	นายประวิทย์ พรเจริญ
พ.ศ. ๒๕๑๒	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายประเทือง วรรณพงษ์
„	ผู้พิพากษา	นายชุม สุกแสงเปล่ง
„	จำศาล	นายประวิทย์ พรเจริญ
พ.ศ. ๒๕๑๓	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายประเทือง วรรณพงษ์
„	ผู้พิพากษา	นายชุม สุกแสงเปล่ง
„	ผู้พิพากษา	นายไพโรจน์ คำอ่อน
„	จำศาล	นายประวิทย์ พรเจริญ

พ.ศ. ๒๕๑๔	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายถวิล เกษรราช
„	ผู้พิพากษา	นายชุม สุกแสงปลั่ง
„	ผู้พิพากษา	นายไพโรจน์ คำอ่อน
„	จำศาล	นายประวิทย์ พรเจริญ
พ.ศ. ๒๕๑๕	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายถวิล เกษรราช
„	ผู้พิพากษา	นายชุม สุกแสงปลั่ง
„	ผู้พิพากษา	นายไพโรจน์ คำอ่อน
„	จำศาล	นายประวิทย์ พรเจริญ
พ.ศ. ๒๕๑๖	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายวีระชัย สุตรสุวรรณ
„	ผู้พิพากษา	นายไพโรจน์ คำอ่อน
„	ผู้พิพากษา	(ว่าง)
„	จำศาล	นายประวิทย์ พรเจริญ
พ.ศ. ๒๕๑๗	ไม่มีทำเนียบ	
พ.ศ. ๒๕๑๘	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายวีระชัย สุตรสุวรรณ
„	ผู้พิพากษา	นายเกษม พิสิทธิ์สังฆการ
„	ผู้พิพากษา	หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์
„	จำศาล	นายประวิทย์ พรเจริญ
พ.ศ. ๒๕๑๙	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายประคนธ์ พันธุ์วิชาติกุล
„	ผู้พิพากษา	หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์

พ.ศ. ๒๕๑๙	ผู้พิพากษา	นายพิเศษ วนะชกิจ
„	จำศาล	นายประวิทย์ พรเจริญ
พ.ศ. ๒๕๒๐	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายประคนธ์ พันธุ์ชาติกุล
„	ผู้พิพากษา	หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์
„	ผู้พิพากษา	นายวิบูลย์ นนทสุติ
„	จำศาล	นายประวิทย์ พรเจริญ
พ.ศ. ๒๕๒๑	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายจิระ บุญพอนสุนทร
„	ผู้พิพากษา	หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์
„	ผู้พิพากษา	นายวิบูลย์ นนทสุติ
„	จำศาล (จ.บ. ๕)	นายประวิทย์ พรเจริญ
พ.ศ. ๒๕๒๒	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายชูชาติ ศรีแสง
„	ผู้พิพากษา	หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์
„	ผู้พิพากษา	นายวิบูลย์ นนทสุติ
„	จำศาล (จ.บ. ๕)	นายประวิทย์ พรเจริญ
พ.ศ. ๒๕๒๓	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายชูชาติ ศรีแสง
„	ผู้พิพากษา	หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์
„	ผู้พิพากษา	นายวิบูลย์ นนทสุติ
„	จำศาล (จ.บ. ๕)	นายประวิทย์ พรเจริญ

พ.ศ. ๒๕๒๔	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล	นายชูชาติ ศรีแสง
„	ผู้พิพากษา	หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์
„	ผู้พิพากษา	นายเฉลิมศักดิ์ บุญวงศ์
„	จำศาล (จ.บ. ๕)	นายวิสุทธิ์ จิตตสุทธิ์
„	จำศาล (จ.บ. ๓)-(ประชาสัมพันธ์)	(ว่าง).....

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

ประวัติและความเป็นมาของศาลจังหวัดลำพูน

ความเบื้องต้น

จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดเล็ก ๆ ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย กล่าวได้ว่า จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่เล็กที่สุดในภาคเหนือ แต่เป็นจังหวัดที่เก่าแก่ที่สุดในภาคนี้ จังหวัดลำพูนมีเนื้อที่ประมาณ ๔,๔๐๑ ตารางกิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร ๗๘๒ กิโลเมตร โดยทางหลวงแผ่นดินและทางรถไฟห่าง ๗๒๘ กิโลเมตร ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดนี้มีอาชีพกสิกรรม โดยเฉพาะการทำสวนลำไย เป็นอาชีพที่ประชาชนส่วนใหญ่รู้จักกันดี

จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่เก่าแก่ที่สุดในภาคเหนือ เดิมชื่อหริภุญชัย ในสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี หริภุญชัยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนาไทย อันมีพระเจ้าเม็งรายเป็นประมุขครองนครเชียงใหม่ เหตุการณ์ทุกอย่างในหริภุญชัย จึงเป็นไปตามเหตุการณ์ของนครเชียงใหม่ โดยเหตุที่พระร่วงเจ้าแห่งกรุงสุโขทัยกับพระเจ้าเม็งรายแห่งนครเชียงใหม่เป็นสหายร่วมน้ำสาบานกันทั้งสองอาณาจักรนี้ จึงไม่รุกรานซึ่งกันและกัน แม้ว่าทั้งสองพระองค์จะมีอำนาจไพศาลเท่าเทียมกัน

จนกระทั่งพุทธศักราช ๒๓๕๓ ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ทั้งหริภุญชัยเป็นนครลำพูนขึ้น โดยแบ่งพลเมืองมาจากนครลำปาง นครเชียงใหม่และที่อื่นๆ ให้มาอยู่ในนครลำพูน หริภุญชัยจึงไม่ขึ้นต่อนครเชียงใหม่อีกต่อไป

นับแต่นครลำพูนได้ตั้งขึ้นแล้ว ได้มีการปกครองแบบผู้ครองนครตลอดมา ทั้งแก่เจ้าหลวง-คำผืน เมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๗ จนถึงเจ้าหลวงจักรคำจรรยาก็ เจ้าผู้ครองนครองค์ที่ ๑๐ และได้ถึงแก่

พินิจฉัยลงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นอันสิ้นสุดการปกครองในแบบเจ้าผู้ครองนครตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาและนครลำพูนได้ถูกเรียกว่าจังหวัดลำพูนจนกระทั่งทุกวันนี้

นครลำพูนในด้านความยุติธรรม

เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๔๓๔ (ร.ศ. ๑๑๐) ได้มีประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นสำหรับนครลำพูน ซึ่งตรงกับสมัยการปกครองของเจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๘ คือเจ้าอินทวยยศโชติ (ซึ่งครองนครลำพูนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๔-พ.ศ. ๒๔๕๔) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะรับโอนศาลต่างๆ ที่แยกย้ายอยู่หลายกระทรวงมาขึ้นสังกัดกระทรวงเดียวกันและรับผิดชอบในการจัดการศาลที่โอนมานั้น

ศาลที่ตั้งขึ้นใหม่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมในชั้นแรกนั้นเป็นศาลในกรุงเทพฯ ส่วนศาลในหัวเมืองให้จัดมาอยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมในภายหลัง โดยตั้งข้าหลวงพิเศษออกไปจัดการตามพระราชบัญญัติตั้งข้าหลวงพิเศษสำหรับจัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลยุติธรรมหัวเมืองทั้งปวง เมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๔ ข้าหลวงพิเศษได้จัดการศาลยุติธรรมจนกระทั่งทั่วราชอาณาจักร และสุดท้ายได้มีประกาศตั้งศาลมณฑลพายัพขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๔ ศาลจังหวัดลำพูนเป็นศาลหนึ่งที่ขึ้นต่อศาลมณฑลพายัพ โดยมีข้าหลวงพิเศษ (ข้าหลวงยุติธรรมฝ่ายเหนือ) เป็นผู้มีอำนาจจัดการบังคับบัญชาตามพระราชบัญญัติตั้งข้าหลวงพิเศษ

ด้วยเหตุที่ว่า ก่อนก่อตั้งกระทรวงยุติธรรมนั้น ราชการศาลกระจุกกระจายอยู่ในที่หลายแห่งต่างหากกัน หน่วยงานไหนใครเป็นผู้มีอำนาจบังคับบัญชา หน่วยงานนั้นก็มีศาลเป็นของตนเองใครมีอำนาจบริหารก็คุมอำนาจตุลาการด้วย เหตุนี้อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ จึงยากที่จะแบ่งแยกได้ ศาลของจังหวัดลำพูนเดิมจึงเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหารคืออยู่ในอำนาจของผู้ครองนคร

ศาลยุติธรรมหลังแรกของจังหวัดลำพูน

หลังจากได้มีประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นในพุทธศักราช ๒๔๓๔ (ร.ศ. ๑๑๐) แล้วในพุทธศักราช ๒๔๓๘ (ร.ศ. ๑๑๔) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีพระบรมราชโองการให้ตราพระธรรมนูญศาลหัวเมืองขึ้น เรียกว่า “ธรรมนูญศาลหัวเมือง รัตนโกสินทร์—ศก ๑๑๔” โดยได้แบ่งศาลหัวเมืองออกเป็นสามชั้น คือ ศาลมณฑล ศาลเมือง และศาลแขวง สำหรับศาลจังหวัดลำพูนนั้นสร้างขึ้นตั้งแต่ศาลหัวเมืองฝ่ายเหนือยังเป็นของกระทรวงมหาดไทยอยู่ เมื่อถึงศาลมณฑลพายัพขึ้นแล้ว ศาลจังหวัดลำพูนจึงขึ้นอยู่กับศาลมณฑลพายัพ อันมีข้าหลวงยุติธรรมฝ่ายเหนือเป็นผู้บังคับบัญชา

ศาลจังหวัดลำพูนหลังแรกนี้ เป็นเรือนไม้ชั้นเดียว ใต้ถุนสูง มีห้องพิจารณาคดีห้องเดียวหลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา ที่ดินที่ตั้งของศาลเป็นของกระทรวงมหาดไทย เพราะก่อนตั้งกระทรวงยุติธรรมชั้นนั้น ศาลในหัวเมืองฝ่ายเหนือขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย แต่หลังจากตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นแล้ว การแต่งตั้งหรือสับเปลี่ยนผู้พิพากษาเป็นหน้าที่ของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

ศาลยุติธรรมหลังที่สองของจังหวัดลำพูน

ต่อมาพลเมืองของจังหวัดลำพูนมีเพิ่มมากขึ้น บรรดาอรรถคดีต่าง ๆ ก็เพิ่มมากขึ้นด้วยลำพังแต่ศาลเดิมอันเป็นเรือนไม้ชั้นเดียว มีห้องพิจารณาคดีห้องเดียว ย่อมไม่ก่อให้เกิดผลดีแก่ราชการและประชาชนไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร ดังนั้นในปีพุทธศักราช ๒๔๘๑ กระทรวงยุติธรรมจึงดำริจะสร้างศาลจังหวัดลำพูนขึ้นแทนศาลเดิม แต่โดยเหตุที่ศาลจังหวัดลำพูนหลังเดิมได้สร้างขึ้นตั้งแต่ศาลหัวเมืองฝ่ายเหนือขึ้นต่อกระทรวงมหาดไทยอยู่ การจะสร้างศาลขึ้นใหม่โดยให้สังกัดกระทรวงยุติธรรมนั้น จึงเกิด

ข้อขัดข้องในเรื่องสถานที่ก่อสร้างขึ้นมาว่า กระทรวงมหาดไทยจะอนุญาตให้ปลูกสร้างศาลในที่เดิมตามความประสงค์ของกระทรวงยุติธรรมหรือไม่ กระทรวงยุติธรรมจึงได้หารือไปยังกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงมหาดไทยได้ตกลงอนุญาตให้ปลูกสร้างได้ในที่เดิมตามความประสงค์ของกระทรวงยุติธรรม

ในระหว่างดำเนินการปลูกสร้างศาลจังหวัดลำพูนใหม่นี้ ผู้พิพากษาจังหวัดลำพูนสมัยนั้นได้ทำความตกลงกับข้าหลวงประจำจังหวัด โดยขออาศัยสถานที่ชั้นบนของสโมสรจักรลำพูนเป็นที่ทำการชั่วคราว ทั้งปรากฏตามหนังสือที่ผู้พิพากษาศาลจังหวัดลำพูนส่งแจ้งไปยังปลัดกระทรวงยุติธรรม ทั้งปรากฏต่อไป

ที่ ๔๑/๒๔๘๑

ศาลจังหวัดลำพูน

๑๓ มิถุนายน ๒๔๘๑

เรื่อง การสร้างศาลจังหวัดลำพูน
จาก ผู้พิพากษาศาลจังหวัดลำพูน
ถึง ปลัดกระทรวงยุติธรรม

หนังสือที่ ๘๗๒/๒๔๘๑ ลงวันที่ ๗ เดือนนี้ ขอทราบวาระหว่างที่กระทรวงยุติธรรมดำเนินการสร้างศาลจังหวัดลำพูนใหม่ จะขออาศัยหรือเช่าสถานที่ในจังหวัดลำพูนเป็นที่ทำการศาลไปพลาง จนกว่าการปลูกสร้างจะแล้วเสร็จจะได้หรือไม่

บ้านเช่าในจังหวัดนี้ ซึ่งสมควรที่จะใช้เป็นที่ทำการศาลได้ไม่มี ข้าพเจ้าได้ทำความตกลงกับข้าหลวงประจำจังหวัดขออาศัยสถานที่ชั้นบนของสโมสรจักรลำพูนเป็นที่ทำการศาลชั่วคราว อยู่ห่างจากศาลเดิมประมาณ ๒ เส้น ข้าหลวงประจำจังหวัดอนุมัติ

แต่สถานที่ของสโมสรไม่มีว่างพอที่จะเก็บสำนวนและพัสดุต่าง ๆ ของศาลได้ ข้าพเจ้าเห็นควรแก้ไขตัดแปลงห้องขังนักโทษเดิมให้มั่นคงแข็งแรงใช้เป็นที่พักเก็บสำนวนและพัสดุของศาล

กับจะต้องทำห้องขังนักโทษชั่วคราวขึ้นที่ข้างสโมสร เอาทิวไม้ของศาลเก่ามาใช้คงต้องเสียค่าจ้างแรงงาน ค่ากระเบื้องและค่าตะปูไม่เกิน ๕๐ บาท

จึงเรียนมาให้ทราบ

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

พินิจ

(หลวงพินิจดุลย์)

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๔๘๑ จึงได้มีการเรียกประชุมกรรมการรับเหมาก่อสร้างศาลจังหวัดลำพูนขึ้นโดยมีการตั้งกรรมการสามนายเป็นผู้เบิกของประกวดราคา คือ หลวงสิทธิประศาสน์ ปลัดจังหวัดลำพูน นายบัน บุญเกียรติ ถังจังหวัดลำพูนและนายเจียร เจียรนัย ผู้พิพากษาศาลจังหวัดลำพูน เป็นกรรมการเบิกของยื่นประกวดราคา สำหรับแบบแปลนศาลจังหวัดลำพูนที่จะสร้างใหม่นี้ กระทรวงยุติธรรมเป็นผู้ส่งแบบแปลนไปให้

วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๔๘๑ จึงได้มีการประกาศย้ายที่ทำการศาลจังหวัดลำพูน ไปพิจารณาถนัดชั่วคราวที่ชั้นบนของสโมสรจักรคำลำพูน ปราบจรรยาละเอียกต่อไป

ประกาศย้ายที่ทำการศาลจังหวัดลำพูน

ด้วยศาลจังหวัดลำพูนจะทำการก่อสร้างใหม่ เพื่อให้การพิจารณาคดีสะดวก จะย้ายที่ทำการศาลไปพิจารณาคดีชั่วคราว ณ ชั้นบนตึกสโมสรการค้าลำพูน ตั้งแต่วันที่ ๑๓ เดือนนี้เป็นต้นไป

จึงประกาศให้ทราบทั่วกัน

ศาลจังหวัดลำพูน

วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๔๑

(พินิจ)

หลวงพินิจคุณฤ

ผู้พิพากษา

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๔๑ กรรมการได้เปิดซองประกวดราคา รับเหมาก่อสร้างศาลจังหวัดลำพูน ได้ทำการเปิดซองประกวดราคา ณ ศาลจังหวัดลำพูน มีผู้ยื่นซองประกวดราคาทั้งหมด ๔ ราย คณะกรรมการเห็นร่วมกันให้นายมหา เทพมณี ซึ่งเป็นผู้มีฐานะมั่นคงพอที่จะเชื่อถือได้และเป็นผู้เสนอให้ราคาต่ำกว่ารายอื่นๆ คือ ราคา ๑๑,๕๕๐ บาท โดยจะต้องสร้างตามแบบแปลนเป็นผนังก่ออิฐ มีสองบันดลังก์ มีห้องรับค่าคู่ความ ๑ ห้อง ห้องจำศาล ๑ ห้องพักผู้พิพากษา ๑ ห้อง ห้องเก็บสำนวน ๑ ห้อง ห้องน้ำ ๒ ห้อง และห้องเก็บของเบ็ดเตล็ด ๑ ห้อง โดยผู้รับเหมาจะก่อสร้างให้แล้วเสร็จบริบูรณ์ภายในกำหนดเจ็ดเดือนตามปฏิทิน หากผู้รับเหมาสร้างไม่เสร็จจะยินยอมให้ปรับวันละ ๒๐ บาท

สาเหตุที่ต้องสร้างตามแบบแปลนผนังก่ออิฐนั้น ปรากฏหนังสือที่ผู้พิพากษาศาลจังหวัดลำพูน มีถึงปลัดกระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๔๘๑ ความว่า ด้วยเหตุผลพิเศษที่ว่าที่ลำพูนต่างกับจังหวัดอื่น คือ เครื่องวัสดุอุปกรณ์การสร้างตึกหาได้ง่ายกว่าสร้างด้วยไม้และราคาถูกกว่าที่อื่นมาก การสร้างศาลเป็นตึกจึงอาจได้ราคาเท่ากับสร้างด้วยไม้ สำหรับราคาส่งของสำหรับการสร้างตึกในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ นั้น ยังได้ความจากหนังสือดังกล่าวต่อไปว่า ทรายราคาปีละ ๑ สตางค์ส่งถึงที่ อิฐขนาดกว้าง ๔ นิ้ว ยาว ๘ นิ้ว หนา ๓ นิ้ว หินแผ่นต่อ ๔๐ บาท (ขณะนั้นเขียงใหม่หมีนละ ๘๐ บาท) ปูนขาวอย่างดีหนัก ๒๐ หาบ ๑๒ บาท ชนิกเลว ๘ บาท ทรายถมถึงที่ปีละ ๒ สตางค์ หิน ๑ กิวบิกเมตร ๑ บาท ๖๕ สตางค์ ค่าแรงกรรมกรชาวพื้นเมืองที่พอใช้ได้คนละ ๔๐ สตางค์ต่อ ๑ วัน ที่เลวคนละ ๒๕ สตางค์ต่อ ๑ วัน ของที่ต้องซื้อแพงก็แต่เฉพาะเครื่องเหล็กเพราะต้องส่งมาจากกรุงเทพฯ

เมื่อศาลจังหวัดลำพูนหลังที่ ๒ ก่อสร้างแล้วเสร็จตามสัญญา ได้มอบหมายการก่อสร้างทั้งสิ้นให้ผู้จ้างตามสัญญา และเมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๔๘๒ คณะกรรมการตรวจการก่อสร้างศาลจังหวัดลำพูน ได้ตรวจรับรองการก่อสร้างและจ่ายเงินงวดสุดท้ายแก่ผู้รับเหมาก่อสร้าง

วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๔๘๒ ได้มีพิธีเปิดศาลใหม่และย้ายที่ทำการจากศาลชั่วคราวที่ตั้งอยู่ชั้นสองของสโมสรจักรคำลำพูน ไปอยู่ศาลใหม่ และตั้งแต่นั้นมาจึงมีศาลจังหวัดลำพูนหลังที่ ๒ เป็นสถานที่ใช้ในการประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชนสืบต่อมา

ศาลยุติธรรมหลังที่สามของจังหวัดลำพูน

ศาลจังหวัดลำพูนที่สร้างขึ้นเป็นหลังที่สองได้ให้ความสะดวกแก่ประชาชนตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๒ จนถึง พ.ศ. ๒๕๒๒ รวมเวลา ๔๐ ปี จังหวัดลำพูนมีพลเมืองเพิ่มมากขึ้น เหตุการณ์ของบ้านเมือง

เปลี่ยนแปลงไปบรรดาพรรคกิจของศาลจังหวัดลำพูน ไม่ว่าทั้งทางคดีแพ่งหรือคดีอาญาได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น ศาลจังหวัดลำพูนที่เปิดทำการเมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๔๘๒ เป็นอาคารชั้นเดียว มีห้องพิจารณาคดีเพียงสองห้อง ภายในตัวอาคารกับแแถบ สถานที่มีไม่เพียงพอที่จะเก็บรักษาสำนวนความให้เป็นสัดส่วน ห้องธุรการสร้างไม่มีสัดส่วน ไม่สะดวกในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ธุรการ

กระทรวงยุติธรรมจึงได้ดำริที่จะสร้างศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่ขึ้น แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ทันที เพราะมีปัญหาค้างข้องเกี่ยวกับสถานที่ก่อสร้าง เพราะจะสร้างลงในที่เดิม ที่ดินก็กับแแถบ ขยายเป็นส่วนสักไม่ได้ จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๔๘๒ ได้มีราษฎรจังหวัดลำพูนคนหนึ่งชื่อนายทวี เพิ่มสวัสดิ์ ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่บ้านเลขที่ ๕๐๒ ถนนอินทวงยศ ตำบลในเมือง จังหวัดลำพูน ได้บริจาคที่ดินมีเนื้อที่ ๕ ไร่ ตั้งอยู่ตำบลเวียงยอง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ติดกับถนนสายลำพูน-ถอยติ ห่างจากศาลเดิม ๑ กิโลเมตร ให้แก่กระทรวงยุติธรรมเพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารหลังใหม่ กระทรวงยุติธรรมจึงได้ดำเนินการของงบประมาณก่อสร้างอาคารที่ทำการของศาลจังหวัดลำพูนขึ้นใหม่ และได้รับอนุมัติเงินงบประมาณให้ก่อสร้างได้ตามที่ขอ

อาคารที่ทำการของศาลจังหวัดลำพูนที่ก่อสร้างใหม่นี้ เป็นอาคารตึกสองชั้น หลังคาทรงไทย ขนาด ๖ บัลลังก์ ให้มีเครื่องปรับอากาศในห้องพิจารณา กว้าง ๓๓.๐๐ เมตร ยาว ๗๔.๒๐ เมตร โดยก่อสร้างพร้อมกับบ้านพักผู้พิพากษา ๒ หลัง บ้านพักจำศาล ๑ หลัง รวมทั้งซ่อมแซมปรับปรุงบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลใหม่

ในการก่อสร้างอาคารที่ทำการของศาล บ้านพักผู้พิพากษาและจำศาลดังกล่าวนี้ มีบริษัทไคยเนเสนอแจ้งความประกวดราคาทั้งหมด ๕ บริษัท ผลปรากฏว่าห้างหุ้นส่วนจำกัดชัยศิริก่อสร้างเป็นผู้ได้รับ

ประมาณรับเหมาก่อสร้างในราคา ๑๗,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยกำหนดก่อสร้างให้แล้วเสร็จตามสัญญาภายในวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๕ แต่ได้แล้วเสร็จวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๒๕ และได้ย้ายเข้ามาทำการในอาคารหลังนี้เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๒๕

อาคารที่ทำการของศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่นี้ เป็นสถานที่สง่างามเชิดหน้าชูตาแก่ชาวจังหวัดลำพูน และจะประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชนไปชั่วตลกกาลนาน

รวบรวมและเรียบเรียงโดย นายอรุณ ขาวแสง

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๓ (รองจำศาล)

ศาลจังหวัดลำพูน.

ได้อ่านคำบรรยาย “หลักวิชาชีพกฎหมาย” ของท่านศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทัย ซึ่งเป็นคำบรรยายแก่นักศึกษาชั้นปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยเฉพาะ “คติเฉพาะผู้พิพากษา” เป็นเรื่องเกี่ยวกับตุลาการโดยตรง และมีคุณค่า จึงได้ขออนุญาตศาสตราจารย์ จิตติ นำมาลงพิมพ์ในหนังสือเล่มนี้อีกครั้งหนึ่ง

ม.ล. ไกรฤกษ์ เกษมสันต์

“คติเฉพาะผู้พิพากษา”

โดยศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทัย

๑๗๔. นอกจากระเบียบวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันและจะไม่กล่าวถึงในที่นี้ ยังมีหลักเป็นคติที่ต้องยึดถือนอกเหนือจากนั้น เพื่อให้ได้รับความเชื่อถือจากประชาชนให้สมกับตำแหน่งหน้าที่การงาน เพียงปฏิบัติไม่ผิดวินัยเท่านั้น ยังไม่พอ ในสหรัฐอเมริกา มี Canons of Judicial Ethics โดยเฉพาะสำหรับผู้พิพากษาทั้งหลาย คู่กันกับ Canons สำหรับทนายความและนักกฎหมายอื่น มีคำปรารภในการที่มี Canons ขึ้นว่า เนติบัณฑิตยสภาแห่งสหรัฐ (American Bar Association) กำหนดขึ้นด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้มีแนวทางปฏิบัติและเป็นข้อเตือนสติถึงการอันไม่ควรแก่ผู้พิพากษาทั้งหลาย และเพื่อแสดงให้เห็นว่าปวงชนมีสิทธิที่จะหวังว่าจะได้อะไรจากผู้พิพากษาทั้งหลาย ขอให้สังเกตคำว่า เป็นสิทธิที่ปวงชนหวังจะได้รับจากผู้พิพากษา

๑๗๕. หลักธรรม ของผู้พิพากษา ของ ไทยตั้งแต่ โบราณ ตามกฎหมายเก่า หลักอินทภาษ และ พระไอยการลักษณะตระลาการ ให้ “พิพากษานัญชาความทวยนิกรประชาราษฎรโดยยุติธรรม” ปรากฏ จากคติสี่ประการ คือ จันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยากติ ซึ่งยังสอนกันอยู่จนบัดนี้ หลักความ ยุติธรรมของศาลมีผู้รวบรวมกำหนดไว้ต่าง ๆ กัน

ความคิดเห็นของ Deering ว่าผู้พิพากษาต้องมีอิสระ ไม่อยู่ภายใต้การแทรกแซงทางการเมือง มีเงินเดือนพอ ในอังกฤษเงินเดือนปีละ ๕๘,๐๐๐ หักภาษีแล้วเหลือระหว่าง ๕๓,๐๐๐ หรือ ๕๓,๕๐๐ ต้องพิจารณาคดีโดยฟังคำพยานของคู่ความทั้งสองฝ่ายไม่ฟังความนอกสำนวน คำพิพากษาต้องแสดง เหตุผล ต้องมีความประพฤติเหนือการติเตียนเป็นที่เชื่อถือได้ว่าไม่ลำเอียง Cheatham สรุปว่าผู้พิพากษา ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติแปดประการคือ (๑) อิสระ (independence) (๒) ขันติและการระ patience & courtesy (๓) ภาควุฒิและอารมณ์ดี dignity & humour (๔) ใจกว้าง open-mindedness รับฟังความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้องในคดี (๕) ปราศจากอคติ impartiality (๖) ละเอียดย และเด็ดขาด thoroughness & decisiveness (๗) เห็นใจผู้อื่น understanding heart และ (๘) สำนึกในภาวะของสังคม social consciousness อินทรีย์คติ ๓ D คือ dedication อุทิศ discipline วินัย และ disinterestedness ไม่มีส่วนได้เสีย

ตามคติในกฎหมายไทยหลักประกันความยุติธรรมที่จะบังเกิดแก่ประชาชนทางศาล นอกจาก คติที่ถือกันมาตั้งแต่อินทภาษที่ว่าต้องไม่มีอคติสี่ประการแล้ว อาจกล่าวได้ดังนี้

๑. ผู้พิพากษาต้องเป็นอิสระ หมายความว่าไม่มีความลำเอียงเพราะการแทรกแซง โดยเฉพาะ อย่างยิ่งทางการเมือง ซึ่งเป็นหลักรัฐธรรมนูญทุกฉบับว่า ผู้พิพากษามีอิสระในการพิจารณาพิพากษา อรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งมีความสำคัญ ประการหนึ่งว่าไม่ ใช้อิสระ ในการอื่น นอกจากการ พิจารณาพิพากษาอรรถคดี และอีกประการหนึ่งว่าไม่ใช้อิสระที่จะพิจารณาพิพากษาคดีตามใจชอบ แต่

พิจารณาพิพากษาให้เป็นไปตามกฎหมาย หลักอิสระนี้มีมาแต่ครั้งพระธรรมศาสตร์ ตำเถ่งเหตุแห่ง
ตระลาการ ๒๔ ประการ มีประการที่ว่าคิอิสโร คือเป็นอิศรภาพ ๓ ประการ ตระลาการทั้งตน
เป็นอิศรภาพ ๑ เอาตัวใจก็จำเลยเป็นอิศรภาพ ๑ เอาแต่ถ้อยคำสำนวนเป็นอิศรภาพ ๑ อีกนัยหนึ่ง
คือ ไม่อยู่ใต้อาณัติของใคร ไม่เห็นแก่หน้าใครจตุรบุเทพธิศาแห่งความยุติธรรม ที่มีผ้าผูกตา เลยเป็น
เหตุให้บางคนแก้งกล่าวหาความยุติธรรมคาบอค Justice is blind ไป กับไม่ฟังความนอกสำนวน
อิสระเช่นนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร มีหลักประกันอย่างไร เป็นเรื่องใหญ่เกินขอบเขตที่จะกล่าวในที่นี้

๒. มีวิธีพิจารณา ความ และการ รับฟัง พยาน ที่ สะกวกและเป็นธรรม เช่นที่เราใช้ระบอบ
กล่าวหา adversary, accusatorial ให้คู่ความมีสิทธิเสมอกันในการสุัดซักถามพยานเองได้ แต่ศาลก็
ยังมีอำนาจตามระบบไต่สวน inquisitorial ตามพยานไต่เองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา ๘๖, ๑๑๖, ๑๑๘ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๐๘, ๒๓๕ กับมีการให้
ความสะกวก เช่น ใช้วิธีฟ้อง และให้การถ่วงวจาได้ค้วเป็นต้น

๓. การพิจารณาพิพากษาก็ต้องกระทำโดยเปิดเผยประชาชนเข้าฟังได้ การเปิดเผยนี้เป็น
หลักประกันอันสำคัญว่าไม่มีการงุบงิบตุกติก

๔. คำสั่งและคำพิพากษา อีกนัยหนึ่งคำพิพากษาของศาล ต้องแสดงเหตุผลและกระทำรัค
คู่ความคัดค้านและอุทธรณ์ฎีกาได้

๕. ความยุติธรรมต้องมีราคาถูก อยู่ใกล้ แพร่หลาย และรวดเร็ว ซึ่งหมายความว่าไม่ต้อง
เสียค่าใช้จ่ายมากจนคนทั่วไปไม่สามารถเข้ารับบริการได้ เช่นค่าฤชาธรรมเนียม ค่าทนายความแพงจึงต้อง
มีวิธีแก้ เช่น กำหนดค้อย่างคนอนาถา การช่วยเหลือทางกฎหมายเป็นต้น ที่ว่าอยู่ใกล้ และแพร่หลาย
หมายความว่า ศาลควรจะกระจายให้แพร่หลายไปตามท้องถิ่นใกล้ประชาชนมากที่สุด ส่วนที่ว่รวดเร็ว

หมายความว่าคดีจะได้รับการพิจารณาพิพากษาให้เสร็จไปโดยไม่ชักช้า ไม่สายเกินไปจนเข้าหลักที่ว่าถ่วงจะตุ่กาก็ไหม้ มีหลักกว่าประวิงความยุติธรรมเท่ากับปฏิเสธความยุติธรรม

๑๗๖. มีคำพิพากษาฎีกาและความเห็นของผู้อาวุโสในวงการศาลกล่าวไว้ดังนี้

ฎีกาที่ ๔๗๗/๑๒๔ ๔ ภ.ร. ๗๐๗ “ตามวิธีที่ศาลทั้งหลายได้แบ่งมรดกมานั้นจะมีวิธีเพิ่มเติมลักษณะมรดกอีกเพียงใดทราบไม่ได้ เสียใจแล้วว่าศาลใด ๆ ก็ดี จะแบ่งมรดกภาคเดียวแล้ว พิพากษาข้อ ๆ ไป ไม่ได้รุดกว่ามีบทกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งควรคุกแต่ไม่ได้คุก ศาลควรต้องอธิบายกฎหมายอันเป็นลายลักษณ์อักษรนี้ ให้เข้ากับคำพิพากษา และเพราะเหตุที่ศาลได้โดยกฎหมายมาเสมอ ๆ คำพิพากษาของศาลจึงไม่มีน้ำหนักอะไร”

ฎีกาที่ ๑๓๘/๑๒๘ ๕ ภ.ร. ๘๔ มีบันทึกท้ายฎีกาว่า “ความประสงค์ผู้พิพากษาคอร์มิว่าให้ชำระคดีไปให้แล้วได้โดยมรรยัค และเมื่อคดีสิ้นสุดแล้ว ต้องให้คำตัดสินนั้นมีความที่คู่ความอาจประพฤติกามได้ ไม่ต้องร้องแกร็กๆต่อไปให้ฟุ่มเฟือย ฯลฯ ใครอ่านสำนวนถึงคำตัดสินแล้วคงยังมีหนังสือเหลืออยู่ต่อคำตัดสินนั้นไปมากกสำนวนพิจารณาแท้ ฯลฯ จึงเกิดมีเรื่องขึ้นว่าคดีความเรื่องค้าขายในศาลไทยแล้ว เสร็จสำเร็จประสงค์ไม่ได้”

ฎีกาที่ ๑๖๓/๒๔๕๔ ๑ โวหารกรรมสวัสดิ์ ๑๓๖ “คดีที่ปลายเขตแดนพระราชอาณาจักร เช่นนี้ ตั้งเกศเห็นมาหลายเรื่องว่าทั้งฝ่ายโจทก์และศาลไม่ชำนาญความ เกาคนชำระไปไม่รู้หนักเบาเหตุเล็กน้อยนิกหนึ่งก็เป็นมากมาย จำเลยผู้ต้องหาทางอาญาต้องคุมขังในระหว่างพิจารณากินเปล่าเพราะหนทางไกลวิธีอุทธรณ์และฎีกาก็โยกโย้เสียเวลาไม่น้อยเลย เป็นการนำสมเพชแก่ผู้ยาก คอวที่ศาลเมืองในประเทศปลายชนบทนั้น ๆ จะใช้ดุลพินิจให้จึงดี ที่ควรให้ประกันสู่ความระหว่างพิจารณาได้ จะเป็นการบรรเทาความเสียแห่งวิธีพิจารณานี้ได้บ้าง

และชั้นศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษ ขอแนะนำว่าควรตรวจสอบคัดเลือกเอาคดีในที่ไกลเช่นนี้
ชั้นปฤกษาเสียก่อน จะเป็นการผ่อนบรรเทาโทษแก่ตัวผู้ยาก เป็นบุญกุศลแก่ผู้พิพากษาซึ่งมีใจเอ็นดู”

ฎีกาที่ ๓๕๒/๒๔๕๔ ๑ โวหารกรมสวัสดิ์ ๒๒๓ “ปัญหาเรื่องตัวการพาพรรคพวกผู้ร้าย
นี้รู้อยู่เต็มใจด้วยกันแล้วว่า เป็นข้อวินิจฉัยอันยาก อันสุขุม น่าใจจริงของผู้ปฤกษาความเรื่องนี้ก็รู้สึกอยู่
แล้วว่าไม่ควรเอาโทษเสมอตัวการจึงได้ลอบไปคว่ำหีบเอามาตรา ๕๔ มาดลโทษ ลดเพราะเหตุอะไร
อ้างว่าลดเพราะทำผิดครั้งแรก แต่ส่วนอายสวณนั้นไม่ใช่ผิดครั้งแรกออกฤา เหตุไรจึงไม่ลดโทษให้
ควรจริงใจนี้แหละเป็นข้อสำคัญ เป็นเครื่องสนับสนุนในการชั่งคดีให้ตรงไปตรงมา ไม่ใช่การตีฝีปากฤา
ไว้สำนวนก็ จะช่วยปฤกษาความถูกต้องบทกฎหมาย”

ฎีกาที่ ๔๖๖/๒๔๕๔ ๑ โวหารกรมสวัสดิ์ ๒๔๖ “ในการพิพากษาคดีอุกฉกรรจ์ถึงแม้จะ
ปล่อยผู้ผิดให้หลุดพ้นราชทัณฑ์ไปบ้างคนหนึ่งสองคนก็ยิ่งดีเสียกว่าที่ส่งราชทัณฑ์ โดยให้หนทางอันลำเอียง
ไม่เที่ยงธรรมเป็นชั้นเชิงเอาเปรียบแก่ตัวผู้ยาก เพราะว่าพระธรรมศาสตร์พระราชกำหนดยอมเป็นที่พึ่ง
ของประชาชนทั่วไป”

ฎีกาที่ ๑๐๐๐/๒๔๕๔ ๒ โวหารกรมสวัสดิ์ ๒๒๕ “การบังคับเรียกค่าธรรมเนียมระหว่าง
ทุเลาฎีกาหลวงอุปทานขบไม่แตก โยเยเสียจริง แต่ไปข้างหน้าให้ทำค้ำบังกับกำหนดวัน พ้นนั้นให้เอาตัวคน
ที่โยเยจำไว้จนกว่าจะทำตามคำสั่งศาลจึงปล่อย ตามวิธีพิจารณามาตรา ๔๒-๔๔-๔๕ ซึ่งท่านให้อ่านใจไว้
เต็มที่ ผู้พิพากษาทำอ่อนแอไม่ถ้อยบังกับความโดยเคร่งครัด คนจึงบิกล่นสำนวนและประวิงไต่ถึงถึงนี้”

๑๗๗. กติของผู้พิพากษาในการงานในหน้าที่และในกิจการส่วนตัวนั้นขอย้อนกล่าวถึงหลักที่ได้
กล่าวมาแต่ต้นในหัวข้อที่ ๖๒ ที่ว่า กฎหมายไม่ยุติธรรม แต่ผู้ใช้กฎหมายมีความเป็นธรรมยังมีทางแก้
แต่ไม่ถึงกับตะแบง ตีกว่ากฎหมายเป็นธรรมแต่ผู้ใช้กฎหมายไม่ยุติธรรม ทำให้กฎหมายที่ดีเสียไปเลย

เป็นหน้าที่ของศาลที่จะรายงานถึงความไม่เป็นธรรมของกฎหมาย ในเรื่องความบริสุทธิ์ของผู้พิพากษานี้
จึงมีหลักเป็นประการสำคัญว่า ผู้พิพากษานอกจากต้องทำตัวดีไม่ค่างพร้อยไม่มีข้อหาผิดแล้วเพียงเท่านั้น
ยังไม่พอ หากต้องทำตัวไม่ให้เป็นที่สงสัยของประชาชนด้วยว่าจะไม่ใช่ผู้ให้ความเป็นธรรมแก่เขาได้โดย
แท้จริงปราศจากอคติใดๆ Denning กล่าวว่าหน้าที่ของผู้พิพากษานั้นไม่แค่เพียงให้ความยุติธรรมเท่า
นั้น หากต้องให้เป็นที่เห็นประจักษ์แก่คนทั่วไปด้วยว่าได้ให้ความยุติธรรมแล้วโดยไม่มีข้อระแวง
สงสัยใดๆ ขอสื่อว่าเพียงแค่นี้ไม่ทำผิดเท่านั้นยังไม่พอสำหรับผู้พิพากษา หากต้องไม่ทำอะไรให้
เป็นที่ระแวงสงสัยของผู้อื่นด้วย จึงจะเป็นผู้พิพากษาที่ดี ซึ่งประชาชนให้ความนับถือได้ การที่
ผู้พิพากษา ยืนในชั้นผู้ใหญ่ วังเด่นหาตำแหน่ง ไม่ว่าในวงการตุลาการ หรือราชบัณฑิตยสภา
หาตำแหน่งการเมือง เป็นสิ่งที่ไม่ควรแก่การไว้วางใจ และน่ารังเกียจอย่างยิ่ง

๑๗๘. มรรยาทในการนั่งพิจารณาคดี ผู้พิพากษาต้องมีความสำรวม ออกจาก สุนัข สนใจ
ไวต่อพฤติกรรมแห่งคดี รอบรู้ในหลักกฎหมายที่จะยกขึ้นมาปรับแก้คดี ประหยัดเวลาของคู่ความ สุภาพ
ต่อพยาน คู่ความ ทนายความโดยเฉพาะทนายความที่เริ่มงานใหม่ๆ ไม่แกว่งไกวไปตามคำทักท้วง แม้จะ
เป็นคำทักท้วงที่ไม่เป็นธรรม การสอดแทรกเข้าไปในระหว่างการซักถามพยานของทนายเป็นการที่ควรเว้น
อย่างยิ่งนอกจากจำเป็นเพื่อความยุติธรรมจริงๆ ที่จะให้การพิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็วและกระชับ การ
ใดๆ เกี่ยวกับการพิจารณาคดีไม่ควรทำโดยไม่เปิดเผยต่อหน้าคู่ความทั้งสองฝ่าย ไม่ควรกล่าวล่วงหน้า
หรือแสดงท่าทีให้เป็นที่เข้าใจว่าศาลจะพิพากษาให้เป็นคุณแก่ฝ่ายใด เพราะทำให้คู่ความที่จะแพ้คดีรู้สึก
ว่าหมดทางต่อสู้ แม้จะมีข้อที่อาจทำให้ผู้พิพากษาเปลี่ยนความเห็นได้ เพราะผู้พิพากษาคงจะยืนยันตาม
ความเห็นที่ได้แสดงออกมา

๑๗๙. ในส่วนความประพฤติส่วนตัวของผู้พิพากษา ต้องไม่ให้เป็นที่ติเตียนหรือระแวงสงสัย แก่ผู้อื่นเช่นเดียวกัน ไม่เป็นการสมควรที่ผู้พิพากษาจะทำชั่วโดยอ้างว่าล่องหนเป็นประสมการณ์ ผู้พิพากษาไม่ถึงกับต้องแยกตนเองออกไปอยู่โดดเดี่ยวไม่สังสรรค์กับใคร แต่ตรงกันข้ามผู้พิพากษาคงคบหาสมาคมกับบุคคลทั่วไปเท่าที่ไม่ขัดกับการงานในหน้าที่ ต้องมีส่วนในงานของเนติบัณฑิตยสภาตามที่เคยปฏิบัติมา เพียงแต่อยู่ให้กิจการเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีความในหน้าที่ของตนจนจะเกิดความระแวงสงสัยขึ้น การสนิทสนมกับใคร แม้แต่ทนายความ ก็ไม่น่าจะต้องห้ามเพียงแต่อย่าให้เป็นผู้พิพากษาให้ความสนิทสนมกับใครเป็นพิเศษยิ่งกว่าผู้อื่น หรือไม่เป็นไปโดยเปิดเผย อันเป็นเหตุให้เกิดความระแวงขึ้นได้ คนประเภทที่ผู้พิพากษาจะคบไม่ได้เลย ก็คนที่หากินในทางนายหน้าวิ่งว้าง คือเข้าหาเจ้าหน้าที่เพื่อขอความช่วยเหลือแทนคนอื่น คนพวกนี้มักพยายามสนิทสนมกับใช้ผู้พิพากษา แต่เป็นจำพวกที่ผู้พิพากษาคงต้องรังเกียจ แสดงให้คนทั่วไปเห็นได้อย่างชัดแจ้งทีเดียวว่าไม่ปรารถนาคบหาสมาคมด้วย มาบ้านก็ต้องได้เชิญให้ไปโดยดี มีธุระอะไรไปพบได้ทีศาล

ถ้าเป็นทัวความมีข้อขัดข้อง มีธุระ มีข้อข้องใจ ยากจะระบายความในใจหรือความจริงใจอย่างไรด้วยตนเองเป็นปัญหาอีกเรื่องหนึ่ง จะเป็นปัญหาลำบากที่ผู้พิพากษาคควรทำอย่างไร ในข้อนี้ต้องระวังและเห็นใจผู้ที่กำลังเดือดร้อนคือการเป็นความ ไม่ควรทำรุนแรงต่อตัวความเองที่มีเรื่องเดือดร้อนจนต้องเข้ามาพบ แต่ตัวความต้องมาเองโดยไม่มีนายหน้าชักนำมา ไม่มีของกำนัลมาเป็นเครื่องจูงใจ ในลักษณะเช่นนี้ไม่ควรที่ผู้พิพากษาต้องให้การต้อนรับอย่างสุภาพเห็นใจ ข้อสำคัญคือต้องเปิดเผย หูกกันอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีการปฏิบัติเป็นพิเศษแก่ตัวความฝ่ายหนึ่งยิ่งกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่มีการรับรองให้คำมั่นสัญญาเป็นพิเศษ ชี้แจงให้ทราบว่าที่จริงนั้นไม่จำเป็น และไม่สมควรที่จะต้องมาพบกับผู้พิพากษานอกศาล ในส่วนศักดิ์ศรีความต้องว่ากันไปตามกฎหมายเพื่อความเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย

ได้ ทางที่ดีที่สุดให้เขาเปิดเผยข้อเท็จจริงแก่ทนายความของเขาให้หมดเปลือกอย่างตรงไปตรงมา ถือว่ามาพบกับผู้พิพากษา ทนายความจะเป็นผู้ช่วยเขาได้มากและดีที่สุด การที่จะถึงกับขับไล่ไล่ส่ง ไม่ยอมพบ ไม่ยอมพูดคุยเลย อาจเป็นการเกินสมควรไป ยิ่งเคยมีบางท่านถึงกับตัดสินใจให้กลายเป็นฝ่ายแพ้คดีไป ก็เห็นได้ว่าเป็นอคติทำโดยอารมณ์ไม่เป็นธรรม

๑๘๐. ปัญหาเรื่องของก้านัดอาจทำความยุ่งยากให้กับได้ ข้อนี้ต้องระวังให้เป็นการกระทำที่พอดี ไม่ถึงไม่หย่อนหรือรุนแรงเกินไป การให้ของเล็กๆ น้อยๆ ตามอริยาบดียาวบ้านไม่ควรมองในแง่ร้ายเสมอไป แต่ถ้าเป็นของที่มีค่าหรือมีลักษณะให้เห็นว่าให้เพื่อประโยชน์ตอบแทนหรือเพื่อให้เกิดอคติ ไม่ใช่เพียงอริยาบดียตามปกติแล้ว ก็ต้องใจแข็งและกล้าพอที่จะปฏิเสธโดยสุภาพ แต่เด็ดขาด ข้อสำคัญอยู่ที่ใจจริงของตัวผู้พิพากษาเองรู้สึกว่าจะไหวไปเพราะของที่เขาให้นั่นหรือไม่ ถ้ามันครบบริสุทธิก็อยู่ ไม่รู้สึกสงสัยตัวเองไม่รู้สึกว่าเป็นที่สงสัยของคนอื่น เป็นการให้โดยเปิดเผย ไม่ปกปิดลับๆ ล่อๆ ก็คงเป็นการให้ที่ไม่มีลักษณะอันควรระวังเกี่ยวอยู่ในตัว นอกจากนี้ยังมีการให้ตั้งแต่ก่อนเป็นความ และหลังจากเสร็จความแล้ว ซึ่งจะหาว่าเป็นการให้เพื่อผลในการเป็นความก็ไม่ผิดนัก แต่ก็อยู่ในเหตุผลที่ควรหรือไม่ควรรับเพียงใดเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้ว การอาศัยบารมี อำนาจวาสนาของผู้อื่น จะเป็นพ่อค้าประชาชนหรือข้าราชการในจังหวัด ไม่เป็นการสมควรทำทั้งนั้น เพราะจะทำให้เกิดความระแวงแก่คนทั่วไปเป็นแน่นอน มีผู้พิพากษาถูกดำเนินคดีและลงโทษฐานฉ้อฉล ประพฤติคนไม่สมควรแก่ศักดิ์แห่งตำแหน่ง เพราะชอบเที่ยวฟรึกันฟรึกเคอมี เอกสิทธิ์ทองปวงเป็นเรื่องที่คงพิจารณาให้จงหนักว่าควรรับหรือไม่ควรรับเช่นเดียวกัน และเป็นสิ่งที่ไม่ควรเรียกหาอย่างเด็ดขาด

๑๘๑. นอกจากตัวเองต้องบริสุทธิ์ทั้งกล่าวแล้ว ข้อสำคัญอย่างยิ่งอีกประการหนึ่งก็คือคนในครอบครัว บุตร ภริยา พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ตลอดจนคนที่อยู่ด้วยหรือใกล้ชิด เป็นหน้าที่ผู้พิพากษา

ต้องสอส่งมิให้ไปแอบอ้างทำให้เสื่อมเสียมาถึงตัวผู้พิพากษาค้วย เรื่องอย่างนี้ปรากฏเป็นทางเสียหาย แก่ผู้พิพากษามาแล้ว

๑๘๒. การประกอบธุรกิจส่วนตัวต้องระวัง อย่าให้เป็นทางให้เกิดความระแวงสงสัยเช่นเดียวกัน บางทีอาจตกเป็นเหยื่อที่ถูกล่อค้ายผลกำไรที่หวังได้จากกิจการบางอย่าง เพื่อผลที่จะมีกับผู้พิพากษาไว้กับอำนาจการงานของเขาก็ได้ อย่าเห็นแก่ได้ในลาภแบบนี้ ซึ่งไม่มีใครจะแบ่งให้โดยไม่หวังผลตอบแทนส่วนตัวเขายิ่งกว่า

๑๘๒. ก. มีความใน พ.ร.บ. สำหรับข้าหลวงชำระความหัวเมือง จ.ศ. ๑๒๓๖ (ป.ศ. เล่ม ๘ หน้า ๒๓๕) ที่ควรสนใจดังนี้

ข้อ ๑๑ ห้ามมิให้ข้าหลวง ผู้เป็นตระลาการ และเสมียน ทนาย รับสินบนเข้า ค้ายฝ้ายโจทก์ฝ้ายจำเลย และห้ามมิให้ข้าหลวงผู้ซึ่งเป็นตระลาการ เสมียน ทนาย รับของ กำนันผู้ที่มีคดีเกี่ยวข้องเป็นโจทก์จำเลยซึ่งเป็นความแค้น และมิให้ทำอุบายต่างๆ ที่จะให้เกิดผลประโยชน์ในทางความนั้นจนทุกประการ

ข้อ ๑๒ ห้ามมิให้ข้าหลวง เสมียน ทนาย ซื้อขายสินค้าต่างๆ หาผลประโยชน์ ผิดอย่างธรรมเนียมข้าหลวง เสมียนขึ้นมาชำระความ แลห้ามมิให้ข้าหลวง เสมียน ทนาย เล่นไพ่ เล่นโป เล่นดั่ว ฤาเล่นการพนันต่างๆ เสพสุราให้เมาจนเสียสติ แลสูบบุหรี่ กินฝิ่น

ข้อ ๑๓ ห้ามมิให้ข้าหลวงกับเสมียน ทนาย มีธุระอยู่ในการที่ชำระความนั้น มี ภรรยาเมืองเชียงใหม่ เมืองลำพูน เมืองนครลำปางถึงจะมีผู้ยกบุตรสาว น้องสาว หลานสาว แลญาติพี่น้องให้โดยความสุจริตมิได้ก็ยกเป็นสินจ้างสินบด ก็ห้ามมิให้รับเป็นอันขาด

๑๘๓. ข้อที่ถกกันในต่างประเทศ แต่ของเราดูเหมือนไม่รู้สัก คือการโฆษณาตัวเอง เช่น ถ่ายรูปการพิจารณาของศาล บางทีถึงออกโทรทัศน์ก็เคยมี ซึ่งในต่างประเทศโดยปกติเขาไม่ทำและรังเกียจ การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลต้องทำอย่างเป็นระเบียบพิธีเคร่งครัด ศักดิ์สิทธิ์ ไม่ใช่แสดงละคร การถ่ายรูปหรือกระจายเสียงออกอากาศระหว่างการพิจารณา หรือระหว่างพักการพิจารณาทำให้เสื่อมคลายความมีระเบียบ ทำให้เกิดความเข้าใจสับสนแก่ประชาชน จึงไม่ยอมให้ทำ ถ้าสังเกตหนังสือพิมพ์ต่างประเทศ ก็จะเห็นว่าหากจะมีการเผยแพร่ภาพการพิจารณาคดี ก็จะเป็นภาพเขียนที่พยายามวาดให้เห็นแทนถ่ายภาพเท่านั้น หรือมิฉะนั้นก็จะมีแต่ภาพก่อนหรือหลังการพิจารณาจริงๆ

ธรรมะปราบผีในตัวข้าราชการ และนักการเมือง ท่ามพุทธกาล

ธรรมเทศนานี้แม้จะได้จัดให้มีขึ้นตามความมุ่งหมายของรัฐบาลก็ตาม แต่ธรรมะของพระพุทธเจ้าย่อมเป็นของจำเป็นอยู่เสมอไม่ว่าเวลาไหนหรือจัดขึ้นโดยใคร ที่เป็นดังนี้ก็เพราะเหตุว่าธรรมะทั้งหลายย่อมเป็นอาหารทางใจ ทำให้คนมีความเป็น “มนุษย์” โดยสมบูรณ์ เปรียบเสมือนต้นไม้ต้นหนึ่งคนภายนอกก็เห็นเป็นต้นไม้เขียวชอุ่มและงดงามมีดอกมีผล แต่ครั้นเดินเข้าไปดูถึงโคนต้นไม้กลับเป็นต้นไม้กลวงเป็นโพรงตลอดคัน คนที่ประสงค์จะได้แก่นไม้ เห็นเข้าแล้วก็พากันผ่าหน้าผ่าหลังกลับ ขอนไม้โค่น บัณฑิตผู้มีปัญญาองค์ความเป็นคนบางคนในสมัยนั้นแล้ว ก็พากันผ่าหน้าหมกศรัทธาเหมือนกัน ทั้งนี้ก็เพราะว่าบุคคลนั้นมีความเป็นคนแต่ที่กาย ส่วนภายในใจของเขาปราศจากความเป็นคน โดยสิ้นเชิง เพราะขาดธรรมะ

วัตถุทำให้ร่างกายเจริญงอกงาม ธรรมะก็ทำให้จิตใจเจริญงอกงามนั้น เมื่อเราให้อาหาร เช่น ข้าว น้ำ แก้ว ร่างกายเป็นประจำ เราก็ควรให้ธรรมะเป็นอาหารใจควบคู่กันไปด้วย มิฉะนั้นแล้วจะเกิดความไม่สมดุลกันอย่างยิ่ง การฟังธรรมเทศนาก็นับว่าเป็นการให้อาหารแก่จิตใจอย่างง่ายที่สุดและได้ผลมากที่สุด เพราะเป็นวิธีที่จะทำให้เกิดความสะอาดปราศจากกิเลส สว่างจากโมหะมัวเมาในสิ่งต่างๆ และสงบสันติสุข แก่จิตใจโดยตรง ใจที่สะอาดสว่างสงบนั้นแหละเป็นความหมายอันแท้จริงของความเป็นมนุษย์อันจะทำให้

เกิดสันติสุขแก่ตนเองและผู้อื่น แล้วยังสามารถแก้ไขปัญหาสังคมนานาประการให้หมดสิ้นไปได้ ฉะนั้น
อาตมาจึงขอวิงวอนท่านทั้งหลายซ้ำอีกครั้งหนึ่งว่า จงอย่าได้อิทธิพลระอาใจในการที่จะพึงธรรมเทศนาซึ่ง
ที่แท้ก็เป็นการให้อาหารทางใจ แม้ว่าจะต้องทำทุกวันและเป็นการซ้ำซากไม่มีรสชาดอันสนุกสนาน ก็ขอ
ให้พยายามบริโภค และย่อยให้ได้ แล้วอาหารนั้นก็จะทำให้จิตใจเจริญองกงามควบคู่กันไปกับความเจริญ
ทางกาย จนไม่ต้องเป็นคนกลวงหรือเป็นคนโพรงคงกล่าวมาแล้ว

โดยเฉพาะธรรมเทศนาในวันนี้ รัฐบาลมีความมุ่งหมายจะให้เป็นการช่วยกันแก้ไขสิ่งร้ายๆ ให้
กลายเป็นดี คือแก้ทางฝ่ายจิตใจควบคู่กันไปกับการแก้ไขทางวัตถุซึ่งรัฐบาลกำลังแก้ไขกันอยู่แล้วทุกทาง
เพราะถ้าไม่แก้ไขทางฝ่ายจิตใจซึ่งเป็นประธานแห่งสิ่งทั้งหลายเสียก่อนแล้ว การแก้ไขอย่างอื่น ๆ ย่อมทำไป
ไม่ได้ ฉะนั้น จึงเหลือเพียงปัญหาเดียว คือการแก้ไขความเป็นมนุษย์ของแต่ละคนให้ดี ให้ถูกต้องแล้ว
ปัญหาต่างๆ จะเป็นอันถูกแก้ไขหมด และเป็นผลสำเร็จทุกประการ

แม้ปัญหายังยากท้ออย่างในโลกนี้ ก็เกิดจากสภาพความคลาดค่าทางฝ่ายจิตใจของคนใน
โลกนั่นเอง หากแก้ปัญหาร่องศีลธรรมส่วนตัวสำเร็จ ก็ย่อมเป็นการแก้ปัญหของครอบครัวของ
หมู่บ้าน ของตำบล ของอำเภอ จังหวัด ประเทศชาติ ตลอดจนของโลกได้สำเร็จ

รวมความว่า ความทุกข์ยากในโลกทุกชนิดก็เกิดจากการที่คนในโลกไม่เป็นมนุษย์เป็นกันแท้
เพียงคน การเป็นคนนั้น พอสักว่าได้เกิดมาก็เป็นคนไ้แล้ว ส่วนการเป็นมนุษย์นั้นหมายเฉพาะผู้มีใจ
สูง สูงชนิดที่หน้า (กล่าวคือความชั่วหรือความทุกข์) ท่วมไม่ถึง จิตใจที่หน้าชนิดนี้ท่วมไม่ถึงนั้น ย่อม
ต้องมีลักษณะสะอาดสว่างและสงบ พระพุทธเจ้าเป็นยอดของมนุษย์ก็เพราะว่าท่านมีความสะอาดสว่างและ
ความสงบของใจมากที่สุดจริงๆ พระอริยสงฆ์ทั้งหลายก็คือผู้มีใจสูงตามมากน้อยลดหลั่นกันลงมา ฝ่ายปฤ
ชนคนมีกิเลสหนานั้นใจเขายังไม่มีความสูงเสียเลย ส่วนกัลยาณปฤชนนั้น คือ ใจมีความสูงพอสมควรแก่

การที่จะเรียกว่าเป็นมนุษย์อยู่ข้างใดคนในโลกเป็นกัลยาณบุรุษให้ไต่กันทุกคนเท่านั้น ความทุกข์ยากในโลกจะไม่เกิดขึ้นได้ และเราจะได้รับสิ่งที่ไผ่ผ่านหากันนัก คือ “สันติภาพอันถาวร”

อย่าหลงทะนงตนว่าคนจะมีใจสูงเพราะเหตุที่มีการศึกษาทางโลกอย่างกว้างขวางหรือมีอาชีพอันมีเกียรติ แท้ก็ถูกไต่ด้วยกฎเกณฑ์ของความสะอาดสว่างและสงบทางก้านจิตใจของเขาเท่านั้น ตรงกันข้ามคนสมัยนี้พากันเป็นมนุษย์น้อยลง เพราะใจต่ำลงๆ ด้วยการพากันหันหลังให้ศาสนาของตนๆ มากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจเนื่องมาจากโลกมีสิ่งที่ยั่วชวนทางวัตถุเช่นในเรื่องกิน, ทาน, เกียรติ, มากขึ้น จนเหลือวิสัยที่คนธรรมดาจะมีใจคอยเป็นปกติอยู่ได้ จึงต้องตามใจตัวเองและหันหลังให้พระศาสนาหรือเมินเฉยต่อหลักพระศาสนา เพื่อหาความสนุกสนานเริงร่าร่อยเฟิดเพลิดเพลินทางเนื้อหนัง ยิ่งตามใจตัวมากขึ้นเท่าไร จิตใจก็ยิ่งต่ำลงๆ จนถึงขนาดไม่เป็นมนุษย์เอาเสียเลย เพราะการตามใจตัวเองคือการตามใจกิเลส และสิ่งที่เรียกว่ากิเลสนั้นก็คือสิ่งที่ทำให้ใจสกปรกมีคมัว และเราร้อนทุกๆ ศาสนาจึงเรียกกิเลสโดยบุคคลาธิษฐานว่า ภคสมบัติบ้าง พญามารบ้าง ชาติานบ้าง ฉะนั้นการตามใจตัวเองเพราะเห็นแก่ความสุขทางเนื้อหนัง ก็คือการตามใจภคสมบัติของตนเอง

ที่นี้ตรงกันข้าม การบังคับตัวเองได้ย่อมนำมาซึ่งความมีจิตใจสูง ทำให้มีใจสะอาดสว่างและสงบ ไม่ตกเป็นลูกสมุนของภคสมบัติบ้าง พญามาร หรือชาติานอีกต่อไป การบังคับตัวเองนี้คือคำสอนของทุกๆ ศาสนาในโลก และโดยเฉพาะพระพุทธศาสนานี้ ก็สอนให้บังคับตัวเองทุกประการ ศีล ก็คือการบังคับตัวเองทางกายและวาจาโดยเด็ดขาด สมาธิ ก็คือการบังคับตัวเองในก้านจิตใจโดยเด็ดขาด ส่วนปัญญา ก็คือการทำลายรากเง่าของกิเลสอันเป็นเหตุให้ตามใจตัวเองไม่ให้มีอะไรเหลือสำหรับจะงอกเป็นเชื้อแห่งการตามใจตัวเองได้อีกต่อไป ในพระไตรปิฎกทุกๆ หน้ันก็ไม่มีอะไรมากไปกว่าเรื่องของ ศีล สมาธิ และปัญญา

การตามใจตัวเองหรือการตามใจกิเลสนั้น ก็คือการละทิ้งศาสนาไปสวามิภักดิ์ต่อกุศมีปิตาภ ซึ่งทำหน้าที่ทรمانผู้คนหรือถึงกับล้างผลาญโลกในบางคราว ความทุกข์ยากในโลกทุกชนิดทุกยุคสมัย ก็เกิดจากการตามใจกิเลสของตนเอง หรือการตามใจกุศมีปิตาภทั้งนั้น คำว่ากุศมีปิตาภนี้เป็นชื่อของจิตใจซึ่งปราศจากความสะอาดสว่างสงบ แต่เป็นจิตใจที่สกปรก มีคมวเร้าร้อนขอให้ท่านทั้งหลายคิดดูเถิดว่าความทุกข์ยากของบ้านเมืองหรือของโลกชนิดไหนบ้าง ที่ไม่เกิดมาจากบุคคลชั้นผู้นำที่มีใจสกปรก มีคมวเร้าร้อน กล่าวคือเขาตามใจตัวเองในการกอบโกยแสวงหาประโยชน์เข้าตัว จนลืมเรื่องของศีลธรรม และวัฒนธรรมเพราะหมกมุ่นอาสาคอยสนอง

ศีลข้อ ๑ ซึ่งห้ามการทำลายชีวิตนั้น จะรักษาได้ก็ด้วยการบังคับมือเท้าของตัวเอง คนที่ไร้การบังคับตัวเองย่อมออกไล่สัตว์ได้เพื่อเพียงความสนุกสนานหรือสนุกมือ แล้วคนใจร้ายประเภทนี้จะไม่หยุดอยู่เพียงแค่ฆ่าสัตว์ ต่อไปเขาก็จะฆ่าได้แม้กระทั่งประชาชนในประเทศชาติของเขาเองหากเกิดความไม่พอใจอะไรขึ้นมา ไกรธมารคาบิคาภิณกาลโทสะฆ่าได้ กระทั่งพระอรหันต์เขาก็ฆ่าได้ในเมื่อปีศาจแห่งการตามใจตัวเองมีอำนาจแก่กล้ารุนแรงถึงที่สุด ฉะนั้นการวางแผนทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง และทางการทหาร เพื่อเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ต่างๆ ด้วยกัน ก็ต้องเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายง่ายดายสำหรับมนุษย์ที่เต็มไปด้วยกุศมีปิตาภแห่งความเห็นแก่ตัวจก

ศีลข้อ ๒ ก็คือการไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้นั้นก็เช่นเดียวกันอีก คนที่ไม่บังคับใจตัวเองย่อมแย่งชิงประโยชน์จากผู้อื่นมาเป็นของตน ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งอย่างหยาบคายชั่วร้ายที่สุดและสุภาพแบบเนียนที่สุด กริณคนเขาคัศวาก็เลยทำอันตรายให้ต่อไปอีก การใช้อุบายทางการเมืองทางการทหาร หรือทางเศรษฐกิจ เพื่อล้วงเอาประโยชน์หรือสิทธิของประชาชนมาเป็นของตนนั้น ก็เพราะอำนาจของกุศมีปิตาภแห่งการตามใจตัวเองตัวเดียวกันนี้อีก

ศีลข้อที่ ๓ คือการไม่ล่วงละเมิดต่อของหวงแหนของผู้อื่นนั้น เราเห็นกันได้ว่าไม่มีใครต้องตายเพราะการไม่ได้ทำชู้หรือต้องตายเพราะไม่ได้รับเอาสิทธิของคนอื่นมาเป็นของตน ศีลข้อนี้จึงห้ามล่วงเกินของรักของใคร่หรือสิทธิทุกชนิดของผู้อื่น หากห้ามแต่การทำชู้อย่างเดียวไม่ ฉะนั้นแม้แต่เด็กเล็กๆ ไม่เคียดสาในเรื่องกามารมณ์ ก็ยังมีส่วนที่จะต้องถือศีลข้อนี้เหมือนกันเช่นห้ามล่วงเกิน ของรัก ของใคร่ ของเล่นของเด็กอื่น ทั้งนี้ก็เพราะคำว่า “กาเมสุ” แปลว่า “ในกามทั้งหลาย” (คือมาทุกอย่าง) และคำว่า “กาม” ก็หมายถึงของรักของใคร่ทุกชนิด จะเป็นรูปเสียงกลิ่นรสอันใดก็ได้ จึงหมายถึงสิทธิทุกอย่างที่เจ้าของเขาหวงแหน ผู้ใดละเมิด ผู้นั้นก็เป็นโจรโดยไม่มีปัญหา

ศีลข้อที่ ๔ ซึ่งห้ามการกล่าวคำไม่จริง ต้องละเมิดไปก็เพราะบังคับตัวให้อยู่ในความสัตย์จริง หรือในทำนองคลองธรรมไม่ได้ การกล่าวเท็จทางวาจา ทางตัวหนังสือ ทางโฆษณาด้วย วิธีใดๆก็ตาม ล้วนแต่มุ่งหมายเพื่อให้ได้ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งแก่ตัวหรือพวกพ้องของตัว เช่นโฆษณาความเท็จ เพื่อเห็นแก่บำเหน็จรางวัล หรือเพื่อพวกพ้องของตัวจะได้ชัยชนะ โลกเราปั่นป่วนในสมัยนี้ก็เนื่องจากการไม่รักษาศีลของพวกนักการเมืองเจ้าเล่ห์ทั้งหลายนั่นเอง ภุมมปิศาจแห่งการตามใจตัวเองได้เข้ามาบังคับให้เขาทำไปโดยไม่มีอาย

ศีลข้อที่ ๕ ซึ่งห้ามการค้ำน้ำเมา เรายังเห็นชัดขึ้นไปอีกว่า ศีลข้อนี้เสียไปเพราะการตามใจตัวเองล้วนๆ น้ำเมามิใช่อาหาร แต่เพื่อมอมเมาตัวเองให้เกิดอาการและความรู้สึกอย่างภุมมปิศาจชั้นในใจของตัว ในสมัยที่ก้นหลังให้ศาสนามากขึ้นคนก็ยอมเสพของมีนเมามากขึ้น ซึ่งทำให้ความเป็นมนุษย์เหลือน้อยลงๆ และมีความเป็นภุมมปิศาจมากขึ้นๆ เมื่อแก้ไขตนเองก็ยังไม่ได้เลย เขาจะแก้ไขบ้านเมืองหรือประเทศชาติได้อย่างไรเพราะปิศาจแห่งการตามใจตัวเองตัวเดียวกันนั้น ที่ทำให้คำสอนของพระพุทธเจ้าในข้อนี้เป็นหมันไป แม้ในหมู่คนที่เรียกตัวเองว่าเป็นพุทธบริษัท

การตามใจตนเอง ซึ่งเป็นภูตผีปีศาจที่ทำลายศีล ๕ ประการหมดสิ้นแล้ว ยังทำลายคุณธรรม
ข้ออื่นๆ ท่อไปไม่มีที่สิ้นสุดและในที่สุด พวกทราซย์ที่ตามใจตัวเองก็จะนำสังคมไปสู่สงครามอย่างที่จะ
หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเขายิ่งตามใจตัวเองมากขึ้นเท่าใดเขาก็ยิ่งออกห่างไปจากความรู้สึกอึด
รู้สึกพอมาก
ขึ้นเท่านั้น ก็เลสเตวี่นี้มีปรกติวิ่งออกหน้าสิ่งต่างๆ ที่ประภิชฐขึ้นเพื่อสนองความอยากของคนอย่างไม่มีเวลา
ที่จะไล่ทันกันได้เลย ไฟไม่เคยมอดเคยพอก้วยเชื้อเพลิงจั่นใจ การตามใจตัวเองก็ไม่มีวันมอดวันพอก้วยสิ่ง
ที่บำรุงบำเรอด้วยตัวเองฉนั้นนั้น เมื่อบังคับการตามใจตัวไว้ไม่ได้ ก็ต้องตกเป็นทาสของความอยากชนิดที่
ไม่มีขอบเขต และเมื่อหาโดยทางที่ชอบธรรมไม่ทันแก่ความอยาก ก็ต้องแสวงหาโดยไม่คำนึงถึงความ
ผิดชอบชั่วดี จนกลายเป็นการแข่งขัน แย่งชิงกัน เบียดเบียนกัน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ในสมัยที่คนในโลกอวดกันว่าเจริญด้วยการศึกษาและวิทยาศาสตร์ ที่สามารถสร้างสิ่งต่างๆ
ขึ้นมาบำเรอกันจนकुคล้ายของทิพย์เข้าไปแล้ว แต่ความอยากใหม่ๆ ในการที่จะตามใจตัวเองก็ยังทวีขึ้น
ตามส่วน การศึกษาหรือวิทยาศาสตร์ จึงกลายเป็นเพียงเครื่องมือสำหรับบวงสรวงภูตผีปีศาจแห่งการ
ตามใจตัวเองไปจนหมดสิ้น ส่วนนักการเมืองผู้บริหารประเทศก็มักชอบโฆษณาหลอกลวงประชาชนว่า
คนทำงาน เพื่อความ อยู่ดีกินดี ของ ประชาชน หรือ ของ ชาวโลก แต่แล้ว ก็ ใช้ อนุบาย ทาง เศรษฐกิจ
การเมือง และการทหารของพวกตน กวาดล้อมเอาสิทธิของผู้อื่นมาเป็นของตน ทั้งทางตรงและทาง
อ้อม ทั้งก่อนหน้าและลับหลัง เมื่อฝ่ายอื่นรู้ทันและต้านทาน สิ่งที่เราเรียกว่าสงครามหรือปฏิวัติก็เป็นสิ่งที่
หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะผู้ที่ทำการแก้ไข ยังสมัครใจที่จะบูชา ภูตผีปีศาจแห่งการตามใจกิเลสอยู่ร่ำไป
ฉนั้น เราจึงมาช่วยกันกำจัดศัตรูอันร้ายกาจของมนุษยชาติตัวนี้กันเถิด

ในการที่จะกำจัดศัตรูอันร้ายกาจของสังคมตัวนี้ เราต้องใช้อาวุธที่เป็นของตรงกันข้าม กล่าว
คือการบังคับตัวเองให้ได้ ต้องเลิกตามใจของกิเลสของตัวเอง แล้วหันไปตามใจพระศาสดาของตนๆ

คือการปฏิบัติตามคำสอนของท่านอย่างเคร่งครัด ทุกศาสนาตรงกันก็คือเรื่องการบังคับตัวเอง แล้วผีร้าย
ตัวสำคัญนั้นก็จะไม่เยี่ยมกรายมาอีก เป็นการแก้ไขความทุกข์ที่มีอยู่แล้วให้หมดไป และป้องกันความทุกข์
ใหม่ไม่ให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจากการกระทำของตัวเราเอง หรือจากบรรดาคนหมู่มากทั้งหลายนานในโลก และธรรมะ
ที่นำมาใช้ได้ในเรื่องนี้ก็คือ “พรวาสนธรรม” ซึ่งมีอยู่ ๔ ข้อด้วยกัน

๑. ความจริงใจ (สัจจะ) หมายถึงความซื่อตรงไม่คดโกงต่อบุคคล ต่อเวลา ต่อหน้าที่
การงาน ต่อคำพูดของตัวเอง ต่อเกียรติยศแห่งความเป็นมนุษย์ของตน เพราะฉะนั้น ขอให้เราทุกคน
จงตั้งจิตอธิษฐานในการที่จะเป็นมนุษย์ให้ได้จริงๆ ไม่ใช่เป็นแค่เพียงสักว่า “คน” ดังที่กล่าวมาแล้ว

๒. การบังคับจิตใจ (ทมะ) พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้อย่างไพเราะน่าฟังที่สุดว่า “ท่าน
ทั้งหลาย จงบังคับใจของท่านให้อยู่ในอำนาจของท่าน เหมือนควาญช้างที่ฉลาด สามารถบังคับช้างที่
ตกมัน ฉะนั้น” นี่แสดงว่าเราต้องบังคับใจให้อยู่ เหมือนหมอสั่งช้างที่ฉลาด จึงจะสามารถรู้เท่าทันเล่ห์-
เหลี่ยมของช้างที่ตกมันได้ทุกประการ

๓. ความอดกลั้น (ขันติ) หมายถึงความอดทนได้ รอดได้ กอຍได้ จนกว่าจะประสบ
ความสำเร็จ ขอให้ศึกษาเถิดว่าแม้ในกรณีที่ชั่วช้า ก็ยังต้องอาศัยความอดกลั้น ทนได้ กอຍได้เหมือนกัน
แล้วเหตุไรในกรณีที่เป็นการทำความดีซึ่งยากไปกว่าการทำชั่วนั้น จะไม่ต้องมีความอดกลั้นอดทนกันเล่า
และเพราะความไม่อดกลั้นรอดได้กอຍได้นี่เอง จึงทำให้เกิดทรชนคนทุศีลประเภทต่างๆ ขึ้นในวงราชการ
ทหาร ตำรวจ และการเมือง ทั่วโลก

๔. การระบายสิ่งชั่วร้ายออกจากใจอยู่เสมอ (จาคะ) นี่เป็นการช่วยตัวเราให้มีความ
จริงใจ ให้มีการบังคับใจได้โดยง่ายและช่วยให้ไม่มีอะไรที่ต้องทนมากเกินไป เพราะฉะนั้น จึงเป็นข้อ-
สุดท้ายที่เราจะต้องตั้งใจทำกันจริงๆ เหมือนการใช้สบู่ซักผ้าจนผ้าขาวสะอาด สบู่ซักใจ ก็คือขบ-

ธรรมเนียมประเพณีที่งมงายตลอดขึ้นไปถึงข้อวัตรปฏิบัติของศาสนา มีการรักษาศีลภาวนาควบคุมกาย วาจา จิตใจ การนึกถึงความตาย นึกถึงเกียรติยศที่ประชาชนเชامอบให้ ฯลฯ เหล่านี้ ล้วนแต่เป็น สบู่เพื่อชักเอาสิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในใจ ให้ออกจากใจได้ทั้งนั้น เราทั้งหลายจึงพยายามสละความโลภ ความโกรธ และความหลงผิดให้หมดไปจากใจ จนมีใจสะอาด สว่าง และสงบเย็นดังที่กล่าวมาแล้ว ข้างต้นเด็ก แล้วสิ่งร้ายก็จะถูกแก้ไขให้กลายเป็นดี และจะไม่มีสิ่งร้ายใหม่ๆ เกิดขึ้นอีกต่อไป ปัญหา ต่างๆ ก็จะหมด ไม่ว่าจะเป็นปัญหาส่วนตัว ส่วนครอบครัว ส่วนประเทศชาติ หรือของโลกทั้งสิ้น

ฉะนั้น การบำเพ็ญมรवादธรรม ๔ ประการ ดังกล่าวให้ครบถ้วนบริบูรณ์เท่านั้น ก็จะเป็นการประพาศธรรมหมดทั้งพระไตรปิฎกอย่างครบถ้วนทีเดียว เพราะพระไตรปิฎกมีใจความ สำคัญเพียงอย่างเดียว กล่าวคือการบังคับใจตัวเอง ซึ่งเราจะทำได้สำเร็จก็เพราะมีความจริงใจ การ บังคับใจ ความอดกลั้นรอได้ คอยได้ และการพยายามระบายนสิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในใจออกไปเสีย เมื่อ บังคับตัวเองได้สำเร็จดังนี้แล้ว เขาผู้นั้นก็จะไม่มีอะไรเหลืออยู่เป็นปัญหายุ่งยากทั้งแก่ตนและแก่ผู้อื่นอีก ก่อไป เขาเป็นผู้ชนะทุกอย่างทุกประการ สมเด็จพระพุทธเจ้าท่านทำไว้ว่า “ไม่เชื่อลองไปตาม สมณพราหมณ์พวกอันคุณูเดิฉัน ว่ายังมีธรรมะเหล่านี้นอกเล่าที่เหมาะสมสำหรับมรवादซึ่งไปกว่า ธรรมะ ๔ ประการ คือ สังขะ ทมะ นัตติ และจาละ” (สคาถวรรค สุตตคณิกาย).

กรรมฐาน

โดย ช. ศ. ส.

ทันทีที่พูดถึงคำว่า “กรรมฐาน” คนทั่วไปก็คิดถึงการปลีกตัวออกจากภารกิจประจำวัน การไปนั่งอยู่ในท่าหนึ่งท่าใดโดยเฉพา เหมือนกับรูปปั้นในผ้าหรือในที่แคบๆ ในวัด ในที่เปลี่ยวเปลี่ยวคั่นจากสังคม จากการสนทนากลั่นแกล้งหรือการนั่งเฝ้าเคลิบเคลิ้มด้วยความคิดนึกกลิ้งกลิ้งมั่วๆ แต่ตามความเป็นจริงแล้ว กรรมฐานในทางพระพุทธศาสนานั้น มิใช่เป็นการหลบหลีกปลีกตัวออกจากชีวิตการเป็นอยู่หรือหนีเอาตัวรอดแต่ผู้เดียว ตรงกันข้าม วิธีการเจริญกรรมฐานนั้น ล้วนเกี่ยวเนื่องกับชีวิตของเรา กับภาระหน้าที่ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ความทุกข์ ความสุข การพบเจอปราศรัย และความนึกคิดที่ครุ่นคิดต่างๆ ตลอดในเรื่องเกี่ยวกับอาชีพการงานที่ต้องมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและต้องใช้สติปัญญาของเรา

ประเภทของกรรมฐาน

กรรมฐานในทางพระพุทธศาสนา มีอยู่ ๒ ประเภทคือ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน

สมถกรรมฐาน ใ้แก่อุบายฝึกฝนจิตให้เกิดความสงบ (สมถหรือสมาธิ) เป็นการรวมกระแสนะนึกจนมีอารมณ์เดียวแน่วแน่จริงๆ (จิตเพ่งกักตาหรือเอกกัคคาจิต) ตั้งแต่รูปฌานเบื้องต้นจนถึงอรุณฌานขั้นสูงสุด อันได้แก่ภาวะจิตที่สกัดกั้นจากความรู้สึกหรือการรับรู้จากประสาทสัมผัสใดๆ ทั้งสิ้น หรือที่เรียกว่า เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน ซึ่งมีวิธีการฝึกฝนหลายประการที่มีปรากฏในกัมภีร์ทางพระ

พุทธศาสนา ภาวะความสงบทางจิตที่กล่าวมานี้ทั้งหมด ตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้นั้นเป็นภาวะที่ยัง
มีการปรุ้งแต่ง ยังไม่สามารถรู้แจ้งเห็นจริงอันได้แก่นิพพานเลย **วิธีการฝึกฝนแบบสมถกรรมฐาน**
มาก่อนการเสด็จอุปติของพระพุทธเจ้าแล้ว จึงมิใช่เป็นวิธีการของพระพุทธศาสนาแต่ผู้เดียว แต่
ก็เป็นกรรมฐานอย่างหนึ่ง ที่มีเป็นหลักฐานอยู่ในพระพุทธศาสนาด้วย เป็นแต่ว่าไม่สามารถทำให้ผู้ปฏิบัติ
เข้าถึงมรรคผลนิพพานได้เท่านั้น ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณนั้น พระองค์ทรง
ศึกษาและปฏิบัติลัทธิโยกาจารย์ในสำนักของอาจารย์ต่าง ๆ จนได้บรรลุถึงสมาบัติที่สูงที่สุดคือ อรูปฌานที่สี่
ได้แก่ เนวสัญญานาสัญญายตนฌานมาก่อนแล้ว แต่พระองค์ยังไม่พึงพอใจ เพราะมิใช่เป็นการ
หลุดพ้นจากกิเลสอย่างแท้จริง อรูปฌานเหล่านี้ไม่ทำให้เกิดปัญญาเพื่อรู้แจ้งสัจธรรมตามภาวะที่
มันเป็นจริงอย่างแท้จริงเลย พระองค์ทรงเห็นว่าเป็นเพียงความสุขสงบที่ระงับไปของกิเลสชั่วคราว
ชั่วคราวเท่านั้น ฉะนั้น พระพุทธองค์จึงทรงปฏิบัติต่อไป จึงพบแนวทางปฏิบัติอีกอย่างหนึ่งเรียก
ว่า **วิปัสสนากรรมฐาน**

วิปัสสนากรรมฐาน ได้แก่ปัญญาญาณรู้แจ้งในธรรมชาติวิสัยของสิ่งทั้งหลายตามภาวะ
เป็นจริงซึ่งนำไปสู่การหลุดพ้นจากกิเลสโดยสิ้นเชิงและการแทงตลอด **สัจธรรมคือพระนิพพาน**
อย่างแท้จริง นี่แหละคือกรรมฐานการฝึกฝนปลุกฝังความเจริญงอกงามทางจิตใจของพระพุทธศาสนาที่
แท้จริงเป็นวิธีการปฏิบัติที่ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ คือสติการระลึกได้ สมฺปชฺชัญญะ ปัญญาที่รอบรู้
อย่างแจ่มแจ้ง และอาภาปี คือความเพียรพยายามเอาใจใส่สืบเนื่องกันอย่างไม่ขาดสาย

ในเรื่องการปฏิบัติ^{นี้} เป็นการยากที่จะอธิบายหรือชี้ข้อผิดข้อถูกให้ละเอียดถี่ถ้วนได้ สำหรับ
การอธิบายในเนื้อที่เพียงไม่กี่หน้าแต่ก็พยายามที่จะอธิบายความหมายของกรรมฐานในทางพระพุทธศาสนา
โดยเฉพาะในเรื่องของสมถกรรมฐาน ที่ถูกต้องว่าเป็นการฝึกฝนปลุกฝังความเจริญงอกงามหรือการ

พุทธศาสนา ภาวะความสงบทางจิตที่กล่าวมานี้ทั้งหมด ตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้นั้นเป็นภาวะที่ยังมีการปรุงแต่ง ยังไม่สามารถรู้แจ้งเห็นจริงอันได้แก่นิพพานเลย **วิธีการฝึกฝนแบบสมถกรรมฐาน**นั้นมาก่อนการเสด็จอุปติของพระพุทธเจ้าแล้ว จึงมิใช่เป็นวิธีการของพระพุทธศาสนาแต่ผู้เดียว แต่ก็เป็นกรรมฐานอย่างหนึ่ง ที่มีเป็นหลักฐานอยู่ในพระพุทธศาสนาด้วย เป็นแต่ว่าไม่สามารถทำให้ผู้ปฏิบัติเข้าถึงมรรคผลนิพพานได้เท่านั้น ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณนั้น พระองค์ทรงศึกษาและปฏิบัติลัทธิโยคอาจารย์ต่าง ๆ จนได้บรรลุถึงสมาบัติที่สูงที่สุดคือ อรูปฌานที่ดีได้แก่ เนวสัญญานาสัญญายตนฌานมาก่อนแล้ว แต่พระองค์ยังไม่พึงพอใจ เพราะมิใช่เป็นการหลุดพ้นจากกิเลสอย่างแท้จริง อรูปฌานเหล่านั้นไม่ทำให้เกิดปัญญาเพื่อรู้แจ้งสัจธรรมตามภาวะที่มันเป็นจริงอย่างแท้จริงเลย พระองค์ทรงเห็นว่า เป็นเพียงความสุขสงบที่ระงับไปของกิเลสชั่วคราวเท่านั้น ฉะนั้น พระพุทธองค์จึงทรงปฏิบัติต่อไป จึงพบแนวทางปฏิบัติอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า **วิปัสสนากรรมฐาน**

วิปัสสนากรรมฐาน ได้แก่ปัญญาญาณรู้แจ้งในธรรมชาติวิสัยของสิ่งทั้งหลายตามภาวะเป็นจริงซึ่งนำไปสู่การหลุดพ้นจากกิเลสโดยสิ้นเชิงและการแทงตลอด สัจธรรมคือพระนิพพานอย่างแท้จริง นี่แหละคือกรรมฐานการฝึกฝนปลุกฝังความเจริญงอกงามทางจิตใจของพระพุทธศาสนาที่แท้จริงเป็นวิธีการปฏิบัติที่ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ คือสติการระลึกได้ สมปชัญญะ ปัญญาที่รอบรู้ อย่างแจ่มแจ้ง และอาภาวี คือความเพียรพยายามเอาใจใส่สืบเนื่องกันอย่างไม่ขาดสาย

ในเรื่องการปฏิบัติ^๕ เป็นการยากที่จะอธิบายหรือชี้ข้อผิดพลาดให้ละเอียดถี่ถ้วนได้ สำหรับการอธิบายในเนื้อที่เพียงไม่กี่หน้าแต่ก็พยายามที่จะอธิบายความหมายของกรรมฐานในทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในเรื่องของสมถกรรมฐาน ที่ถูกต้องว่าเป็นการฝึกฝนปลุกฝังความเจริญงอกงามหรือการ

เราหายใจออกยาว หายใจเข้ายาวก็รู้ว่าเราหายใจเข้ายาว หายใจออกสั้นก็รู้ว่าหายใจออกสั้น
เมื่อหายใจเข้าสั้น ก็รู้ว่าเราหายใจเข้าสั้น ภิกษุนี้ย่อมศึกษาว่า เราจะกำหนดรู้กองลมทั้งปวง
แล้วจึงจะหายใจออก เราจะกำหนดรู้กองลมทั้งปวงแล้วจึงจะหายใจเข้า เราจะระงับกองลมทั้ง
ปวงแล้วจึงจะหายใจออก จะระงับกองลมแล้วจึงหายใจเข้า

จะเห็นได้ว่า ในขั้นต้นนี้ ท่านให้ถือ เอา กองลม เป็น สำคัญ เป็นการเจริญสติในการ
กำหนดลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ซึ่งเรียกว่า อานาปานสติกรรมฐาน คนเราทุกๆ คน
หายใจเข้าออกอยู่ตลอดเวลาตลอดเวลา แต่ไม่เคยมีสติควบคุมเพื่อให้มีสมาธิจิตในการหายใจเข้า หายใจออก
เลย วิธีการที่จะปฏิบัติเพื่อให้รู้ซึ่งลมหายใจเข้าออกนั้น บุคคลสามารถปฏิบัติได้ในทุกๆ อิริยาบทไม่ว่า
นั่ง ยืน เดิน หรือนอนตามแต่จะสะดวก ถ้าเป็นการนั่งจะนั่งแบบใดก็ได้ อาจจะเป็นการขัดสมาธิกับ
พื้นหรือนั่งบนเก้าอี้ก็ได้ ขอแต่ให้พยายามนั่งให้ตัวตรงหายใจได้สะดวกอย่าเป็นการฝืนเกร็งตัวจนเกินไป
มือจะวางอย่างไรก็ได้ แต่การปฏิบัติโดยทั่วไปที่ถือปฏิบัติกันมาท่านกำหนดให้วางมือขวาทับมือซ้าย
บนทักแบบพอดี มีความรู้สึกสบายตามปกติและหลับตาทั้งสองหรือลืมตาเล็กน้อยจ้องดูที่ปลายจมูก ดำรง-
สติให้มั่นคงกำกับอยู่กับตัว ตลอดเวลากับ ลมหายใจเข้าหรือลมหายใจออก ให้หายใจเข้าออกตามปกติ
ธรรมชาติอย่าเร่งหรือบังคับกับการหายใจ เอาสติคุมใจให้เกาะจับอยู่ที่การหายใจเข้าและการหายใจออกให้รู้
ตลอดเวลาว่าหายใจเข้าก็รู้ หายใจออกก็รู้ หายใจออกยาวก็รู้ว่าหายใจออกยาว หายใจเข้ายาวก็รู้ว่า
หายใจเข้ายาว ตามปกติธรรมชาติของอาการที่ปรากฏ ต่อจากนั้นก็ให้ฝึกกำหนดรู้ว่าจะหายใจเข้า จะ
หายใจออก จะหายใจเข้ายาว จะหายใจออกยาว จะหายใจเข้าสั้น จะหายใจออกสั้น ข้อที่จะต้อง
ตระหนักให้มากก็คือมีสติและสัมปชัญญะ ระลึกรู้ตัวตลอดเวลาเกี่ยวกับอาการต่างๆ ที่ปรากฏ จิตของผู้ที่

ปฏิบัติก็มีความแน่วแน่ สงบถึงลงไปด้วยการรู้ทั่วตลอดเวลา ถึงการเป็นไปและการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ระหว่างที่ปฏิบัติให้ปล่อยวางต่อสิ่งทั้งหลายภายนอกโดยสิ้นเชิง ให้พยายามปฏิบัติอย่างนี้เรื่อย ๆ ไป ครั้งละ ๕ นาทีบ้าง ๑๐ นาทีบ้าง

ในการปฏิบัติระยะแรกๆ นั้น ผู้ปฏิบัติจะรู้สึกลำบากในการควบคุมจิตใจให้เกาะอยู่กับการหายใจเข้า-ออก จะรู้สึกแปลกใจต่อการกั้นรณแกว่งของจิตใจ ที่ชอบแส่ออกไปภายนอกกว้างกาย เมื่อได้ยินเสียงภายนอก จิตใจจะไปเกาะที่เสียงทำให้กระวนกระวายไม่สงบได้ง่ายๆ บางครั้งอาจทำให้รู้สึกท้อแท้ใจและผิดหวัง แต่ถ้าพยายามปฏิบัติไปเรื่อยๆ อย่างน้อยวันละสองครั้ง เข้าและเย็นเป็นเวลาครั้งละ ๕ นาทีบ้าง ๑๐ นาทีบ้าง ก็จะทำให้เพิ่มพูนสมาธิจิตไปเรื่อยๆ กับการเจริญอานาปานสติกรรมฐานนี้ เมื่อการปฏิบัติดำเนินไปเป็นเวลาพอสมควร จะทำให้เกิดความชำนาญมีผลทำให้เกิดความสงบใจและพลังจิตที่สูงขึ้น (เช่น ฌาน อภิญญา) สามารถตั้งใจไม่ให้รับรู้จากการสัมผัสในโลกภายนอกได้ จิตใจจะมีความเอิบอิ่ม (ปีติ) และความสงบอย่างลึกซึ้ง หากผู้ปฏิบัติฝึกฝนเพิ่มพูนอยู่เสมอ จะเกิดความชำนาญคล่องแคล่วยิ่งขึ้น ครั้นแล้วครั้งเล่าและสามารถจะได้รับความสงบคงถาวรนานถาวรแล้ว แต่หากการปฏิบัติปราศจากสติสัมปชัญญะและความตั้งใจที่แน่วแน่แล้วก็จะไม่สามารถทำให้เกิดสมาธิจิตได้เลย

การฝึกฝนปฏิบัติอานาปานสติกรรมฐานนี้เป็นวิธีปฏิบัติที่ทำให้สะดวกและง่ายมาก ต่อการเพิ่มพูนสมาธิจิตให้สูงขึ้นเรื่อยๆ จนบรรลุถึงอุปปาสมาธิหรือที่เรียกว่า “ฌาน” ซึ่งเป็นรากฐานของวิปัสสนาที่ทำให้เกิดปัญญา ฌาน เข้าใจ และแทงทะลุถึงสัจธรรมแห่งธรรมชาติวิสัยตลอดบรรลุดังมรรคผลนิพพาน

นอกจากนี้ การปฏิบัติอานาปานสติกรรมฐานจะทำให้เกิดผลดี มีความสงบได้รวดเร็ว และมีผลดีต่อสุขภาพร่างกาย ผ่อนคลายความตึงเครียด หลับได้สบาย ไม่กังวลมีผลทำให้การ

งานประจำวันที่มีประสิทธิภาพ ทำให้จิตใจสงบสุขและเบิกบาน แม้ในบางครั้งเกิดความกดดัน
ตกใจถ้าปฏิบัติงานตามหลักธรรมฐานนสี่ประการที่ จะรู้สึกคนทันทีว่าใจสงบสุขและสดชื่น
เหมือนคนจากการพักผ่อนหลับนอนจะนั้น

ข้อสำคัญที่สุดในเรื่องการเจริญกรรมฐานที่จะให้เกิดผลประโยชน์นั้นก็คือ การมีสติสัม
ปชัญญะ ระลึกรู้ตัวอยู่ตลอดเวลาเกี่ยวกับการกระทำกิจการงานประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นงานส่วนตนหรือ
ส่วนรวมทั้งทางกาย และทางวาจา ในอิริยาบถใหญ่น้อยทั้งหลาย เช่น เดิน ยืน นั่ง นอน เขยื้อนตัว
ก้าวหน้า ถอยหลัง เหลียวซ้าย แลขวา แต่งเนื้อ แต่งตัว พูดยาปราศรัย หรือนั่งเฝ้าสงบหรือกำลัง
กิน กำลังดื่ม แม้แต่กำลังถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ สรุปว่าในทุก ๆ อิริยาบถที่ประกอบภารกิจหน้าที่ผู้
ปฏิบัติต้องมีสติสัมปชัญญะ ระลึก รู้ตัวอย่างแจ่มแจ้งชัดเจนตลอดเวลาซึ่งก็หมายความว่า ผู้ปฏิบัติต้อง
มีสติสัมปชัญญะเป็นปัจจุบันในการกระทำที่เป็นปัจจุบันนั้นอยู่เสมอทั้งนี้หมายความว่า ไม่
ให้เกี่ยวข้องกับอดีต และอนาคตเลย แต่ให้ถือว่าอดีตและอนาคตเป็นเพียงส่วนสัมพันธ์กันที่
ปัจจุบันเป็นหลักโดยตรง

โดยทั่วไปคนเราไม่ค่อยควบคุมจิตใจให้อยู่กับการงานที่เป็นปัจจุบัน แต่กลับไปวุ่นวายกับอดีต
หรืออนาคต บางทีในขณะที่ทำงานบางอย่างอยู่ที่นี่ กลับครุ่นคิดจินตนาการที่สับสนกังวลใจในเรื่องราว
ที่ผ่านมาแล้วในอดีตหรือฝันไปในเรื่องที่ยังมาไม่ถึงในอนาคต กังวนคนเหล่านั้นจึงเป็นอยู่แบบไม่มีชีวิต
ชีวา เพราะไม่รู้ว่าตนกำลังทำอะไรอยู่อย่างไม่มีความสุข และไม่พึงพอใจกับการงานที่ตนกระทำอยู่ ทั้ง
ไม่รู้ว่าตนกำลังทำอะไรอยู่ด้วย

อย่างไรก็ตาม ทุกคนแม้จะพยายามหนีไปไหนก็ไม่สามารถหนีให้พ้นจากการเป็นอยู่ของตนเองได้
ไม่ว่าจะเป็นการอยู่ในเมืองหรือในป่าทึบเท่าที่ยังมีชีวิตอยู่ ทุกคนจะต้องประสบกับชีวิตการเป็นอยู่ของ

ตนตลอดไป การเป็นอยู่ที่ถูกต้องอย่างแท้จริงเป็นการกระทำในปัจจุบันมิใช่เป็นเรื่องในอดีตซึ่งดับและผ่านพ้นไปแล้ว ทั้งไม่ใช่ความเพ้อฝันในอนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้น ผู้ที่มีชีวิตอยู่โดยยึดหลักปัจจุบันธรรมเป็นสำคัญ เป็นชีวิตที่มีสาระประโยชน์และมีความสุขมากที่สุด

เมื่อผู้ทูลถามพระพุทธองค์ว่า ทำไมหนอพระสาวกของพระองค์ที่มีชีวิตอยู่แบบง่าย ๆ และเรียบง่ายด้วยการฉันอาหารเพียงวันละมื้อเดียวเท่านั้น ถึงรู้สึกขื่นแถมได้ พระองค์ตรัสตอบว่าพระสาวกเหล่านั้นไม่กังวลในอดีตที่ผ่านมาแล้วทั้งไม่คำนึงถึงอนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้น มีสติสัมปชัญญะและความเพียรพยายามบำเพ็ญหน้าที่การงานที่เป็นปัจจุบัน จึงทำให้พระสาวกเหล่านั้นมีความสุขขื่นอร่อยได้ คนพาลทั้งหลายที่มัวแต่เพ้อฝันในอนาคตและกังวลอยู่แต่ในอดีตที่ผ่านมาแล้ว ย่อมเศร้าโศกถึงบนประคองค้ำพญานันเขี้ยวจันทดุดคคทงไว้กลางแควจะนน

สติและสัมปชัญญะอันได้แก่การระลึกอย่างชัดเจน มิใช่เป็นการระลึกเพื่อยึดมั่นดื้อมั่น เป็นอุปาทานว่า ฉันทำสิ่งนี้ ฉันทำสิ่งนั้น เพราะในขณะที่มัวอุปาทานยึดมั่นอย่างนั้นจะเป็นการยึดที่ผิด ในตัวคนไม่เป็นการมีสติปัญญาควบคุมการแต่เป็นการงานหลงผิดในความคิดว่า เป็นตัวเราทำให้งานถูกทอดทิ้งให้เสียไปในขณะเดียวกันนั้นด้วย จึงควรปล่อยวางความยึดมั่นว่าตัวเรา ของเราโดยสิ้นเชิง ในขณะประกอบกิจการงาน นักฟุทที่หลงผิด เอาความกึกมาเป็นตัวตนว่า ฉันกำลังกล่าวปราศรัยกับผู้ฟังเช่นนั้น ถ้าฟุทของเขาจะสับสนและกระแสความกึกจะไม่กึกต่อกัน แต่ถ้าปล่อยวางจากการมัวอุปาทานในเรื่องที่ฟุทว่าไม่ใช่ตัวเราของเราแล้ว จะฟุทได้ดีและแข็งแรงเรื่องที่ฟุทนั้นได้ยิ่งแจ่มแจ้งชัดเจนด้วย งานที่สำคัญๆทุกอย่าง เช่น จิตกรรม วรรณกรรม งานส่งเสริมทางสติปัญญา หรือทางด้านจิตใจ ล้วนเกิดขึ้นมาจากการเข้าถึงส่วนลึกของงานนั้นๆ ที่ปราศจากการมัวอุปาทานยึดมั่นดื้อมั่นในตัวตนทั้งสิ้น

เรื่องสติและสัมปชัญญะ (ปัญญา) ที่ต้องใช้กับการประกอบกิจการงานของเราตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ว่าเป็นการใช้กับชีวิตและกิจการงานที่เป็นปัจจุบัน ทั้งนี้ การเจริญกรรมฐานจึงไม่ควรเจาะจงเอาแบบใดแบบหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะต้องมีสติสัมปชัญญะ ระลึกรู้ทั่วกับงานที่ตนทำนั้นอยู่ตลอดเวลาไม่ต้องกำหนดเวลาปฏิบัติไว้โดยเฉพาะ เพียงแค่ฝึกฝนปลูกฝังสติสัมปชัญญะให้กำกับอยู่ในกิจกรรมทุกอย่างประจำวัน ทั้งกลางคืนกลางวัน กรรมฐานที่ได้อธิบายมานี้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทางกาย

๒. การเจริญสติที่เกี่ยวกับเวทนา (เวทนานุปัสสนา) นั้น ขอให้พิจารณาตัวอย่างดังต่อไปนี้ เมื่อผู้ปฏิบัติเกิดความรู้สึกไม่สบาย หรือเศร้าโศกเสียใจ ภาวะของใจในขณะนั้น กำลังมีคอบอก มองอะไรไม่เห็น มีแต่อาการหนักสมองในบางครั้งจะไม่ทราบเลยว่าทำไมจิตใจจึงวุ่นวายอย่างนั้น เบื้องต้นจึงควรทราบว่าย่ำไปทุกข์กังวลกับความเดือดร้อนเหล่านั้น แต่จงพยายามใช้สติปัญญาให้รู้ชัดเจจนถึงความทุกข์ ความกังวลเหล่านั้นว่าเป็นอย่างไร มีสาเหตุจากอะไร ให้พยายามพิจารณาให้ละเอียด อย่าเกิดปฏิกิริยาที่จะไม่รับรู้ ให้เหมือนนักวิทยาศาสตร์ที่ใช้สติปัญญาพิจารณาทดลองงานอย่างตั้งใจ ก็จะทำให้ละอุปาทานในเรื่องตัวตนว่า “ฉัน หรือของฉัน” เสียได้ แล้วจะเข้าใจถึงธรรมชาติของเวทนาที่เปลี่ยนแปลงด้วยการเกิดขึ้นแล้วดับไปว่าเป็นอย่างไร จิตใจจะปล่อยวางได้จริง ๆ และมีอิสระอย่างเต็มที่ ความรู้สึกไม่สบายหรือเศร้าโศกเสียใจที่กำลังครอบงำจิตอยู่ก็จะดับไปได้

๓. การเจริญสติที่เกี่ยวกับจิต (จิตตานุปัสสนา) ผู้ปฏิบัติต้องมีสติสัมปชัญญะรู้เท่าทันกับสภาวะของจิตว่าขณะนั้นจิตรักหรือจิตเกลียด จิตถูกโทสะ พยาบาท ความริษยา ครอบงำหรือว่าจิตมีความรัก มีความเมตตาปรานี หรือถูกโมหะครอบงำ ให้ชัดเจนตามสภาวะที่ถูกต้องจริง

อยู่เสมอ เราต้องยอมรับว่าบ่อยครั้งที่เราไม่กล้า หรือ เหนียมอายต่อการตรวจสอบจิตใจของตนเอง จึงชอบแต่จะหลบหลีกอยู่เรื่อยไป ทุกคนควรจะกล้าและจริงจังในการตรวจสอบฝึกฝนจิตใจตนเองเช่นเดียวกับผู้ที่ส่องดูหน้าตนเองกับกระจกเงาฉะนั้น

ในที่นี้ มิได้มีความประสงค์ที่จะชักชวนให้ว่าอย่างไหนถูกอย่างไหนผิด หรือดี ไม่ดี เป็นแต่ให้รู้จักกำหนดเอาใจใส่ดูแลและใช้สติปัญญา ตรวจสอบแบบง่ายๆ ทุกคนไม่ใช่เป็นผู้พิพากษา แต่ขอให้ เป็นนักวิทยาศาสตร์ คือใช้สติปัญญาพิจารณา เมื่อสติปัญญากำหนดความคุมจิตใจอย่างรอบคอบจนรู้เท่าทันกับสภาวะธรรมชาติวิสัยของจิตใจอย่างแจ่มแจ้งแล้ว จิตใจจะมีพลังและสะอาด ปราศจากความเกลียด ความโกรธได้ ไม่มีอุปาทาน เป็นอิสระจากกิเลสทั้งหมด เกิดความสว่างเข้าใจเนื้อแท้ของทุกสิ่งตามที่ เป็นจริง ขอยกตัวอย่างเช่นเวลากำลังโกรธจะถูกความขัดเคือง อาฆาตพยาบาท ความเกลียดชังครอบงำจิตใจ จะมีอาการตึงตัว เอาจริงเอาจัง แต่ตรงข้ามผู้โกรธเองไม่รู้สึกรู้สว่ากำลังโกรธ ขณะนั้นถ้า มีสติสัมปชัญญะระลึกทั่วเท่าทันกับความโกรธ จะทำให้เกิดหัวใจที่ปลอดละอายและเห็นทุกข์โทษของ ความโกรธ ความโกรธจะถูกทำให้ลดน้อยถอยลงทันทีจนหมดไปในที่สุด

จึงควรใช้สติปัญญาพิจารณาถึงธรรมชาติของความโกรธนี้ว่า เกิดขึ้นดับไปอย่างไร และควรจะตระหนักอยู่เป็นประจำว่า ไม่ใช่ “ฉันทโกรธ” หรือ “ความโกรธ เป็นฉันทหรือของ ฉันท” ควรมีแค่สติปัญญารู้เท่าทันถึงใจที่กำลังโกรธเท่านั้น โดยกำหนดรู้และพิจารณาให้ทันกับ ความโกรธทันที อันนี้เป็นวิธีการกำหนดให้มีสติปัญญาควบคุมจิตใจที่กำลังเกิดอกุศลธรรม

นอกจากนี้จะมีวิธีปฏิบัติกรรมฐานในขณะที่จิตใจกำลังเป็นกุศล เช่น เกิดสงบเยือกเย็น เกิดดีและปัญญา การศึกษาเล่าเรียนทุกอย่าง เช่น การอ่านหนังสือ การอภิปราย การ

สนทนา และการปรึกษาหารือกันล้วนถือเป็นแนวทางของการเจริญกรรมฐานทั้งสิ้น เช่น การอ่านหนังสือและเทคนิคที่ทรงรอบรู้ไปตามนั้นอย่างละเอียดถี่ถ้วน ล้วนเป็นวิธีการเจริญสมาธิทั้งนั้น

๔. การเจริญสติให้มีในสภาวะธรรมต่าง ๆ ที่เกิดกับใจ (ธัมมานุปัสสนา) ท่านให้พิจารณาถึงนิรุตติ ๕ ประการ คือ

๑. กามฉันทะ ความพอใจลุ่มหลงอยู่ในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส
๒. พยาบาท ความโกรธ อาฆาตมุ่นรำย คิดจองล้างจองผลาญคนอื่น
๓. ดีนมิตตะ ความมัวงมเหงาหาชวนอน
๔. อุทธัจจกุกกุกจะ ความฟุ้งซ่านรำคาญใจ
๕. วิจิกิจฉา ความลังเลใจและสงสัย

อกุศลธรรมคือนิรุตติทั้ง ๕ ประการนี้เป็นเครื่องสกัดกั้นทางใจต่อความเข้าใจที่ถูกต้องเห็นข้อเท็จจริงและการฝึกฝนจิตให้เจริญไปด้วยดี ในขณะที่ปฏิบัติถ้าท่านมัวลุ่มหลงอยู่ในเรื่องของรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัสก็ยังมีพละการอาฆาตมุ่นรำยต่อบุคคลอื่นอยู่ก็ยังมีพละการมัวงมเหงาหาชวนอน เบื่อหน่ายก็ยังมีพละการฟุ้งซ่าน หงุดหงิด รำคาญใจก็ยังมีพละการลังเล สงสัยในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ก็จิตใจของท่านก็จะมีมิกไม่มีสติปัญญา ท่านจึงสอนให้กำจัดนิรุตติทั้ง ๕ ประการนี้เสียไม่ให้เกิดขึ้นกับจิต อารมณ์ของจิตว่างจากนิรุตติเมื่อไรก็จะทำให้จิตใจของท่านมีความสงบ กระแสจิตจะมีเพียงอารมณ์เดียว จะปล่อยวางจากสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่อยู่รอบตัว ร่างกายรู้สึกเบาหวิว อารมณ์ต้องใส มีความปลาบปลื้มเอิบอิ่มใจ มีจิตใจชุ่มชื้นเบิกบาน เป็นความสงบสุขที่แท้จริง ส่วนการกำจัดนิรุตติทั้ง ๕ ประการนี้ จะปฏิบัติอย่างไรนั้นขอให้ย้อนไปอ่านที่กล่าวมาแล้ว

ข้างกันโดยละเอียดถี่ถ้วน แล้วพิจารณา ดูโดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านพิจารณาว่าสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งมวลไม่ใช่ว่าของเที่ยงแท้เกิดขึ้นแล้ว คงอยู่แล้ว ก็ย่อมเสื่อมสภาพแตกดับไป ไม่มีใครบังคับบัญชามันได้ มีแต่จะก่อให้เกิดทุกข์ ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีตัวตน (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) เราจะไปยึดมันไว้เพื่อประโยชน์อะไรกัน เหล่านี้เป็นต้น

เท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ เป็นเรื่องของสมถกรรมฐาน อันเป็นหลักเบื้องต้นที่บุคคลทุกคนสามารถจะปฏิบัติได้ถ้ามีความตั้งใจจริง ส่วนเรื่องวิปัสสนากรรมฐานนั้น ถึงแม้ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า เป็นเรื่องละเอียดในการที่จะต้องใช้ปัญญาพิจารณาเพื่อให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งอันเป็นการรู้แจ้งในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์เป็นสัจธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวงโดยสิ้นเชิง เพื่อให้บรรลุถึงมรรคผลนิพพาน อันเป็นธรรมขั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา.

รวบรวม เรียบเรียงจากหนังสือ

๑. พระพุทธเจ้าสอนอะไร โดย พระ ดร. คัมภีร์ ราหุลเดระ ชาวศรีลังกา แปลและจัดพิมพ์โดย แผนกวิชาการ คณะกรรมการนิสิต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. มหาสติปัฏฐาน ๔ โดยพระมหาวัระ ธาวโร (หลวงพ่อดำสิงคำ) วัดจันทาราม (ท่าซุง) จังหวัดอุทัยธานี
๓. ทางปฏิบัติไปสู่ความสงบ โดย ท่านอาจารย์เป่ย์ถัน บัญญาปทีโป สำนักสงฆ์ธัมมวิเวก (บ้านปง) อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.

ประวัติเมืองลำพูน และพระนางจามเทวี

ตำนานพงศาวดารโยนกและหนังสือจามเทวีวงศ์ กล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวกับเมืองหริภุญชัยไว้ว่า แต่เดิมนั้นถิ่นฐานอันเป็นที่ตั้งของเมืองหริภุญชัยนั้นเป็นที่อยู่ของพวกเมงคบุตร หมายถึงพวกลูกแม่ระมิงค์ หรือ พิงค์ (แม่น้ำปิง) หนังสือตำนานกล่าวอ้างว่าในครั้งพุทธกาล สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราได้เสด็จมายังที่แห่งนี้โดยทางอากาศ เมื่อเสด็จมาถึงพระพุทธรูปที่ทรงตรัสพยากรณ์ว่าในอนาคตกาลเมื่อพระพุทธรูปนี้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว พระบรมสารีริกธาตุของพระองค์จะเสด็จมาประดิษฐานอยู่ที่นี่ และจะมีพระมหากษัตริย์ที่ทรงทศพิธราชธรรมทรงพระนามว่า พระเจ้าอาทิตย์ราช จะทำการสถาปนาพระบรมธาตุเจดีย์ขึ้น

จำเนียรกาลผ่านมามากกระทั่งถึงปี ๑๐๐๘ ในตำนานเล่าว่ามีฤาษีอยู่ ๕ คนซึ่งฤาษีทั้ง ๕ คนนี้เคยบวชเรียนอยู่ในบวรพระพุทธศาสนาแต่ได้ลาสิกขาออกมา บางตำนานก็ว่าลาสิกขาออกมามีครอบครัว บางตำนานก็ว่าลาสิกขาออกมาเพราะเห็นว่าการรักษาศีลและถือพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนานั้นเป็นการยากลำบาก เลยพากันไปบวชเป็นฤาษีอยู่ในป่าได้สำเร็จภิญญา ๕ สมบัติ ๘ จากนั้นก็มาพักอยู่ ณ ตำบลในที่ต่างๆ กันดังนี้

ฤาษีคนที่ ๑ ชื่อสุเทวฤาษีหรือฤาษีวาสุเทพ มาพำนักอยู่ที่เขาอุลูปรรพต หรือคอยอ้อยปัจจุบันนี้เรียกว่าคอยสุเทพ

ฤาษีคนที่ ๒ ชื่อสุกถันตฤาษี หรือสุรทันตฤาษี พำนักอยู่ที่คอยธัมมิก เมืองละโว้หรือจังหวัดลพบุรีในปัจจุบันนี้

ฤๅษีคนที่ ๓ ชื่อสุพรหมฤๅษี หรือภุมารสี พำนักอยู่ที่เขาสุภบรรพต หรือที่เรียกว่าคอยงาม อยู่ในจังหวัดลำปาง

ฤๅษีคนที่ ๔ ชื่อสุมณนารทะฤๅษี หรือพุทธชฎิลฤๅษี คนนี้มีความสำคัญมากที่สุดเพราะท่านเป็นพระเกจิอาจารย์ผู้ก่อกำเนิด พระรอก อันเป็นพระเครื่องที่เคารพสักการะของจังหวัดลำพูน ปัจจุบันนี้ถ้าใครมีพระรอกรุ่นที่ฤๅษีสุมณนารทะสร้างนั้นถ้าคิดจะขายหรือว่าให้คนอื่น ทำการบูชาต่อแล้วละก็สนนราคาคงหนึ่งเป็นแสนบาท เรียกได้ว่าเป็นเศรษฐีไปเพียงชั่วกระพริบตาฤๅษีคนนี้นั้นพำนักอยู่ ณ เขาสุภบรรพต ซึ่งหมายถึงขุนเขาแห่งป่าใหญ่ ปัจจุบันนี้เรียกว่าคอยอินทนนท์อยู่ในอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นภูเขาที่สูงที่สุดในประเทศไทยคือสูงถึง ๘,๕๑๔ ฟุต จากระดับน้ำทะเล

พระฤๅษีทั้ง ๔ คนถือว่าเป็นกณดาจารย์ของเมืองหริภุญชัย เพราะเป็นผู้สร้างพระเครื่องสกุลลำพูน ส่วนฤๅษีคนที่ ๕ นั้นมีชื่อว่าอนุลสิขฤๅษี หรืออนุลิสฤๅษี ไม่มีบทบาทเกี่ยวกับการสร้างเมืองลำพูนมากนัก เพียงแต่เป็นผู้ส่งกาบหอยเป็นแบบผังเมืองหริภุญชัย ทำนานแล้วว่าผังหรือว่าวูรูแบบของเมืองลำพูนนั้นเอามาจากเปลือกหอย ซึ่งถ้าดูจากแผนที่ในปัจจุบันแล้วก็มีลักษณะคล้ายคลึงจริงตามตำนานที่กล่าว ฤๅษีคนนี้นั้นพำนักอยู่ที่เขาสตางค์ ใกล้แก่งเมืองศรีสัชนาลัย หรือสวรรคโลกเก่า

ตำนานเล่าว่าพระสุเทวฤๅษี และพระสุกกทันตฤๅษีได้เหาะมาพบกันที่วัดพระคงฤๅษีเพื่อปรึกษาหารือกันในการสร้างเมืองลำพูน โดยได้รับตัวอย่างผังเมืองคือกาบหอยจากอนุลิสฤๅษีส่งมาให้โดยใช้ตลาดของพวกเขาจะเป็นที่ตั้งเมืองหริภุญชัยและตรงตำบลที่พระสุเทวฤๅษีปักไม้เท้าลง ให้เป็นศูนย์กลางของพระนครนั้นอยู่ในบริเวณคณะตะคือเมืองของวัดพระธาตุหริภุญชัยในปัจจุบัน เมื่อสร้างนครหริภุญชัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว ฤๅษีวาสุเทพจึงให้ทูตชื่อนายกวิญบุรุษ บางตำนานก็เรียกว่านายควาย ไปทูลขอพระนางจามเทวีพระราชธิดาของพระเจ้ากรุงละโว้ อันเป็นกุลสตรีที่ประเสริฐเจริญด้วยศีลและพระปรีชาฉลาด มี

พระศิริโฉม ทั้งงามยาก ที่จะหาสตรี โคมารเสมอ เหมือน พระนาง ประกอบ ด้วยศีล และกัลยาณธรรม มีพระปรีชาสามารถประกอบด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา พระยาละโว้ ก็ตาม ความสมัครพระทัยของ พระราชธิดาซึ่งยอมสนองพระราชโองการ โดย ขณะนั้น พระนางจามเทวี ทรง พระครรภ์ได้ ๓ เดือน ก่อนจะเสด็จมาครองเมืองหริภุญชัย พระนางจามเทวีได้ทูลขอพระราชทาน พระไตรปิฎก, สมณชีพราหมณ์, ฌาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ, โหราจารย์, แพทย์ สถาปัตยกรรม, วิศวกร, นักปฐุมิการรมและเศรษฐีวานิชอย่างละ ๕๐๐ พร้อมด้วยเครื่องราชูปโภคและราชสมบัติสงคราม ตลอดจน จนนบวราวุฒโธธาพร้อมด้วยพาหนะเสด็จจากกรุงละโว้ (ลพบุรี) ขึ้นไปตามลำน้ำปิงผ่านบ้านเล็กเมือง น้อยไปตามระยะทาง พระนางก็ทรงสร้างวัด เจดีย์ ตลอดจนพุทธสถานตามระยะทางที่เสด็จผ่านโดย ตลอดกระทั่งถึงเมืองหริภุญชัย โดยมีฤาษีวาสุเทพพร้อมกับชาวเมืองออกมารับเสด็จทูลเชิญพระนาง เข้าพระนคร กระทำพระราชพิธีราชาภิเษกเพื่อเป็นกษัตริย์ครองเมืองหริภุญชัยท่ามกลางความปลื้มปิติ- ยินดีของชาวประชา

ต่อมาหลังจากนั้นได้ ๗ วัน พระนางจามเทวีทรงประสูติพระโอรสฝาแฝด พระนางทรง พระราชทานนามองค์ชายว่า มหันตยศกุมาร และพระราชทานนามองค์อนุชาว่า อนันตยศกุมาร หรือ อินทวรกุมาร

ต่อมาพระนางทรงได้เสกศโหราสี (ช้างเผือก) กลุ่มบุญบารมีจากเขาอ่างสลองหรืออ่างสรงเขา หลวงเมืองเชียงดาว มีกายเผือกทั้งเงินยางมีชื่อว่า ภู่ง่า งาเขียว หรือช้างเผือกงาคามีฤทธิ์มีอำนาจพา บันดาลให้ข้าศึกหน้ามีคต้ามัวขณะทำศึกกับกองทัพของขุนวิลังกราช หรือกองทัพพมู่ ลี้จากเชียงใหม่ จนแตกพ่ายไปอย่างยับเยิน

เมื่อพระราชโอรสทั้งสองทรงเจริญอายุได้ ๑๘ พระชันษา พระนางจามเทวีก็ทรงยกราชสมบัติให้พระเจ้ามโหชนยกปกครองสืบต่อไป ส่วนพระเจ้าอนันตยศพระนางจามเทวีได้ไปทูลขอสุพรรณภูมิ ซึ่งพำนักอยู่ที่เขาสุภบรรพต หรือที่เรียกกันว่าคอยางซึ่งอยู่ในจังหวัดลำปาง ในปัจจุบันมาช่วยทำการสร้างเขลางค์นครถวาย พระเจ้าอนันตยศได้ทูลขอพระไตรปิฎกและสมณชีพรามณ์ ตลอดจนสิ่งต่างๆ จากพระเชษฐาเพื่อสืบพระศาสนา และปกครอง เมืองลำปาง หรือเขลางค์นครต่อไป พร้อมกับอัญเชิญพระนางจามเทวีพระราชมารดาแปรพระราชฐาน ณ เขลางค์นคร โดยขอพระสุพรรณภูมิเนรมิตอาถัมพางค์นครอีกนครหนึ่ง (ลำปางหลวง) อยู่ทางทิศเหนือของเขลางค์นครพระนางจามเทวีทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาสร้างพระอารามใหญ่น้อยไว้ในลำปางเป็นอันมาก พระนางประทับอยู่เขลางค์นครนาน ๖ ปี ก็ทรงพระประชวรและกลับคืนสู่หริภุญชัยนครและเสด็จสวรรคตเมื่อปี พ.ศ. ๑๒๕๘ พระชนมายุได้ ๕๒ พระชันษา.

ชีวประวัติพระนางจามเทวี

ชีวประวัติความเป็นมาตลอดถึงพระชาติกำเนิดของพระนางจามเทวี ปัจจุบันยังเป็นที่ลึกลับ และไม่มีหลักฐานอ้างอิงที่แน่ชัด หลักฐานที่ใช้อ้างอิงปัจจุบันทั้งที่ทำขึ้นในอดีตและปัจจุบันยังแตกต่างกันบ้าง โบราณจารย์หลายท่านก็เขียนไว้แตกต่างกัน แต่จากบันทึกและตำนานทั้งหลายย่อมเป็นอันสรุปได้ว่า พระนางจามเทวีได้มาเป็นกษัตริย์ครองราชย์เป็นพระองค์แรกในนครหริภุญชัย และเป็นปราชญ์ผู้มีความกล้าหาญ ทรงคุณธรรมและเป็นผู้ทรงอัจฉริยภาพเลิศด้วยประการทั้งปวง ทั้งยังมีพระศิริโฉมงดงาม พระนางได้นำพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมทั้งหลายมาเผยแพร่ในดินแดน ล้านนาไทยเป็นเบื้องแรก ซึ่งทำให้ล้านนาไทยเจริญรุ่งเรืองทั้งด้านการศาสนาและศิลปวัฒนธรรมมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการเทิดทูนพระเกียรติของพระนางจามเทวีองค์ปฐมกษัตริย์แห่งนครหริภุญชัย จึงขอนำชีวประวัติอันงดงามของพระนางมากล่าว ณ ที่นี้

เมื่อสร้างพระนครหริภุญชัยเสร็จแล้วพระฤาษีทั้งสอง จึงปรึกษาคัดเลือกหาผู้ที่จะมาเป็นเจ้าของใหญ่ปกครองอาณาประชาราษฎร์ในพระนครนี้ ก็เลือกเอาคนที่มีศีลธรรม มีกัลยาณธรรม จะเป็นหญิงหรือชายก็ได้พยายามไม่ให้คนชั่วคนบาป ไร้ทริโอทปปะ เพราะคนชั่ว คนบาปปกครองคนในที่ใด ความเดือดร้อนย่อมเกิดขึ้นนำความเสียหายมาสู่ตัวเองและประชาราษฎร์ นิมิตรจากก้นกบ ๓ ประการ คือ แก้ว ๓ ประการหนึ่ง, ถ่านเพลิงหนึ่ง, ข้าวเปลือกหนึ่ง ได้ปรากฏแก่พระฤาษี แล้วในครั้งตั้งสัตยาธิษฐานจะสร้างเมือง (นิมิตร ๓ ประการนี้ยังเป็นสัญลักษณ์บอกให้รู้ถึงคนที่มาปกครองเมืองลำพูน จนถึงปัจจุบันนี้แม้เป็นเพียงผู้ว่าราชการก็ตาม)

ตามหนังสือจามเทวีวงศ์ พระสุกกทันตฤาษี ได้เสนอแนะแก่พระวาสุเทพฤาษีว่า พระธิดาของพระเจ้าละโว้ราช เป็นสุชาติ มีรูปงาม มีศีลมีปรีชา พระนามว่า “จามเทวี” ทั้งนี้ได้ปรากฏทั่วทิศ เป็นครุฑกุมารีทรงเบญจกัลยาณินงาม เป็นสตรีวิเคราะห์ (หม้ายหรือไม่มีใครยึดเป็นเจ้าของ) พระสวามีของนางนั้นมีศรัทธาได้บวชเป็นบรรพชิต เราทั้งสองจะทูลขอนางต่อพระเจ้าละโว้ราชแล้วเชิญมาสู่พระนครในที่นี้ นางนารีผู้มีบุญนั้นจะยังพิชผลของตนให้เจริญยิ่งได้

ชาติกำเนิดของพระนางจามเทวี

ชาติกำเนิดของพระนางจามเทวี มีตำนานเก่ากล่าวไว้ต่างกันอยู่บ้าง พระนางจะเป็นพระธิดาของใครประสูติที่ใดพระบิณฑามารคานามว่าอย่างไรนั้นยังไม่เป็นที่กระจ่างไม่ทราบว่าจะยึดถือตำนานใดเป็นที่ถูกต้อง ตามตำนานจามเทวีหริภุญชัยเชียงใหม่ เป็นสมุคช้อยอักษรลานนาไทยกล่าวว่า “....นางจามเทวีผู้นั้นเป็นลูกเลี้ยงแห่งเจ้าวสุเทพฤาษี แต่ก่อนวันนั้นยังมีเมืองอันหนึ่งชื่อ “**กुरूรัฐนคร**” ซึ่งได้ลวกล่มลงเพราะพระยากรูรัฐนั้น บ่ชอบทศราชธรรม คนทั้งหลายก็เดือดร้อนฉิบหายมากนัก ลวคเป็นหนองอันใหญ่ชื่อว่า “**หนองมวล**” หนองอันนั้นค้ำเข้ไปด้วยคอกพ้าน จังกร คอกบัวทั้งหลายมากนัก เจ้าสุเทวฤาษีก็เที่ยวร่อนมาเอาเหง้าบัวหัวพ้านในหนองอันนั้นชู่เมื่อ และยังมีในวันหนึ่งเจ้าฤาษีก็ไปเห็นยังกุมารีผู้หนึ่ง อันมาเอาโอปาคิเกะเกิดในคอกบัวหนึ่งแวนใหญ่นัก เจ้าฤาษีก็เอาวียนไปหื้อนางกุมารีผู้นั้นออกมายืนอยู่เหนือวืหันแล้วเอามาเลี้ยงไว้ อริษฐานนั้นมือตนหื้อเป็นน่านม หื้อนางกุมารีศุคกิน และเจ้าฤาษีใส่ชื่อตามนิมิตร์ อันเอยของวิมานนั้นว่า “**จามเทวี**” แลนางใหญ่ม่าเป็นสาวคั่งนั้น เจ้าฤาษีกะนึ่งในใจตนว่า เป็นฤาษี คนทั้งหลายมาเห็นก็จะนิทานว่าร้ายแก่ๆ ว่าฤาษีตนนั้นมีลูกมีเมีย จึงเอานางไปใส่แพแล้วก็ตั้งกิริยาตั้งจรจรอริษฐานวานยังเทวบุตรเทวดาไปตามรักษาลูกแห่งตน ขอหื้อได้ยังความสวัสดิ

แล้วก็เอานางใส่กระสอบอันใหญ่ของเหนื่อแพปล่อยไหลน้ำไป ด้วยเคราะห์บุญสมภารแห่งนาง และสัจจอธิษฐานแห่งเจ้าฤๅษี อันเทวคาหากไปตามรักษาก็ไหลไปตามกระแสแม่น้ำระมิงควัยสวัสดิ์ ก็ไปถึงเมืองละโว้ แพบัณนั้นก็ผัดอยู่ทีนั้นก็มีและคนทั้งหลายเห็นแล้วก็เมื่อบอกแก่พระยาละโว้ ครั้นพระยาละโว้ได้รู้แล้วก็นางเมื่อแล้วทั้งไว้เป็นลูก พายบุญก็กระทำอาวาทมงคลยังเจ้ากัมโพชราชาบุตรอันเป็นลูกแห่งตนกับทั้งนางจามเทวี หือเป็นผู้ใหญ่อยู่กินด้วยกันแล้ว ก็ทั้งไว้ยังฐานันตระ อันเป็นอุปราชาก็มี”

ส่วนตามตำนานนางจามเทวีเป็นโบราณ อักษรลานนาไทยฉบับ ๓ ผูก กล่าวเป็นใจความว่า “มีเศรษฐี ๒ คนเป็นสหายรักใคร่กัน คนหนึ่งอยู่บ้านหนองคู (อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน) อีกคนหนึ่งอยู่บ้านแสง (ตำบลบ้านแบ้น อำเภอเมือง จ. ลำพูน) ไปมาหาสู่กันเป็นนิจ ต่อมาภรรยาของเศรษฐีทั้งสองทั้งครรรค์พร้อมกัน ต่างก็ให้คำมั่นสัญญากันว่าหากลูกเราเกิดมามีเพศตรงกันข้าม จะทำการตกแต่งให้เขาเป็นคู่ครองกัน ต่อมาลูกเศรษฐีบ้านแสงเกิดออกมาเป็นผู้ชาย ลูกเศรษฐีบ้านหนองคูเป็นผู้หญิง ทั้งสองฝ่ายก็ยินดี เศรษฐีบ้านแสงได้มาขอเอาลูกเศรษฐีบ้านหนองคูว่าจะนำไปเลี้ยงคู่กับลูกของตนที่บ้านแสง ถ้าเด็กทั้งสองเติบโตขึ้นก็จะจัดการอาวาทมงคลตามประเพณี เศรษฐีหนองคูไม่ยอม จึงเกิดโต้เถียงกันขึ้นไม่เป็นที่ตกลงกัน ร้อนถึงสมเด็จพระนรินทรราชา ตามเนื้อเรื่องกล่าวว่าธิดาของเศรษฐีบ้านหนองคูเป็นผู้มีบุญญาธิการจะได้เป็นนางพระยาครอบครองอาณาประชาราษฎร์ผู้ยิ่งใหญ่ในอนาคต และนางก็เป็นพระชายาของพระอินทร์องค์ที่ ๕ ซึ่งจุติจากดาวดึงส์พิภพลงมาเกิด ลูกชายของเศรษฐีบ้านแสงหาได้มีบุญเหมาะสมกันไม่และทั้งคู่ไม่ได้เป็นบุพเพสันนิวาสกัน พระอินทร์จึงจำแลงกายเป็นนกหัสติลิงค์ตัวใหญ่ บินจากสวรรค์โฉบลงมาคาบเอาธิดาของเศรษฐีบ้านหนองคูไปวางไว้ในคอกบัวใหญ่คอกหนึ่งใหญ่เท่าวงเวียน มีกบถึง ๕๐๐ ขึ้น ออกอยู่ในสระใหญ่แห่งหนึ่งใกล้สำนักของพระवासเทพฤๅษี แล้วนกหัสติลิงค์แปลงก็เสด็จกลับสวรรค์

พระวาสุเทพฤๅษีย่อมสงมาสร้งน้ำในสระ และเก็บเหงำบัวอยู่เป็นนิจ วันนั้นได้ลงมาเห็นดอกบัวใหญ่ผุดปกติ และมีทหารอยู่ในดอกบัวนั้น จึงตั้งสัตยาธิษฐานแล้วยืนวี (พัก มาจากคำว่าวิชณี แปลว่า พัก) ออกไป เด็กคนนั้นก็กระโดดออกจากดอกบัวแล้วมายืนอยู่บนวี พระวาสุเทพฤๅษีได้นำมาเลี้ยงไว้ แล้วตั้งนามถือตามนิมิตร ระหว่างปทุม (ดอกบัว) กับ วี รวมเข้าด้วยกันว่า “จามเทวี” ครั้นนางเติบโตขึ้นมาพระฤๅษีผู้เป็นสหายมาเยี่ยมได้หารือกันว่าเราเป็นฤๅษีบำเพ็ญพรตปฏิบัติธรรม ไม่ควรเลี้ยงผู้หญิงไว้จะเป็นที่นินทาต่อไปได้ จึงเอนางใส่แพ ขอให้เทวดาจงรักษาจนถึงนครละโว้ให้พระเจ้าจักรพรรดิราชกรุงละโว้ เลี้ยงนางไว้เป็นธิดาบุญธรรมสืบไป เมื่อถึงเมืองละโว้ พระเจ้าจักรพรรดิราชมีความยินดี ได้เลี้ยงดูนางจนเจริญวัย อายุได้ ๑๕ พรรษา จึงได้ทรงจัดการให้นางได้อาวาหมงคลกับราชโอรสของพระองค์”

การไปขอพระนางจามเทวีมาครองเมืองหริภุญชัย

เมื่อพระสุกกทันตฤๅษีเล่าเรื่องนางจามเทวีให้พระวาสุเทพฤๅษีฟังแล้วจึงแนะนำว่า เราควรไปขอนางจามเทวีแต่พระยาละโว้โพนมาเสวยราชสมบัติครอบครองพระนครอันนี้จึงจะสมควร พระวาสุเทพเห็นดีด้วยจึงได้มีการจัดบรรณาการของฝากแก่บุคคลที่สมควร นำไปถวายพระยาละโว้ ก็อนายกะวะยะพร้อมด้วยบริวารอีก (๕๐๐) คน โดยมีพระสุกกทันตฤๅษีเดินทางไปด้วย เดินทางโดยทางเรือตามลำน้ำพิงคนที่จนบรรลุถึงเมืองละโว้ แล้วพระสุกกทันตฤๅษีจึงนำข่าวสารอันพระวาสุเทพฤๅษีส่งมา เข้ากราบทูลให้พระยาละโว้ทราบทุกประการ ซึ่งพระยาละโว้ทรงเห็นว่าเป็นการประเสริฐยิ่งนักในการที่จะให้พระนางจามเทวีไปเสวยราชสมบัติเป็นนางพระยาแห่งนครหริภุญชัยเพื่อปกครองอาณาประชาราษฎร์ จึงอนุญาต พระนางจามเทวีก็ไม่ทรงขัดพระราชหฤทัยของพระยาละโว้ราช ได้ทรงลาพระยาละโว้และพระ-

ราชสวามี (บางตำนานก็ว่า พระสวามีของนางจามเทวีนั้นออกบวช นางเป็นผู้ปราศจากพระสวามี
สฤกกทันตฤาษีจึงได้ มาขอจากพระราชาบิดา) พระนางได้ทูลขอสิ่งที่เป็นมงคลไปเพื่อประกอบกิจให้เป็น
ประโยชน์ทั้งภายในและภายนอก เป็นต้นว่าพระมหาเถรที่ทรงปฏิญญาประมาณ ๕๐๐ องค์ พร้อมทั้ง
คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ โหราจารย์ แพทย์ สถาปत्यกร วิศวกร นักปฎิมากรรมและเศรษฐีวานิช
อย่างละ ๕๐๐ พร้อมด้วยเครื่องราชูปโภค และราชสมบัติศฤงการตลอดจนหมู่บริวาร พร้อมด้วยยาน
พาหนะเสด็จจากกรุงละโว้ขึ้นไปตามลำน้ำปิงไปจนถึงนครหริภุญชัย

การครองเมืองหริภุญชัยในสมัยพระนางจามเทวี

พระนางจามเทวีเสวยราชสมบัติได้ ๗ วัน ก็ประสูติพระราชโอรสฝาแฝด พระราชทาน
พระนามพระราชโอรสองค์พี่ “มหันตยศ” องค์น้องว่า “อนันตยศ” ในรัชสมัยของพระนางจามเทวี
เมืองหริภุญชัยเจริญรุ่งเรืองเป็นอันมาก มีหมู่บ้านถึง ๗๐๐๐ หมู่บ้าน ทุกบ้านมีสระเก็บกักน้ำไว้
ประชากรเป็นชาวพุทธเลื่อมใสในพระพุทธรศาสนา ได้สร้างวัดวาอารามไว้ถึง ๒๐๐๐ วัด มีพระสงฆ์
ทรงพระไตรปิฎกถึง ๗๐๐ องค์ พระนางได้สร้างวัดไว้ ๕ วัด เป็นส่วนของพระองค์ดังนี้

๑ ได้สร้างอรณานิกรัมมาราม ในตำบลปาจิณฑกแห่งพระบุรี สร้างวิหาร พระพุทธรูป เป็นที่
อยู่ของพระสังฆเถระ (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนบ้านเวียงยอง)

๒ ให้สร้าง มาตุวาราม ไว้ทางก้นตะวันออกเฉียงเหนือ สร้างวิหารเป็นที่อยู่แห่งพระสงฆ์
ที่มาจากทิศทั้งสี่

๓ ให้สร้างอาพัทธารามไว้ทางเหนือแห่งพระนคร สร้างวิหารหลังหนึ่ง เป็นที่อยู่ของพระสงฆ์
ที่มาจากลังกา

๔ ให้สร้างมหาวนารามไว้ทางทิศตะวันตก สร้างวิหารและพุทธรูปและกุฏิอันบรรพ สำหรับพระสงฆ์จำพรรษาในอารามนั้นแล้วเลี้ยงกุฎยฆาต (ปัจจุบันคือวัดมหาน))

๕ ให้สร้างมหาสถัการาม ไว้ทิศใต้แห่งพระนคร สร้างวิหารพระพุทธรูปงามที่สุด ให้พระสงฆ์จำพรรษาในอารามนั้นและเลี้ยงกุฎยฆาต

นอกจากนี้ได้ทรงวางระเบียบการปกครอง โดยแยกเป็นฝ่ายผู้รักษาพระนคร ผู้รักษาจิกรรมต่างๆ ภายในพระราชวัง ฝ่ายการคลัง ที่ดิน ไร่นาและการเกษตร ส่วนพลเมืองทั้งหลาย พระนางได้จัดให้อยู่เป็นพวกเป็นหมู่ไม่ปะปนกัน คือพวกนี้มาจากเมืองละโว้ให้อยู่รวมกันด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนชาวมุสลิมอยู่ทางทิศตะวันตก ชาวนิคมเผ่าอื่นๆ อยู่ทางทิศใต้ ชาวเมกะ (ไทยยง) ให้อยู่ทางทิศตะวันออก ส่วนชาวพื้นเมืองเดิมเคยอยู่ที่ใดก็ให้คงอยู่ที่นั้น

ทรงตรา อักษรรามัญ

หลังจากทรงดำเนินงานด้านภาระกิจในการก่อสร้างอาราม บุรณะนคร เวียง สถาปนากองทัพม้า กองทัพเรือ จัดระบบหน่วยงานการปกครอง ทั้งผู้ครองนคร เวียง แขวงบ้านและกำนสร้างพระอารามพอเข้ารูปแล้ว จึงทรงจินตนาการว่าอักษรทั้งหลายที่ใช้กันในเวลานี้ ยุ่งยากเพราะต่างคนต่างใช้ เช่นทางระมิงค์ใช้อักษรฝ่ายขาม ทางละโว้ใช้อักษรของคันทวงศ์คือพระเจ้ากอมมันทรราช ผู้ซึ่งสถาปนานครละโว้ จึงมีพระราชประสงค์จะนำอักษรทั้งหมดมาเป็นแบบฉบับแล้วตราเป็นอักษรขึ้นใหม่ให้เรียกว่า “อักษรรามัญ” (ปัจจุบันเรียกอักษรลานนา หรือ ขอมเม็ง) จึงได้เชิญคณาจารย์ทั้งมวลร่วมกันคิดแปลง ซึ่งพระองค์จะพยายามแก้ไข โดยขอให้พระอาจารย์ทั้งมวลคอยออกความเห็นแนะนำการคิดแปลงอักษรนี้ พระนางจามเทวีทรงร่างไว้คร่าวๆ แล้วจึงประชุมพระอาจารย์ก็ปรึกษาแก้ไข

คัดแปลงได้ง่าย เพื่อจะได้ตราไว้เป็นแบบฉบับ และแบ่งเป็นหมวดหมู่ มีพยัญชนะ สระ และตัวเลข ซึ่งทั้งหมดได้แยกไปจากพยัญชนะนั่นเอง หลังจากนั้นก็ยกเลิกอักษรฤๅษี ผักขม ขอม หมกสัน เริ่มใช้อักษรรามัญ (ลานนา) แทน อักษรที่พระนางจามเทวีได้ทรงบัญญัติไว้เป็นบรรทัดฐานนี้ทำให้ภาษาไทยมีพัฒนาการด้านอักษรตั้งแต่นั้นมา กล่าวกันว่าเมื่อเทียบอักษรลานนากับอักษรที่ตราขึ้นในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแล้ว อักษรของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชน่าจะคัดแปลงไปจากอักษรรามัญของพระนางจามเทวี

บุญญาธิการ – ข้างเผือกคู่บารมี

ในสมัยพระนางจามเทวีได้มีข้างเผือกหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยลักษณะบริบูรณ์ทุกประการ เป็นข้างเผือกสีขาวทั้งเงินยวง งาทั้งสองเป็นสีเขียว หากินกับโคลงที่ตีนคอยอย่างสร้งโพน (อยู่บริเวณถ้ำเชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่) ถ้วยบุญญาธิการของพระนางข้างเผือกนี้จึงเดินล่องตามริมฝั่งแม่น้ำระมิงมา จนถึงบ้านเหนือเมืองหริภุญชัย เมื่อข้างแก้วประเสริฐมาปรากฏตัวอยู่เหนือพระนคร พระนางทรงยินดีปรีดาจึงได้ตรัสสั่งให้อำมาตย์ทั้งหลายจักเครื่องบูชา มีข้าวตอกคอกไม้คุริยะคนตรีเป็นต้น ไปแห่ห้อมล้อมเอาข้างสำคัญนั้นมาไว้ที่ป่าไผ่ยาง แล้วอัญเชิญพระยาข้างเข้าสถิตสำราญ ณ โรงช้าง จักให้มีการอบรมสมโภชมีมหาสผลของตลอด ๓ วัน ๓ คืน

หนังสือตำนานมูลศาสนากล่าวถึงพระยาข้างนี้ว่า “ข้างตัวนั้นมีฤทธาศักตีกานูภาพมากนัก ครั้นถึงเวลาตะวันเที่ยง บุกลลโกมายืนอยู่เฉพาะหน้าข้างตัวนั้น ก็บังเกิดมีอันเป็นไปต่างๆ ประจักษ์กันว่า สันชีวิตลงในเวลานั้น” พระยาข้างเผือกนี้ได้แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ทำศึกสงครามป้องกันนครหริภุญชัยให้พ้นจากอริราชศัตรู เป็นที่หวั่นเกรงแก่ศัตรูเป็นอย่างยิ่ง จนได้ยศเป็น “พระธาดาเขี้ยวศักรพินาศ”

ต่อมาเมื่อพระยาช้างสารตัวนั้นตายลง กล่าวกันว่าถ้าจะเอาไปฝัง ถ้าเอาครีษะหรือปลายางหั้นไปทางทิศใด แล้ว ผู้ที่อยู่ทางทิศนั้นจะลำบากจึงจัดการเอาร่างของพระยาช้างตัวนั้นฝังลง ให้ขุดขึ้นไปในอากาศ แล้วก่ออิฐโอบปูนเป็นกำแพงล้อมรอบ เรียกว่า “กู๋ช้าง” ชาวเมืองถือกันว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นถิ่นบ๊อดของคนทั่วไปทราบเท่าทุกวันนี้

ศึกสงคราม-เพชฌัญญูวิลังคาราช

ตามตำนานพระนางจามเทวีทริภุชยะเชียงใหม่ว่า ภายหน้าเท่านั้นเล่า ยังมีขุนลัวะผู้หนึ่ง ชื่อ “วิลังกะ” เป็นพระยาแก่ลัวะทั้งหลาย อยู่คอยอุยอญ์พพะตะ (คอยสุเทพ) ไถยีนข่าวสารว่า นางจามเทวีมีรูปโฉมอันงามนักใคร่ได้เป็นเมีย จึงได้ส่งคณะทูตจากพระมิ่งนครพร้อมเครื่องราชบรรณาการและพระราชสาส์น ทูลเชิญพระนางจามเทวีเป็นพระอัครมเหสี แต่พระนางจามเทวีได้ตอบปฏิเสธ ยังความโกรธแค้นแก่ขุนวิลังคาราชเป็นอย่างยิ่ง จึงหาวิธีที่จะให้พระนางจามเทวียอมแพ้แก่ตนโดยวิธีที่ไม่ต้องเสียเลือดเนื้อ แต่ไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็เป็นอันพ่ายแพ้แก่พระนางจามเทวี ทั้งนี้ด้วยพระปรีชาสามารถและความเฉลียวฉลาดของพระนาง ซึ่งขอยกตัวอย่าง ๒ เรื่องดังนี้

การชนวัว

ขุนวิลังคาราชได้ให้คนเอาวัวตัวหนึ่งเป็นวัวชนต้นก มาทำพระนางจามเทวีให้หาวัวมาชน โดยมีเงื่อนไขว่า ถ้าวัวของพระนางจามเทวีแพ้ต้องยอมเป็นพระมเหสีของตน พระนางจามเทวีและราชบุตรทั้งสองและเสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็เอาลูกวัว ที่ยังไม่ละน้ำนมแม่ตัวหนึ่งมาผูกไว้ ไม่ให้กินนมได้วันหนึ่งคืนหนึ่ง แล้วปล่อยไปหาวัวของขุนวิลังกะ โดยที่ลูกวัวตัวนั้นอยากกินนมแม่นัก เห็นวัวลัวะตัวนั้นก็เข้าใจว่าเป็นแม่วัว จึงวิ่งไปคุ้ยอวยวะเพศของวัวฝ่ายลัวะซึ่งเป็นวัวผู้ วัวลัวะกลัวว่าวันอัยคุ้ยอวยวะเพศของมัน จึงวิ่งหนี ฝ่ายขุนวิลังคาราชจึงเป็นฝ่ายแพ้

ขุนวิลังกราชพุ่งเสนา

เนื่องด้วยขณะนั้นระมิงค์นครเป็นนครใหญ่ มีทวยราษฎร์ มากกว่าหริภุญชัยหลายเท่า หริภุญชัย เพิ่งกำเนิดใหม่ ทางฝ่ายพระนางจามเทวีเห็นควรว่าหาทางออกที่นุ่มนวล คือให้ขุนวิลังกราชประลองกำลัง พุ่งเสนา ขอให้ถึงนครหริภุญชัย ถ้าพุ่งถึงก็จะรับเป็นอัศวมเหสี ขุนวิลังกราชตกลง และได้ทกลองพุ่ง พระเสนาคั้งแรก โดยพุ่งจากคอยสุเทพตกที่หนองน้ำ ห่างจากนครหริภุญชัยคั่นเหนือ ต่อมาเรียกว่า “หนองเสนา”

พระนางจามเทวีได้เห็นพลังกำลังของขุนวิลังคะเกรงว่าจะพ่ายแพ้ จึงเอาผ้าถุงชั้นในมาชักให้ ชาวทมิฬมาเย็บเป็นหมวก ประดับประดาสวยงาม แต่งคนให้นำไปถวายขุนวิลังคะ ขุนหลวงวิลังคะทรง กิดว่าพระนางจามเทวีมีพระทัยค้าย ในวันนักพุ่งเสนาขุนวิลังคะทรงพระมาลาปีกใหญ่ที่พระนางจามเทวีส่ง ไปให้ ทำให้พุ่งเสนาได้ไม่พินคอยไม่ถึงเมืองหริภุญชัย เนื่องจากเสื้อมฤตย์ค้ายหมวกใบนั้นนั่นเอง

เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้ขุนวิลังกราชทรงโกรธนัก จึงยกพลประมาณ ๘๐๐๐๐ คน ทั้งทัพอยู่ พระนางจามเทวีได้ให้พระเจ้ามหันตยศซึ่งถือช้างป่ากว่าเขียว เจ้าอนันตยศซึ่งหลัง ควาญซึ่งท้าย พร้อมทั้ง หมูเสนาอำมาตย์และไพร่พลจำนวนมากออกไปรบทัพของขุนวิลังคะ ทหารลี้ว้ทั้งหลายเห็นราชบุครทั้งสอง มีช้างเผือกงาเขียว และหมูโยธาแก้วหาญทั้งหลายผู้มีฤทธิ์เดชหาประมาณมิได้ ไม่อาจต้านทานอยู่ได้ ก็พากันแตกหนีกระจัดกระจายกันหมดสิ้นทั้งศาสตราวุธไว้

ขุนวิลังคะได้ชมบารมีของสองราชบุครแห่งนครหริภุญชัย ได้ทรงยกพระราชธิดาฝาแฝดให้เป็น อัศวมเหสีของราชบุครทั้งสอง พระนางจามเทวีได้ทำพิธีราชาภิเษกพร้อมกับอวาหนมกล ทรงเวนพระ- พระราชสมบัติให้เจ้ามหันตยศครอบครอง ส่วนเจ้าอนันตยศทรงแต่งตั้งให้เป็นพระอุปราช

ปลายรัชสมัยของพระนางจามเทวี

พระนางจามเทวีครองราชสมบัติอยู่ได้ ๗ พรรษา ต่อมาได้ทรงขอให้พระสุพรหมฤาษี ที่อยู่บนเขาทองยอกหรือคอยงาม ผัวแม่น้าวัง สร้างนครเขลางค์ให้แก่เจ้านันทยศ พระนางเสด็จแปรพระราชสถานประทับอยู่ที่เขลางค์นครอยู่เป็นเวลานานจามเทวีวงศ์ว่าถึง ๖ ปี (ตำนานมูลศาสนา, ชินกาลมาลีปกรณ์และตำนานนางจามเทวีทริภุชชัยเขียนใหม่ว่า ๖ เดือน) แล้วจึงเสด็จนิวัตกลับคืนพระนครทริภุชชัย มาประทับอยู่ ตำนานจามเทวีทริภุชชัยเขียนใหม่ว่าได้ “ได้ ๗ เดือนปลาย ๗ วัน” จามเทวีวงศ์ว่า “พระนางจามเทวีกลับมาถึงนครทริภุชชัยแล้วพระราชทานมหาทานแล้วทรงสมათานศีลฟังพระธรรมเทศนาด้วยประการทั้งนี้ ถึง ๗ วัน ครั้นถึงวันที่ ๘ พระนางเจ้าก็บังเกิดประชวรพระโรคาพาธกำเริบแรงกล้า จนถึงเสด็จสวรรคต” ตำนานมูลศาสนาว่า “ได้ ๗ วัน” ชินกาลมาลีปกรณ์ว่า “ได้ ๒ เดือน” ตำนานนางจามเทวีทริภุชชัยเขียนใหม่ว่า พระชนมายุพระนางจามเทวีได้ ๕๒ ปี”

เมื่อพระนางจามเทวีเสด็จสวรรคตแล้ว พระเจ้ามหันตยศทรงสร้างมหาปราสาทส่งสักการถวายพระเพลิง ในป่าไม้ยางแห่งหนึ่ง แล้วอัญเชิญพระอัฐิธาตุไปบรรจุไว้ ภายในพระเจดีย์มีพระพุทธรูปอยู่เบื้องบนหุ้มด้วยแผ่นทองคำชื่อว่า “สุวรรณังโกฏเจดีย์” ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของพระนคร

วรา จตุวัณย์
ผู้ค้นคว้าและเรียบเรียง

หนังสืออ้างอิง

๑. จามเทวีวงศ์ พงศาวดารเมืองหริภุญชัย พิมพ์แจกฉลองอายุครบ ๖ รอบ ของนางกิมฮ้อ นิมนานเหมินท์ พ.ศ. ๒๕๑๐
๒. ประวัติพระนางจามเทวีและจังหวัดลำพูน โดย ชิงพะ วรรณชัย พ.ศ. ๒๕๑๔
๓. พระราชประวัติพระแม่เจ้าจามเทวี โดย ชุตรวารี ชูวรรณภาชน์ พ.ศ. ๒๕๒๕

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coi.go.th)

ขอบฟ้าเมืองลำพูน

จังหวัดลำพูนแม้จะเป็นจังหวัดเล็กๆ มีจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำปางขนาบอยู่ แต่ก็เป็นจังหวัดเล็กพริกขี้หนู นอกจากลำไยจะหวานหลานสาวลูกสาวจะสวยแล้ว ยังเป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์ เมื่อเอ่ยถึงพระนาง “จามเทวี” ทุกคนจะต้องรู้จัก ยังมีวัดพระธาตุหริภุญชัยที่สง่างาม แฝงด้วยประติมากรรมอันล้ำค่า วัดพระพุทธบาทตากผ้าที่งามสง่าล้ำไปอีกรูปแบบหนึ่ง ทั้งยังมีพระเครื่องต่างๆ ที่นักนิยมพระเครื่องทั้งหลายต่างใฝ่ฝันที่จะได้ไว้บูชา อาทิเช่น พระรอดหลวง ห้างไกลออกไปจากตัวอำเภอเมือง ก็มีแหล่งพักผ่อนหย่อนใจที่เป็นธรรมชาติอย่างแท้จริงหลายแห่ง เช่นน้ำตกก้อที่อำเภอเถิน ถ้าจะหยิบยกมากล่าวก็คงจะไม่จบลงอย่างง่าย ๆ

ดังนั้น ในหนังสือเล่มนี้ จึงได้เสนอเรื่องเกี่ยวกับวัดและพระเครื่องบูชาเพื่อให้เกิดความสงบแห่งจิตเป็นตัวอย่างสัก ๓-๔ เรื่อง

ม.ล. ไกรฤกษ์ เกษมสันต์

วัดพระธาตุหริภุญชัย

วัดพระธาตุหริภุญชัยเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ตั้งอยู่ใจกลางเมืองลำพูนเป็นปูชนียสถานที่สำคัญเป็นของเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองของชาวลำพูนที่มีความสวยงามสดงดงาม วิจิตรพิสดาร สร้างมานานนับเป็นพันปี องค์พระธาตุหริภุญชัยมีความสูง ๒๕ วา ๒ ศอก ฐานกว้าง ๑๒ วา ๒ ศอก ๑ คืบ องค์พระธาตุถูกสร้างอย่างสวยงามสดงดงาม โดยมีรูปทองเป็นแบบลังกาที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าในสมัยพระเจ้าติโลกราช เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ได้ทรงปฏิสังขรณ์ โดยพระองค์ทรงมอบให้พระเถระรูปหนึ่งชื่อพระมหาเมธังกรเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง ในสมัยนั้นมีพระภิกษุไปศึกษาภาษาบาลีที่เกาะลังกา เป็นจำนวนมาก ความสัมพันธ์กับลังกาจึงมีมากมายในสมัยนั้นจึงมีผลไปถึงการถ่ายทอดศิลปการก่อสร้างแบบลังกาเข้าสู่ดินแดนนาไทย เราจึงพบว่าพระเจดีย์แบบลังกาอันได้ถูกถอดแบบไปสร้างในที่อื่น ๆ ด้วยเช่น พระธาตุดอยสุเทพในจังหวัดเชียงใหม่ พระธาตุเสด็จและพระธาตุลำปางหลวงในจังหวัดลำปาง ซึ่งลักษณะศิลปในการก่อสร้างเหมือนกันทุกอย่าง เว้นแต่ว่าจะเล็กหรือว่าใหญ่กว่ากันเท่านั้นเอง

รอบ ๆ องค์พระธาตุจะมีรั้วเหล็กกันอย่างแข็งแรง ภายในบริเวณรั้วเหล็กห้ามสุภาพสตรีเข้าไป เนื่องจากถือกันว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หอคอยประจำทั้งสี่ด้านบรรจุพระพุทธรูปนั่งทุกหอ มีโคมประทีปและแท่นบูชาถือกันว่าเวลาบูชาพระธาตุแล้วเอาเทียนไขในโคมบ้อง คนไหนที่มีเคราะห์กรรมก็จะหายจากเคราะห์กรรมนั้นไปสิ้น สี่มุมขององค์พระธาตุจะมีรูปกุ่มกัณฑ์ (ยักษ์) สร้างไว้เป็นเสมือนหนึ่งยามหรือผู้คุ้มครองสถานที่ มุมพระเจดีย์มีฉัตรที่สวยงามมากสลักเป็นลวดลายซับซ้อนด้วยฝีมือของคนโบราณนับพันปี โดยไม่มีการชำรุดทรุดโทรมอันเป็นเรื่องแปลกประหลาดน่าอัศจรรย์เป็นอย่างยิ่ง

สำหรับประวัติเกี่ยวกับองค์พระธาตุนั้น ท่านานแล้วว่า มีพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธองค์ บรรจุไว้ข้างใน เป็นพระเกตุบรมธาตุ ซึ่งชั้นเก็บบรรจุไว้ในกระบอกไม้รวก ผึงไว้ในดินที่ถ้ำองค์พระธาตุนครในบัจจุบันนี้ ท่านานแล้วว่าเมื่อพระพุทธองค์ตรัสรู้กัมมัตถิญาณแล้ว ได้เทศนาสั่งสอน พวกเมงคบุตร ณ บำมชโรหคาม ทรงรับนิมิตบาตรพวกเมงคบุตรแล้วเสด็จมาประทับยืน ณ ประเทศแห่งนี้โดยมีพวกเมงคบุตรตามเสด็จมาด้วย โดยขณะที่พระพุทธองค์เสด็จนั้นได้มีพระยาภาติคกบิลตามมากด้วย

เมื่อเสด็จมาถึงผืนแผ่นดิน อันจะเป็นที่บังเกิดมหานครในภายภาคหน้า พระพุทธองค์ได้เสด็จประทับใกล้ต้นไม้แล้วตรัสแก่พวกเมงคบุตรว่า “อูกร...เมงคบุตรผู้เจริญทั้งหลาย ในอนาคตกาลข้างหน้าสถานที่แห่งนี้จะมีมหานครใหญ่ จะมีกษัตริย์ทรงพระนามว่า อาทิตยราช ปกครองพระนครแห่งนี้ พระองค์จะเป็นตระกูลของพวกท่านทั้งหลาย และเมื่อตถาคตนิพพานแล้ว พระสารีริกธาตุแห่งเราจักบังเกิดขึ้นในสถานที่แห่งนี้ และพระราชาจักได้บำรุงพระสารีริกธาตุนั้นไว้”

เมื่อตรัสเสร็จดังนั้นแล้ว พระพุทธองค์ก็เสด็จกลับยังเชตวันวิหารโดยทางอากาศ

ฝ่ายพระยาภาติคเมื่อได้ยินเช่นนั้น จึงบอกให้กาอีกตัวหนึ่งซึ่งเป็นหลานคอยเฝ้าดูแลสถานที่แห่งนั้นไว้แล้ว ตนเองก็บินกลับไปยังอยู่เดิมของตน กำนันก็เฝ้าดูแลสถานที่แห่งนั้นจนมีลูกมีหลานก็สอนลูกบอกหลานให้ทราบยังความเป็นมาแห่งเรื่องราวดังกล่าวสืบ ๆ มา

จนกระทั่งถึงสมัยของพระยาอาทิตยราชกษัตริย์วงศ์รามัญองค์ที่ ๓๓ ผู้ครองนครลำพูน ซึ่งพระองค์มีความเลื่อมใสศรัทธาพระพุทธานุภาพอย่างลึกซึ้ง ครั้นหนึ่งพระองค์โปรดให้กระทำการเจียนจันทร์ (สัวม) ไว้ตรงที่ระเบียงโดยที่พระองค์ไม่ทราบว่าสถานที่แห่งนั้นเป็นที่บังเกิดพระสารีริกธาตุของพระบรมศาสดา พอพระองค์เสด็จไปที่ระเบียงแห่งนั้นเพื่อจะถ่ายพระบังคนเบา ก็มีกาบินมาจิกพระเศียรของพระองค์ และถ่ายอุจจาระพระเศียรทำให้พระองค์ทรงพิโรธรับสั่งให้อำมาตย์จับกาคำนั้นมาถวาย พออำมาตย์จับกามา

ถวายในตอนแรก พระองค์มีพระประสงค์ที่จะฆ่าภาควัณนั้นเสียพอดีอำมาตย์ทูลท้วงติงให้โหรทำนาย พอโหรทำนายว่าไม่มีครี จักบังเกิดกับพระองค์วันใดที่กาพูภาษาคนได้เมื่อไร อิศริยยศก็จะบังเกิดกับพระองค์เมื่อนั้น พระเจ้าอาทิตย์ราชจึงโปรดให้ทำกรงทองให้ก่ายอยู่เลี้ยงดูด้วยอาหารอย่างดี

พอตกเวลากลางคืน พระองค์ทรงสุบินว่ามีเทวดามายบอกว่าถ้าพระองค์มีพระประสงค์ที่อยากรู้เรื่องกา ก็ให้หาเด็กน้อยที่เพิ่งคลอดได้ ๗ วัน มานอนอยู่ใกล้กรงกาให้ทารกนั้นฟังเสียงกาทุกวัน ถ้าหิวก็ให้คั้นนมมารดา อิ่มแล้วก็ให้นอนใกล้กาทำได้ทั้งนี้ทั้งกาและเด็กน้อยก็จะพูดกันรู้เรื่อง

จนเวลาล่วงเลยมาได้ ๗ ปี ๗ เดือน ทารกนั้นก็สามารพฟังเสียงกาและพูดกับกาได้ตามที่เทวดาบอก พระเจ้าอาทิตย์ราชรับสั่งให้ทารกน้อยนั้นตามกาถึงสาเหตุที่เกิดขึ้นทั้งหมด ซึ่งกานั้นก็เล่าเรื่องราวให้พระเจ้าอาทิตย์ราชฟังจนหมดสิ้น

พระเจ้าอาทิตย์ราชสละคำจากกาด้วยพระราชหฤทัยซาบซ่านเต็มไปด้วยพระปิตินที รับสั่งให้อำมาตย์นำคินที่สกลปรกนั้นออก นำคินคินที่เป็นทรายใส่เข้าไว้ใหม่แทนประคับประกาศถานที่แห่งนั้นด้วยธงทิวและของหอม บูชาสักการะด้วยดอกไม้และรูปเทียน ในขณะนั้นเองผอบที่บรรจุพระธาตุก็เปล่งรัศมีขึ้นท่ามกลางความอัศจรรย์ของเหล่าเสนาอำมาตย์ พระเจ้าอาทิตย์ราชทรงโปรดให้สร้างมณฑลประคิษฐานองค์พระธาตุสูง ๓ วา มีซุ้มทั้ง ๔ ด้านครอบโกศทองคำสูง ๓ ศอก บรรจุพระบรมธาตุไว้ภายใน

ต่อมาในสมัยพระเจ้าสรพพิทธีทรงสร้างโกศทองเสริมขึ้นอีก ๑ ศอก แล้วสร้างมณฑปขึ้นอีก ๒ วา

ต่อมาในสมัยพระเจ้าเม็ญรายรบชนะเมืองลำพูน ใน พ.ศ. ๑๘๒๔ พระเจ้าเม็ญรายรับสั่งให้สร้างมณฑปเพิ่มอีก ๑๐ วา พร้อมกับสร้างทองจังโกฏกัหมั้ทั้งใต้ฐานถึงยอด จนถึงสมัยพระเจ้าติโลกราชรบชนะต่าง ๆ ในล้านนาไทยพระองค์จึงทรงโปรดให้ปฏิสังขรณ์การก่อสร้างพระบรมธาตุหริภุญชัยอาราธนาพระมหาเมธีกร ควบคุมการก่อสร้างเสริมต่อพระธาตุหริภุญชัยจนกระทั่งแล้วเสร็จ ในปี พ.ศ. ๑๘๕๐ ดังที่เห็นอยู่ในทุกวันนี้

ประวัติพระรอดหลวง

พระรอดหลวงลำพูนปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดมहांวัน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง-
ลำพูน ถือกันว่า เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป

พระรอดหลวงเป็นพระรอดที่เป็นต้นกำเนิด ของพระรอด ที่เป็นพระเครื่องซึ่งคนปัจจุบัน
นิยมนำติดตัวเพื่อความเป็นสิริมงคล หรือ ทำ การ สักการะบูชา เพื่อ ปกป้อง รักษา หรือเพื่อ ปกครอง
ป้องกันภัย เล่ากันว่าแต่เดิมนั้นหินที่จะแกะสลักเป็นองค์พระรอดนั้นเป็นหินสีดำอ่อนซึ่งเรียก
กันว่า กาละสีลา เชื่อกันว่าหินนี้แต่เดิม เคยเป็นพระแท่นที่ประทับของพระพุทธเจ้า คนจึงนิยมนำ
กราบไหว้บูชา (เหมือนกันกับคนในสมัยนี้ที่ไปกราบไหว้บูชาพระแท่นศิลาอาสน์ ในจังหวัดอุตรดิตถ์
หรือพระแท่นดงรัง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีลักษณะเป็นก้อนหินแบบเดียวกัน)

หินสีคำ หรือกาละสีลานั้น ได้ประดิษฐานอยู่ที่เมืองสุธรรมวดี หรือที่เรียกกันว่าเมืองสะเทิม
(สันนิษฐานกันว่าอยู่ในประเทศพม่าในปัจจุบัน) ต่อมาพระเจ้าสุธรรมวดีทรงโปรดให้ทำการคัดหิน
กาละสีลาออกเป็น ๕ ส่วนเท่าๆกันแล้วพระองค์ก็ทรงโปรดให้ช่างแกะสลักหินทั้ง ๔ ส่วนนั้นเป็น
พระพุทธรูป ๔ องค์ และเมื่อพระนางจามเทวีจะเสด็จจากกรุงละโว้มาครองเมืองลำพูนนั้น พระเจ้า-
สุธรรมวดีได้นำพระกัณฑ์กล่าวมามอบถวายแก่ พระนางจามเทวี ในการเสด็จมาครองเมืองลำพูนพระนางจึงมีชื่อ
เรียกกันในตอนนั้นว่า พระศกขีปฎิมาภรณ์

ในขณะที่พระนางจามเทวี จะเสด็จ มาครองเมืองลำพูนนั้น พระนาง ได้ตั้งสัตย์อธิษฐาน ขอความ
ปลอดภัยกับพระสกชีปฎิมาภรณ์^๕ คือขอให้ขบวนเสด็จของพระนางซึ่งจะออกจากกรุงละโว้เพื่อมายัง
เมืองหริภุญชัยนั้น มีความปลอดภัยรอดพ้นจากภัยอันตรายดังกล่าว ให้เดินทางมาถึงเมืองหริภุญชัยโดย
สวัสดิภาพ แล้วพระนางก็เคลื่อนขบวนเสด็จออกจากกรุงละโว้มุ่งตรงมายังเมืองหริภุญชัยโดยเสด็จมาทาง
แพเรียบตามลำน้ำแม่ระมิงค์หรือแม่ปิง ในขณะที่เสด็จผ่านตามระหว่างทางนั้นพระนางก็ได้สร้างวัดต่าง ๆ
ขึ้นตามระยะทางในขณะที่เมื่อขบวนเสด็จหยุดพักพร้อมกับสร้างพระพุทธรูป พระสาวกและพระพุทธสถาน
ไว้โดยให้ชื่อว่าพุทธสมามคม ทรงสร้างสถูปไว้องค์หนึ่งนามว่าวิปสทธิเจกีย ทรงพักขบวนและสร้างเมือง
เล็กๆ พร้อมกับพระอารามขึ้นเรียกว่าบ้านระมิงค์และวัดกุ่มะมิงค์ (อยู่ในท้องที่บ้านศรีชัยย้อย ตำบลกันธงใน
ปัจจุบัน)

เมื่อ ขบวน เสด็จ ของ พระนางจามเทวี เสด็จ มาถึง เมือง หริภุญชัย อันเป็น จุด หมาย ปลายทาง
เหตุการณ์ รุนแรงต่าง ๆ หาได้มีหรือ ว่าเกิดขึ้น กับ พระนาง หรือ ขบวน เสด็จ ไม่ ทุกคนมาถึงจุดหมาย
ปลายทางโดยสวัสดิภาพ รอดพ้นจากภัยนานาประการ ประชาชนทุกคนต่างดีใจและปลื้มปิติและคิดว่า
สิ่งที่คลบันกาล ให้ทุกคนรอดพ้นจากภัยอันตรายนั้น ก็คือ พระสกชีปฎิมาภรณ์ ที่พระเจ้าสุธรรมวดีมอบ
ถวายแก่พระนางจามเทวีไว้ ทุกคนจึงร่วมขนานนามพระสกชีปฎิมาภรณ์^๕ให้ใหม่ว่า พระรอก

ต่อมาในภายหลัง ประชาชนต้องการจะได้มีไว้เพื่อทำการสักการบูชาพระฤาษีจึงได้ทำการ
จัดทำโดยย่อหรือจำลองแบบจากองค์พระรอก แต่ให้เล็กลงเพื่อคนจะได้นำติดตัวได้ พระสกชีปฎิมาภรณ์
หรือพระรอกองค์แบบก็เลยกลายเป็นองค์ที่ใหญ่ไปคนก็เลยเรียก พระสกชีปฎิมาภรณ์ หรือองค์พระรอกนี้ว่า
พระรอกหลวง (หลวงแปลว่าใหญ่) และเรียกพระที่สร้างขึ้นโดยจำลองแบบนี้ว่า พระรอก มาตราบ
เท่าทุกวันนี้.

วัดพระพุทธบาทตากผ้า

ห่างจากตัวเมืองลำพูน ไปทางทิศใต้ ตามถนนสายลำพูน-ลี้ ระยะทางประมาณ ๑๕ กิโลเมตร ผ่านป่าข้างดินแดนสาวงามอันเลื่องชื่อ จะมีทางแยกเข้าไปทางทิศตะวันออกของถนนใหญ่ จะมองเห็นวัดพระพุทธบาทตากผ้าตั้งอยู่บนเนินเขาที่ไม่ชันนักอันเป็นเนินเขาระหว่างคอยเครือกับคอยม่อนช้างในท้องที่ของตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

วัดพระพุทธบาทตากผ้า เป็นปูชนียสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดลำพูน เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป บรรยากาศภายในวัดร่มรื่นและเย็นสบายเหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจหาความสุข ความสงบอันเกิดจากธรรมชาติ เลยประตูทางเข้าจะเป็นวิหารจตุรมุขที่สร้างครอบรอยพระพุทธบาทไว้ทั้งโคกเด่นเป็นสง่างามอยู่บนเนินเขา

รอยพระพุทธบาทประดิษฐานอยู่บนแผ่นหินใหญ่ ภายในวิหารจตุรมุขนี้ โดยมีรอย ๒ รอย รอยใหญ่กว้าง ๑ เมตร ยาว ๑ เมตร เศษ รอยเล็กกว้าง ๓๒ นิ้ว ยาว ๑ เมตร ๒๖ นิ้ว เกี่ยวกับรอยพระบาทนี้มีตำนานเล่ากันสืบมาว่า เมื่อครั้งพระบรมศาสดาพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงมีพระชนม์อยู่ พระพุทธองค์ทรงโปรดสัตว์โลกด้วยการเทศนาธรรม ให้รู้แจ้งเห็นจริงในธรรมชาติทุกหมู่ทั้งมวล รุ่งอรุณวันหนึ่งพระพุทธองค์ทรงเสด็จด้วยญาณเทหิธานุทิศ พระพุทธองค์ก็ทรงทราบด้วยพระญาณว่า ในดินแดนสุวรรณภูมิคือดินแดนอันเป็นที่ตั้งของประเทศไทย ในปัจจุบันนี้จะเป็นดินแดนที่ประดิษฐานพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองและมีความมั่นคงต่อไปในภายภาคหน้า สมควรที่พระพุทธองค์จะไปประดิษฐานพระศาสนาไว้ พระพุทธองค์จึงเสด็จสู่สุวรรณภูมิโดยพุทธนิมิต

มีพระอานนท์อัครสาวกเป็นบัจฉาสมณะ (พระผู้ตามหลัง) พร้อมด้วยพระอินทร์และพระอโศกมหาราช ได้เสด็จจาริกมาตามคามนิคมชนบทต่างๆ เมื่อเสด็จถึงที่ใดก็ทรงประทับรอยพระพุทธรบาทไว้ ครั้งหนึ่ง พระพุทธรองค์เสด็จมาถึงหมู่บ้านอันเป็นที่ตั้งของวัดพระพุทธรบาทในปัจจุบัน พระพุทธรองค์ได้ทรงเทศนา ไปรคชาวบ้านและพักผ่อนพระอิริยาบถ ณ ที่แห่งนั้น แล้วทรงเปลื้องพระจีวรให้พระอานนท์นำไปตาก บนผาลาคไถ่ๆ ที่ประทับนั้น ซึ่งสถานที่แห่งนั้นยังคงปรากฏเป็นรอยตารางคล้ายตากผ้าจีวรพระมาจนบัดนี้ จากนั้นพระพุทธรองค์ทรงอธิษฐานเหยียบพระบาทประคิษฐานรอยไว้บนผาลาค และทรงพยากรณ์ไว้ว่า “กูรอานนท์... สถานที่แห่งนี้ต่อไปอนาคตกาลข้างหน้าจะปรากฏชื่อว่า “พระพุทธรบาทตากผ้า” โดย นิมิตรแห่งเราตถาคตหยกพักตากผ้าจีวร..... ณ ที่แห่งนี้จะป็นปูชนียสถานที่เคารพสักการะของมหาชน ตลอด ๕๐๐๐ พรรษา”

เกี่ยวกับการพบพระพุทธรบาทตากผ้าในนั้นในตำนานไม่ได้กล่าวไว้ชัดแจ้งนัก นอกจากจะกล่าว ว่าในพุทธศตวรรษที่ ๓ พระเจ้าศรีธรรมโศกราชแห่งชมพูทวีป ได้ส่งพระโสณะและพระอุกระ นำ พระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ในดินแดนสุวรรณภูมิและเข้ามาถึงดินแดนลานนาไทย สันนิษฐานว่าคง มีการพบพระพุทธรบาทในคราวนี้ จึงมีการสถาปนาบำรุงรักษากันเป็นอย่างดี ครั้นถึง พ.ศ. ๑๒๐๐ เศษ สมัยพระนางจามเทวี ครองเมืองหริภุญชัย ได้มีการสร้างอุโมงค์ครอบรอยพระพุทธรบาทเป็นพุทธบูชา

ล่วงมาถึงสมัยพระยาธิบยาปกครองเมืองหริภุญชัย พ.ศ. ๑๘๒๔ ก็ได้เสียเมืองแก่พระเจ้าเม็งราย มหาราช พระเจ้าเม็งรายก็ทรงทะนุบำรุงพระพุทธรบาทด้วยดี ต่อมาเมืองหริภุญชัยเกิดกลียุค กลายเป็น เมืองร้าง พระพุทธรบาทถูกทอดทิ้ง สิ่งก่อสร้างต่างๆ ก็ปรักหักพังลงไปสิ้น จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ราวๆ พ.ศ. ๒๓๗๕ ได้มีการบูรณะและสร้างวิหารหลังใหญ่ครอบรอยพระพุทธรบาทไว้อีกครั้งหนึ่งใน สมัย กรุงเก่า บารมี วัดสะป่งหลวง เป็นประธานในการก่อสร้าง

พ.ศ. ๒๔๗๒ คณะสงฆ์ในจังหวัดลำพูน ฝ่ายฆราวาส พ่อค้าประชาชน ได้อาราธนาณิมนต์
ท่านครูบาศรีวิชัย นักบุญลือชื่อแห่งลานนาไทย สำนักวัดบ้านปาง อำเภอฝาง ลำพูน มาเป็นประธาน
ในการก่อสร้างวิหารจตุรมุขรอบรอยพระพุทธรูปสำเร็จ นับตั้งแต่นั้นมาก็ได้มีภิกษุสามเณรจากที่ต่าง ๆ
มาจำพรรษาอยู่ตลอดเวลา

ปัจจุบันนี้วัดพระพุทธรูปตากผ้าอยู่ในความเอาใจใส่ดูแลของท่าน ครูบาพรหมา พรหมจโก
พระผู้เคร่งในคุณธรรมซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชนทั่วทุกสารทิศ นอกจากนั้นในวัดแห่งนี้
ยังมีโรงเรียนปริยัติธรรม สำหรับผู้ที่สนใจในการศึกษาและปฏิบัติธรรมได้อาศัยเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน
และปฏิบัติธรรมตามควรแก่อัธยาศัย สมกับพุทธคำรัสที่ทรงทำนายไว้ทุกประการ ทุกวันเดือน ๘ เหนือ
แรม ๘ ค่ำ ซึ่งตรงกับวันถวายพระเพลิงพระสรีระของพระบรมศาสดาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะมีการ
สงฆ์พระพุทธรูปเป็นประเพณีทุกปี.

“ตัดตอนมาจากหนังสือตำนานลำพูน โดย ธวัช คำธิดา”

บันทึกท้ายเล่ม

ก่อนที่จะเดินทางไปทางมารับราชการในตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดลำพูน ได้มีโอกาสพูดคุยกับคุณวิชัย ชื่นชมพูนุช ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง ซึ่งช่วยราชการอยู่ที่กองคลังและเป็นผู้หน้าทึ่โดยตรงเกี่ยวกับการก่อสร้างของกระทรวงยุติธรรม กับคุณไพบูลย์ จิระสุนทร ผู้อำนวยการกอง กองคลัง คนทั้งสองได้บอกกับผมว่ากระทรวงยุติธรรมดำริที่จะก่อสร้างที่ทำการศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่มานานแล้ว แต่ติดขัดเรื่องหาที่ดินที่จะใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างไม่ได้ เพราะบริเวณที่ดินที่ตั้งของศาลจังหวัดลำพูนหลังเดิมแน่นเนื้อน้อย ไม่พอเพียงที่จะใช้สร้างอาคารศาลหลังใหม่ได้ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดลำพูนคนก่อนๆ ก็ได้พยายามหาที่ดินมาเป็นเวลานานพอสมควร แต่ก็ยังหาไม่ได้ จึงให้ผมช่วยดูแลเรื่องนี้ให้ด้วย ผมก็รับปากว่าจะพยายามใช้ความสามารถเท่าที่พอสามารถจะทำได้

อันความกรุณาปราณี จะมีใครบังคับก็หาไม่

ผมเดินทางมารับหน้าที่ที่ศาลจังหวัดลำพูนในวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๒ เมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่ไประยะหนึ่งก็ได้ค้นเรื่องเก่าๆ มากู ปรากฏว่าได้มีการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินสำหรับใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดลำพูนมาหลายสมัยแล้ว แต่ยังไม่บรรลุผล หลังจากที่ผมมาอยู่ที่จังหวัดลำพูนได้ประมาณเดือนเศษ ได้มีโอกาสพบกับคุณสมาน ชมภูเทพ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลำพูน

ผมได้คุยเรื่องนี้กับคุณสมาน คุณสมานก็รับปากว่าจะพยายามช่วยอย่างเต็มที่ ต่อมาประมาณ ๑ อาทิตย์ คุณสมานได้มาพบผมและบอกว่ามีที่ดินอยู่แปลงหนึ่ง อยู่ริมถนนสายลำพูน-คอยทิ ห่างศาลเดิมราว ๑ กิโลเมตรเศษ เป็นของคุณทวี เพิ่มสวัสดิ์และคุณทวีเคยคิดที่จะยกที่ดินบางส่วนให้บริษัทขนส่ง จำกัด เพื่อสร้างเป็นสถานีขนส่งของจังหวัดลำพูน แต่ทางบริษัทขนส่ง จำกัด มีเงื่อนไขว่าจะต้องให้เจ้าของที่ดินสร้างอาคารให้ด้วย คุณทวีเลยระงับความคืบหน้า คุณสมานบอกกับผมว่าถ้ามีโอกาสได้คุยกับคุณทวีก็คงมีทางเป็นไปได้ที่จะขอให้ คุณทวียกที่ดินให้แก่กระทรวงยุติธรรม เพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่ ต่อมาไม่นานผมก็ได้มีโอกาสพบกับคุณทวี เพิ่มสวัสดิ์ โดยมีคุณสมาน ชมภูเทพเป็นผู้ติดต่อ หลังจากที่ได้พูดจาคุยกันโดยใช้เวลานานพอสมควร คุณทวีก็รับปากกับผมว่ายินดีจะยกที่ดินให้ กระทรวงยุติธรรม เพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดลำพูน จำนวนเนื้อที่ ๕ ไร่ หลังจากนั้นผมได้ไปกราบเรียนให้ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาล ๕ ในขณะนั้นคือท่านจรูญ โรจนวิภาท ทราบ ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาล ๕ ได้มาคุยที่ดินที่คุณทวีจะยกให้แล้วได้สั่งให้ผมไปเรียนให้ผู้หลักผู้ใหญ่ในกระทรวงยุติธรรมทราบ ผมจึงได้เดินทางไปกระทรวงยุติธรรมเมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๒ ได้ไปกราบเรียนเรื่องนี้ให้ท่านปลัดกระทรวงยุติธรรม คือท่านศิริ อติโพธิ และท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม คือท่านศาสตราจารย์สุธรรม ภักทาคม ทราบ ท่านทั้งสองบอกกับผมว่าเมื่อมีผู้บริจาคอย่างนี้ก็ควรจะรับไว้ ผมเดินทางกลับจากกระทรวงยุติธรรมเมื่อวันที่ ๑๔ เดือนเดียวกันนั้น รุ่งขึ้นวันที่ ๒๐ ได้ทราบจากหม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ผู้พิพากษาว่าในตอนบ่ายของวันที่ ๑๔ ในขณะที่ผมเดินทางกลับมายังไม่ถึง ทางกระทรวงยุติธรรมได้โทรศัพท์ทางไกลมาแจ้งว่าท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะเดินทางมารับมอบที่ดินในวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๒๒

เมื่อทราบดังนั้น ความกังวลใจก็เกิดขึ้น เนื่องจากว่าผมเพิ่งแต่ไปเรียนให้ท่านอธิบดีผู้พิพากษา
ภาค ๕ ท่านปลัดกระทรวงและท่านรัฐมนตรีทราบว่าคุณทวี เพิ่มสวัสดิ์จะยกที่ดินให้ท่านนั้นยังไม่ได้คำเนิ
การอะไรเกี่ยวกับที่ดินเลย ที่ดินที่คุณทวี เพิ่มสวัสดิ์จะยกให้นั้นเป็นเพียงบางส่วนของที่ดินสองโฉนด
จะต้องดำเนินการรังวัดรวมเป็นโฉนดเดียวกันก่อน แล้วจึงค่อยแบ่งส่วนที่จะยกให้กระทรวงยุติธรรมเป็น
โฉนดใหม่ ระยะเวลาที่จะดำเนินการก็มีเพียง ๑๐ วันเศษ เก่งว่าไม่ทัน อย่างไรก็ตามก็ ด้วยความอนุ
เคราะห์ของคุณศักดิ์ โกไทยกานนท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนที่กรุณาสั่งให้สำนักงานที่ดินจังหวัดลำพูน
ทำการรังวัดที่ดินและออกโฉนดให้ใหม่โดยเร่งด่วนเป็นกรณีพิเศษ ประกอบกับคุณช้อน จันทร์นุ้ม ที่ดิน
จังหวัดลำพูนในขณะนั้นได้ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี โฉนดที่ดินที่คุณทวี เพิ่มสวัสดิ์ ยกให้กระทรวง
ยุติธรรม จำนวน ๕ ไร่ จึงเสร็จเรียบร้อยในตอนเย็นของวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

พิธีรับมอบที่ดิน

วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๒๒ นั้นเป็นวันเปิดงานเทศกาลลำไย ลำพูน ประจำปี ๒๕๒๒ ซึ่ง
ในปีนั้น วาสนา นายกรัฐมนตรี พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้มาเป็นประธานในพิธี ก่อนหน้านั้น
ผมได้หารือกับผู้ว่าราชการ จังหวัดลำพูน เรื่องเกี่ยวกับจะ ขอใช้สถานที่คือศาลา ประชาคมของจังหวัดลำพูน
เพื่อใช้ในการทำพิธีมอบที่ดิน แต่ผู้ว่าราชการ จังหวัดลำพูนบอกว่าศาลาประชาคมไม่ว่าง เพราะว่าต้องใช้
เกี่ยวกับงานเทศกาลลำไย และให้ความเห็นกับผมว่าควรจะทำพิธีมอบกันในงานพิธีเปิดงานลำไยเพราะได้
กระทำก่อนหน้าผู้หลักผู้ใหญ่ที่มา กับ วาสนา นายกรัฐมนตรี และต่อหน้าผู้ที่มีร่วมงานเทศกาลลำไย
ซึ่งผมก็เห็นด้วย เมื่อถึงวันงาน ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมไม่ได้รับมอบที่ดินด้วยตนเอง แต่
ได้เรียนเชิญให้ วาสนา นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับมอบแทน พิธีการมอบที่ดินได้เสร็จเรียบร้อยไปด้วยดี

ไต่ถามประมาณค่าก่อสร้าง

ก่อนที่จะถึงวันที่จะมีการมอบที่ดินกัน คุณสมาน ชมภูเทพ ได้มาปรึกษากับผมว่าหลังจาก าวณา นายกรัฐมนตรีกระทำพิธีเปิดงานเทศกาลลำไยเสร็จแล้วจะได้เดินทางไปกระทำพิธีเปิด “สำนักงาน ส.ส. จังหวัดลำพูน” ซึ่งอยู่ทางด้านทิศเหนือของศาลจังหวัดลำพูนหลังเดิม และทางที่จะเดินไปก็ต้องผ่านศาลจังหวัดลำพูน คุณสมานได้ให้ข้อคิดกับผมว่า ในขณะที่ าวณา นายกรัฐมนตรี เดินผ่านศาล คุณสมานจะเรียนเชิญท่านให้มาเยี่ยมศาลด้วย ทั้งนี้ทั้งนั้นเพื่อว่าถ้ามีโอกาสได้ถือโอกาสของงบประมาณในการสร้างศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่กับ าวณา นายกรัฐมนตรีด้วย ผมพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เป็นการเสียหายอะไร จึงได้ตกลงเห็นด้วยกับคุณสมาน ชมภูเทพ

หลังจากได้กระทำพิธีรับมอบที่ดินเสร็จแล้ว ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ต้องรีบเดินทางกลับไปจังหวัดเชียงใหม่ ผมได้รออนุญาตศาล ต่อมาเมื่อ าวณา นายกรัฐมนตรีได้เดินทางกลับมายังประชาชนที่มาร่วมงานเทศกาลลำไยแล้ว ก็ได้เดินทางมาที่ศาล ผมได้กราบเรียนเชิญท่านขึ้นไปบนศาล ท่านได้ไปเปิดดูในห้องพิจารณาและห้องพักผู้พิพากษาแล้วพูดขึ้นลอยๆ ว่า กับแถมเหลือเกินและถามผมว่าไต่ถามประมาณก่อสร้างหรือยัง ผมกราบเรียนกับท่านว่ายังไม่ได้เพราะว่าเพิ่งจะได้ที่ดินวันนี้เอง ท่านได้สั่งผมว่าให้ เรียนท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ว่าให้ รับ คำเนินการขอ แปรญัตติงบประมาณประจำปี ๒๕๒๓ เพื่อใช้สร้างศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่เป็นกรณีพิเศษ เพราะขณะนั้นงบประมาณประจำปี ๒๕๒๓ กำลังอยู่ในขั้นพิจารณาของกรรมาธิการของรัฐสภา ต่อมาผมก็ได้มีหนังสือแจ้งให้กระทรวงยุติธรรมทราบตามที่ าวณา นายกรัฐมนตรีได้สั่งไว้ ซึ่งผลปรากฏว่าทางสำนักงบประมาณได้อำนวยงบประมาณให้กระทรวงยุติธรรมเพื่อใช้สร้างศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่ตามที่ขอ

ออกแจ้งความประกวดราคา

ต่อมาในเย็นกรกฎาคม ๒๕๒๓ กระทรวงยุติธรรมได้ออกแจ้งความเรื่องประกวดราคาก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดลำพูนและบ้านพัก และได้มีการเปิดซองประกวดราคาเมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๒๓ มีผู้เสนอราคาก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดลำพูนและบ้านพักรวม ๕ รายด้วยกัน แต่ทั้ง ๕ ราย เสนอราคาสูงกว่าราคากลางของกรมโยธาธิการและจำนวนงบประมาณที่สำนักงานประมาณอนุมัติให้มามาก คณะกรรมการเปิดซองประกวดราคาอันมีท่านรองปลัดกระทรวงยุติธรรมคือท่านเฉลิม การปลื้มจิตต์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานแทนท่านปลัดกระทรวงยุติธรรม ได้เรียกผู้เข้าประมูลที่เสนอราคาต่ำสุดและถึกขึ้นมา ๒ รายคือ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยคำร่งก่อสร้าง กับห้างหุ้นส่วนจำกัด ชัยศิริก่อสร้าง มาท่อรองราคา ผลจากการท่อรองปรากฏว่าห้างหุ้นส่วนจำกัด ชัยศิริก่อสร้างได้ลดราคาลงเหลือเพียง ๑๗ ล้านบาท ซึ่งต่ำกว่าราคากลางของกรมโยธาธิการ คณะกรรมการเปิดซองจึงตกลงให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ชัยศิริก่อสร้าง เป็นผู้รับเหมาก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดลำพูนและบ้านพัก แต่เนื่องจากว่าราคาที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด ชัยศิริก่อสร้างเสนอมานั้นยังสูงกว่าจำนวนงบประมาณที่สำนักงานประมาณให้มาแล้ว จึงต้องมีการของบประมาณเพิ่มเติม แต่ในที่สุดสำนักงานประมาณก็ได้อนุมัติเงินเพิ่มมาครบจำนวน ๑๗ ล้านบาท

เริ่มลงมือก่อสร้าง

กระทรวงยุติธรรมได้ทำสัญญากับห้างหุ้นส่วนจำกัด ชัยศิริก่อสร้าง ซึ่งมีคุณชัยสิทธิ์ ไชยสถาปัตย์ เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ เมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๔ และห้างหุ้นส่วนจำกัด ชัยศิริก่อสร้างก็ได้เริ่มลงมือดำเนินการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดลำพูนและบ้านพัก ตั้งแต่วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๔ ในระยะเริ่มแรกของการก่อสร้าง มีปัญหาเกี่ยวกับเสาเข็มของอาคารศาล เพราะตามแบบแปลนของกรม-

โยธาธิการนั้นกำหนดเสาเข็มไว้มีความยาวถึง ๔ เมตร แต่จากการที่ผู้รับเหมาได้ดำเนินการให้คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำการสำรวจสภาพดิน และ จากการ ทดสอบ ของ เจ้าหน้าที่กรมโยธาธิการ ผลปรากฏว่าถ้าใช้เสาเข็มยาว ๔ เมตร แล้วจะตอกลงไม่หมด ต้องค้ำทั้งซึ่งทำให้เสี่ยงประมาณและเวลาโดยใช้เหล็ก กรมโยธาธิการจึงแก้ไขรายการเสาเข็มให้เหลือเพียง ๔.๕๐ เมตร นอกจากนี้ยังมีความล่าช้าเกี่ยวกับการถมดินในบริเวณที่ก่อสร้างอาคารศาล เพราะต้องใช้ดินจำนวนมาก การส่งมอบงานงวดแรกๆ จึงเลยกำหนดเวลาตามที่ระบุไว้ในสัญญา แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ ๖ เป็นต้นมาทางผู้รับเหมาที่ได้รับดำเนินการก่อสร้าง จนสามารถ ส่งมอบงานแต่ละงวด ภายใน กำหนด ตามที่ระบุ ไว้ในสัญญา

ผู้ควบคุมการก่อสร้าง

ในการก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดลำพูนและบ้านพักนี้ กรมโยธาธิการได้ส่งคุณสำราญ พูลอนันต์ นายช่างโยธา ๔ กองก่อสร้าง มาเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง ซึ่งปรากฏว่าคุณสำราญเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เข้มแข็งมาก ไม่ว่าจะเป็นวันหยุดราชการหรือแม้กระทั่งค่ำมีก็ คุณสำราญก็ยังปฏิบัติหน้าที่ดูแลการทำงานของ ผู้รับเหมาให้ทำการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบแปลนอย่างเคร่งครัดตลอดเวลา เป็นการช่วยดูแลรักษาผลประโยชน์ของทางราชการอย่างเต็มที่ ซึ่งผมก็ขอชมเชยไว้ ณ ที่นี้ด้วย นอกจากนี้คุณอาทร สิริเวชสถาปนิกพิเศษ กรมโยธาธิการ ซึ่งเป็นผู้แทนกรมโยธาธิการในคณะกรรมการตรวจการจ้าง ก็ได้เอาใจใส่แนะนำการทำงานของ ผู้รับเหมาให้ทำงานด้วยความละเอียดถี่ถ้วน ผลงานการก่อสร้างจึงเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สวยงามอย่างดียิ่ง

ผลตอบสนองของคุณความดี

สำหรับคุณทวี เพิ่มสวัสดิ์ นั้น นอกจากจะยกที่ดินจำนวนเนื้อที่ ๕ ไร่ เพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารศาลแล้ว ยังได้กรุณายินยอมให้ศาลจังหวัดลำพูนใช้ที่ดินริมรั้วศาลด้านทิศตะวันออก กว้าง

๑๐ เมตร ยาวตลอดแนวรั้ว เพื่อใช้เป็นถนนเข้าบริเวณศาลด้วย นอกจากนี้ การก่อสร้างอาคารโรงอาหารและโรงรถ หลังคาของอาคารดังกล่าวได้ล้ำออกไปจากแนวรั้วเข้าไปในที่ดินของมูลนิธิ ซึ่งมูลนิธิก็ยินยอมอนุญาตด้วย

ผมได้ดำเนินการขอให้กระทรวงยุติธรรมขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้คุณทวี ในฐานะผู้ช่วยเหลือทางราชการศาลจังหวัดลำพูน กระทรวงยุติธรรมก็ได้ดำเนินการให้ ผลปรากฏว่าคุณทวี เพิ่มสวัสดิ์ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลดาภรณ์มงกุฎไทย เป็นการทอบนสนองคุณความดี

บ้านพักสร้างเสร็จ

การก่อสร้างบ้านพักผู้พิพากษา ๒ หลัง และบ้านพักจำศาลได้แล้วเสร็จในเดือนมิถุนายน ๒๕๒๔ ผู้พิพากษาก็ได้ย้ายเข้าไปอยู่บ้านพัก แต่ผมกลับต้องย้ายออกจากบ้านพักเป็นการชั่วคราว เนื่องจากต้องมีการซ่อมบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาล จนกระทั่งปลายเดือนพฤศจิกายนจึงได้ย้ายกลับ

ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์

เป็นประเพณีของกระทรวงยุติธรรมที่ถือปฏิบัติตลอดมาว่าการก่อสร้างอาคารศาลทุกหลังจะต้องมีพิธีวางศิลาฤกษ์และจัดใหญ่โตพอสมควร ศาลจังหวัดลำพูนก็ต้องถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อันนี้ แต่ยังหาเวลาที่เหมาะสมที่จะประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ไม่ได้ จนกระทั่งปลายเดือนธันวาคม ๒๕๒๔ กระทรวงยุติธรรมได้แจ้งให้ผมทราบว่า ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะเดินทางมาตรวจราชการศาลในเขตภาค ๕ จึงเห็นควรให้มีการประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารศาลจังหวัดลำพูน ในวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๒๕ โดยท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะเป็นประธานในพิธี

ในการเตรียมงานและในวันประกอบพิธี ปรากฏว่าได้รับความร่วมมืออย่างดีจากทั้งข้าราชการทุกฝ่ายและเอกชน เป็นอันว่าทางจังหวัดลำพูนได้ให้ยืมเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้ยืมศาลาประชาคมซึ่งใช้เป็น

สถานที่รับประทานอาหารกลางวันหลังจากเสร็จพิธี วิทยาลัยเทคนิคลำพูนให้อิมเครื่องขยายเสียง เก้าอี้ที่
ต้องใช้ในพิธีทั้งหมด รวมทั้งเป็นผู้ช่วยจัดทำอาหารทั้งที่ใช้ถวายพระภิกษุและเลี้ยงผู้มาร่วมพิธี คณะ
อาจารย์ และนักศึกษายังมาช่วยบริการในการยกเครื่องดื่มและอาหารด้วย วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ให
วงดนตรีไทยมาบรรเลงทั้งในพิธีวางศิลาฤกษ์และขณะมีการรับประทานอาหาร โรงเรียนจักรคำคณาทร
ให้วงดุริยางค์มาบรรเลงในพิธี นอกจากนี้ก็ยังมียุคคลอื่นๆอีกหลายท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือ จึงทำให้
การประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ของศาลจังหวัดลำพูนได้ลุล่วงไปด้วยดีพอสมควร จนเป็นที่กล่าวขวัญของ
ชาวลำพูนยังไม่เคยมีพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารใดๆ ในจังหวัดลำพูนที่เป็นพิธีการและใหญ่โตเช่นนั้นมาก่อนเลย

การก่อสร้างแล้วเสร็จ

การก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดลำพูน ได้ดำเนินมาเป็นลำดับ แม้จะมีปัญหาขัดข้องบ้าง เช่น
เรื่องเกี่ยวกับการติดตั้งไฟฟ้าเข้าอาคารศาล ที่ยังไม่ได้เงินงบประมาณแต่มีความจำเป็นต้องให้เสร็จก่อน
การตรวจรับมอบงานงวดสุดท้าย เพราะต้องมีการทดสอบเกี่ยวกับอุปกรณ์ไฟฟ้า รวมทั้งเครื่องปรับอากาศ
อย่างไรก็ดี ด้วยความอนุเคราะห์ของการไฟฟ้าจังหวัดลำพูนที่กรุณาติดตั้งให้ก่อน ทั้งๆที่ตามระเบียบของ
การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จะต้องมีการชำระเงินค่าติดตั้งก่อนไม่น้อยกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์และยังมีปัญหาอื่นๆ
แต่ทุกสิ่งทุกอย่างก็สามารถแก้ไขไปได้ด้วยดี การก่อสร้างจึงเป็นไปด้วยความราบรื่น

ในที่สุดการก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดลำพูนก็เสร็จเรียบร้อย ครุภัณฑ์ เครื่องใช้ทุกอย่างครบ
ถ้วน ทามที่ระบุไว้ในสัญญาทุกประการ คณะกรรมการตรวจการจ้างได้ตรวจรับมอบงานงวดสุดท้าย เมื่อ
วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๒๕ ซึ่งก่อนครบกำหนดตามสัญญา ๑๒ วัน

ย้ายมาปฏิบัติงาน

เมื่อการตรวจรับมอบงานงวดสุดท้ายเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างก็ตกเป็นของทางราช

การโดยสมบูรณ์ ผมเห็นว่าถ้าปล่อยทิ้งไว้โดยไม่มีใครดูแลก็อาจจะเกิดการเสียหายขึ้น ก็จึงได้ย้ายมาปฏิบัติงานเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๒๕

อาคารศาลหลังเก่า

สำหรับอาคารศาลจังหวัดลำพูนหลังเก่านั้น แม้จะสร้างมาเป็นเวลา ๔๓ ปี แต่ก็ยังมีความมั่นคง แข็งแรงมาก ที่จำเป็นต้องสร้างใหม่เป็นเพราะสถานที่คับแคบ ไม่พอเพียงกับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เมื่อมีการก่อสร้างอาคารศาลหลังใหม่แล้ว ทางจังหวัดลำพูนได้ซื้ออาคารศาลหลังเก๋ารวมทั้งที่ดินในบริเวณที่ศาล ผมได้รายงานให้กระทรวงยุติธรรมทราบ ซึ่งกระทรวงยุติธรรมก็ไม่ขัดข้องแต่ขอให้ทางจังหวัดลำพูนหาที่ดินให้จำนวนเนื้อที่ ๕ ไร่ เป็นการแลกเปลี่ยนกัน ในการนี้ทางจังหวัดลำพูนได้ยกที่ดินราชพัสดุ บริเวณศูนย์บ้านพักข้าราชการจังหวัดลำพูน ตามจำนวนเนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นให้กระทรวงยุติธรรม

สนองนโยบายรัฐบาล สร้างพื้นที่สีเขียว

หลังจากที่ได้ย้ายมาปฏิบัติงานที่อาคารศาลหลังใหม่แล้ว ผมเห็นว่าเพื่อให้บริเวณศาลมีความร่มรื่นสวยงาม จึงได้ปรึกษารื้อถอนกับผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับต้นไม้ใบหญ้า เพื่อนำมาปลูกในบริเวณศาล ซึ่งก็ได้รับการอนุเคราะห์จากอาจารย์ยั้งศักดิ์ ยอดยัง แห่งวิทยาลัยเกษตรกรรมลำพูนที่ได้ช่วยเหลืออย่างจริงจังและด้วยความเอาใจใส่ ทั้งในคำแนะนำจัดหาต้นไม้ ต้นหญ้า ช่วยดำเนินการควบคุมดูแลในการปลูก ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดลำพูน กรุณาให้นักโทษมาช่วยปรับพื้นที่ดินและปลูกต้นไม้ นักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรม โดยการนำของอาจารย์ยั้งศักดิ์ มาช่วยปลูกหญ้า และคุณสุวิทย์ แสนไชย หน่วยงาน เป็นอีกคนหนึ่งที่ได้ช่วยเหลือทำให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย คิดว่าอีกไม่กี่ปี ศาลจังหวัดลำพูนคงจะร่มรื่นและเขียวชอุ่มไปด้วยต้นไม้

เมื่อไหร่จะทำพิธีเปิด

เมื่อการก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดลำพูนเสร็จเรียบร้อยแล้ว คำถามที่ผมได้รับอยู่เสมอก็คือ เมื่อไหร่จะทำพิธีเปิดศาล ผมก็ได้แต่เรียนว่ายังไม่พร้อมขอเวลาหน่อย ความไม่พร้อมของผมมีอยู่ ๒ ประการ คือ ประการแรกเกี่ยวกับบริเวณศาลที่จะปลูกต้นไม้และหญ้าขึ้น ดินที่ผู้รับเหมามาถมไว้ก่อนหน้านี้ พอเจอฝนหนักๆ เข้าก็ทรุด ต้องถมกันใหม่ จึงต้องใช้เวลา ส่วนเหตุผลอีกประการหนึ่ง ผมจะไม่ขอกล่าวในที่นี้

ฤกษ์ดี ดวงลัคนาคุณพล

ต้นเดือนสิงหาคม ๒๕๒๕ ผมเห็นว่าอะไรต่างๆ ก็เรียบร้อยพอที่จะกระทำพิธีเปิดศาลจังหวัดลำพูนได้แล้ว จึงได้เรียนหารือกับท่านอธิบดีผู้พิพากษามาภาค ๕ ว่า ถ้าจะประกอบพิธีเปิดศาลในวันพฤหัสบดีที่ ๙ กันยายน ๒๕๒๕ เวลา ๙.๒๙ นาฬิกา ท่านจะเห็นประการใด เมื่อท่านเห็นด้วยจึงได้ติดต่อกับคุณวิชัย ชื่นชมพูนุช และคุณไพบุลย์ จิระสุนทร เพื่อกราบเรียนท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งท่านรัฐมนตรีก็ตกลงที่จะมาเป็นประธานในพิธีดังกล่าว

เหตุที่ผมเลือกเอาวันพฤหัสบดีที่ ๙ กันยายน ๒๕๒๕ เวลา ๙.๒๙ นาฬิกา ก็เพราะว่าวันพฤหัสบดีในปีนี้เป็นวันอธิบดี วันที่ ๙ เดือน ๙ (กันยายน) เวลา ๙.๒๙ นาฬิกา ตัวเลขวัน เดือน และเวลา เป็นเลขที่สวยงาม ถ้าพิจารณาในแง่ของดวงชะตาแบบโหราศาสตร์ ตามวันเวลาดังกล่าว ลัคนาสถิตยราศีศุภย์ ซึ่งหมายถึงความยุติธรรม กุมพฤหัสบดี ซึ่งก็หมายถึงผู้พิพากษา ตุลาการ และความยุติธรรมเช่นเดียวกัน ลักษณะของดวงชะตาเป็นดวงลัคนาคุณพล และลัคนายังมีความสัมพันธ์อันดีกับลัคนาในดวงฤกษ์ตอนประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ ซึ่งอยู่ในราศีเมษอีกด้วย

สิ่งที่ขาดไม่ได้ หนังสือที่ระลึก

เป็นประเพณีของกระทรวงยุติธรรมอีกนั่นแหละที่เมื่อมีการประกอบพิธีเปิดอาคารทุกครั้ง จะต้องมียกหนังสือที่ระลึกแจกผู้มาร่วมพิธี

ดังนั้น เมื่อได้กำหนด วัน เวลา พิธีเปิดแล้วจึงต้องรีบดำเนินการจัดทำหนังสือทันที ซึ่งผมได้มอบหมายให้ ม.ล. ไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ผู้พิพากษาเป็นผู้รับผิดชอบ ในการนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากคุณประวิณ นิเวสวัต ทนายความจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้ช่วยจัดหา ศึกษารองพิมพ์ให้ในราคาพิเศษ คุณวรา จตุวัณย์ ทนายความในสำนักงานของคุณประวิณ เป็นผู้ประสานงานระหว่างโรงพิมพ์กับศาลจังหวัดลำพูน รวมทั้งช่วยในการตรวจพิสูจน์อักษรให้ด้วย

นอกจากนี้ยังได้รับความอนุเคราะห์จากคุณธีระวุธ พงศ์ไพสิทธิ์ ผู้จัดการโรงพิมพ์ทิพย์เนตร-การพิมพ์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ที่ได้เอาใจใส่เป็นพิเศษในการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ จึงทำให้หนังสือสำเร็จออกมาด้วยความเรียบร้อยสวยงาม

หนังสือเล่มนี้อาจจะแตกต่างจากหนังสือที่ระลึกในการเปิดอาคารศาลอื่นๆ อยู่บ้าง ตรงที่ไม่ค่อยจะมีบทความเกี่ยวกับกฎหมาย แต่มีบทความเกี่ยวกับ “ธรรม” แทน ทั้งนี้เพราะ เห็นว่าการที่บ้านเมืองของเราเวลานี้ ข้าราชการทุจริตต่อหน้าที่ ไร้ไฉไลราชฎ ด้มีความผิดคดีสูงบนทุกปี สาเหตุใหญ่ก็เพราะการขาดศีลธรรมประจำใจนั่นเอง

จบสิ้นภารกิจ

ในการเตรียมงานเกี่ยวกับพิธีเปิดอาคารศาลจังหวัดลำพูนนี้ หน่วยราชการต่างๆ สถาบันการศึกษาและเอกชนทั่วไปที่เคยให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือเมื่อประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ ก็ยังไม่ทอดทิ้งกัน จึงทำให้งานทุกอย่างสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเหมือนเดิม

ในที่สุด วันพฤหัสบดีที่ ๙ กันยายน ๒๕๒๕ เวลา ๙.๒๙ นาฬิกา ก็มาถึงท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมก็ได้กระทำพิธีเปิดอาคารศาลจังหวัดลำพูน ท่ามกลางแขกผู้มีเกียรติเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผมก็ถือว่าภารกิจเกี่ยวกับการก่อสร้างอาคารศาลจังหวัดลำพูนหลังใหม่ ที่เริ่มต้นจากการหาที่ดิน จนกระทั่งได้มีการก่อสร้างและได้มีการกระทำพิธีเปิดรวมเวลา ๓ ปี ๒ เดือน ก็จบลงในวันนี้

อาคารสวยงาม ทันสมัย

อาคารศาลจังหวัดลำพูนหลังนี้ กล่าวได้ว่าเป็นอาคารศาลที่สวยงามและทันสมัยที่สุด สำหรับส่วนภูมิภาคในขณะนี้ เพราะมีเครื่องปรับอากาศในห้องพิจารณาคดีทุกห้อง มีระบบโทรศัพท์ที่ดีที่ทันสมัยได้ว่าเป็นที่เชิดหน้าชูตาของชาวลำพูนตลอดไป

ขอขอบคุณด้วยคำมั่นสัญญา

ท้ายที่สุดนี้ ผมขอขอบคุณทุกท่านทั้งที่ได้กล่าวมา และไม่ได้อีกแล้วซึ่งต้องขอภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งถึงวันกระทำพิธีเปิด ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างสำเร็จเรียบร้อยไปด้วยดี สมประโยชน์ของทางราชการทุกประการ

ผมและคณะผู้พิพากษารวมทั้งข้าราชการศาลจังหวัดลำพูน ขอตอบแทนบุญคุณของท่าน ด้วย คำมั่นสัญญาว่าจะบริการประชาชนทุกคนที่มอรรถคดีที่ศาลจังหวัดลำพูนให้ได้รับความสะดวกและรวดเร็วที่สุด และจะคงไว้ซึ่งความยุติธรรมอย่างเต็มความสามารถเท่าที่ศาลจะมีอำนาจกระทำได้อย่าในขอบเขตของกฎหมาย

ชูชาติ ศรีแสง

คณะผู้จัดทำหนังสือประวัติ

นางสาวจิต ตรีรัตน์

ព្រះឥសាន

ក.ខ.កែតម្រូវ រោងចក្រផលិត

ကုဏ္ဍဝါကျ

ເຈດີໂສກັດ ມຸນຸນໃຈ

ကုဏ္ဍဝါကျ

រាជបរិច្ឆេទ ថ្ងៃទី១៩

ကုန်စည်ကြော

វេយ្យាករណ៍ ទី៣២៩

ကုဇနိကာယ

အောင်မြင်စွာ ပြန်ကြားရန်

ព្រះវង្សា

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coi.go.th)